

u-m-aș mira, ca vre-un critic literar să-mi obiecteze că-n „basme nu se-ntreabă" și să-mi impute chiar că profanez poemul cu comentariile mele juridico-realiste.

Îi răspund că basmul cuprinde adesea elemente nereale, dar e întotdeauna logic cu el însuși. Nu ne mirăm că oaia vorbește ; știm că omenirea atribuia odinioară animalelor minte și suflet de om și credea, că dacă de obiceiu ele nu vorbesc, este că nu vor. Dar nu s-a pomenit ca fiul împăratului, urmărit de vrăjitoare ori de balaur, să arunce peria înainte și să-și puie sie-și pădurea-n cale, în loc s-o puie în drumul balaurului...

Iar în ce privește profanarea, cititorul se va convinge că prin interpretarea cea adevărată, măreția și patosul „Mioriței" cresc neasemănat.

Ca să-nțelegem acest splendid poem, trebuie să ne familiarizăm cu mytul fundamental al chtonianului cult semitic, care, din timpurile preistorice, a format religiunea populară a băștinașilor Daciei [5]).

. . . .

. . . .

ă ne întoarcem acum la acest giuvaer de artă populară care este „Miorița".

Am spus că întîmplarea e înfățișată în mod neverosimil.

A omorî un om nu-i un lucru atît de anodin cum pare a crede povestitorul ; și nici atît de simplu.

Dar chiar presupunerea, că un păstor ar omorî pe un altul ca să-i fure oile, e absurdă. Dacă rămîne pe aceleași meleaguri, poate fi ușor descoperit ; iar ca să se despartă pe vecie — pentru un număr de oi ! — de locul lui de baștină și de tovarășii lui de viață, e greu de închipuit. Nevoi are puține și le mulțumește ușor... Un atare criminal ar fi o excepție cu totul rară... Iar povestitorul vrea să ne facă să credem, că din trei tovarăși, doi sînt ucigași, iar al treilea, de o delicatețǎ femenină !...

Între timp însă, am luat cunoștință [6]) de variantele „Mioriței".

În varianta ardeleană culeașă la Cohalm, e vorba de „trei cîrduri de oi, nouă ciobănei, la tot cîrdul trei". În altă variantă, deși omorul e motivat — ca în varianta lui Alecsandri — prin dorința de a răpi averea celui ucis, totuși, printr-o ciudată contrazicere, victima e înfățișată ca fiind sluga celorlalți ! În varianta auzită la Soveja, e vorba de „nouă ciobani și cu vătaful zece". În varianta din comuna Țepu, județul Tecuci, eroul, orfan și slugă, e omorît fără motiv de „stăpînașii" lui. În altă variantă, aflăm despre „nouă ciobani, toți îs veri primari, numai unu-i mai străin, mai străin și mai bogat". Într-o variantă din nordul Moldovei, eroul „străinel", e asasinat de șapte frați. În altă variantă, nouă slugi, toți veri primari, se sfătuiesc să-și ucidă stăpînul. În varianta culeasă la Buzău, nouă ciobani „preveli mari" (?), se hotărăsc să omoare pe stăpînul lor : „Voinea Ciobanul, străinul sărmanul". Acesta, cînd află de la mioară ce i se pregătește, le dăruiește o găleată de bani, dar fără folos. Într-o variantă din Teleorman, asasinii sînt nouă poenari — slugi, care-și ucid stăpînul. În altă variantă, eroul se compătimește el însuși : „Ah, străin de mine, mult străin pe lume, nici un ajutor de la Dumnezeu și stăpînul meu".

Versiunile pe care ni le dau toate aceste variante, exclud în mod absolut lăcomia și prădarea ca motive ale omorului. Motivul trebuie să fie cu totul altul. Șapte frați, ori nouă veri primari, nu pot fi toți asasini.

Năzdrăvană fiind, miorița a aflat de complot ; dar, deși știe să vorbească și-și iubește atît de mult stăpînul, nu-i denunță intenția asasinilor. De ce ?!...

Din fericire, păstorul bagă de seamă că oița bîrsană nu-i în apele ei și o iscodește.

Aflînd cumplita veste, nu se pregătește de apărare, nu se duce să înștiințeze pe alți ciobani. Ba nu găsește nici măcar un cuvînt de indignare...

Ci se gîndește la modalitățile înmormîntării și speră că ucigașii îi vor împlini dorința ! Pe ce se-ntemeiază această nădejde ? !... Iar rugămintea nu le-o adresează direct, ci prin mijlocirea mioarei. Motivul ?...

De înmormîntare creștinească pomenește o singură variantă ; e vorba, evident, de un adaus tîrziu. Vasăzică povestea s-a întîmplat în vremuri păgîne.

Într-una din variante, ciobanii se hotărăsc ei singuri să-și îngroape victima în dosul stînei. În alte două variante, îl îngroapă chiar în așa fel, ca oile să-l plîngă, cînd vor auzi vîntul suflînd în fluer... În altă variantă, cele nouă slugi hotărăsc de asemenea ei singuri — fără a fi rugați — să-și îngroape stăpînul în tîrla oilor, să-i puie cîrligelul stîlp la cap și fluerul în vîrf de plop, pentru ca oile să se adune și să plîngă pe cel dispărut... „Ai zice că e vorba de un rit", observă în treacăt d. Caracostea, atingînd, fără să știe, cheia misterului...

De ce să creadă oile că stăpînul lor a murit ? De ce să nu afle că a fost ucis ?... Fiindcă — răspunde d. Caracostea — durerea lor ar fi prea mare ; ciobanul vrea să le cruțe...

Dar de ce să li se comunice moartea stăpînului numai sub forma unei alegorii, pe care poate nici n-o vor înțelege ?... De ce nu, în cuvinte obicinuite ?...

„Admirabila imagine care ne spune că ciobanul s-a însurat «cu o mîndră crăiasă, a lumii mireasă», denotă, așa cum e formulată aici, o adîncime sufletească uimitoare, cu-n orizont de gîndire mai larg decît ceea ce poate să dea literatura poporană".

Sînt de acord cu d. Caracostea. Vom vedea numaidecît, cum se explică această aparentă nepotrivire...

În vre-o patru variante lipsește maica bătrînă.

De unde va afla bătrîna mamă, că fiul ei a dispărut ?...

Desigur că, locuind în sat, va veni să-și vadă feciorul și nu-l va găsi. Dar turma de „oi mîndre și cornute, cu cai învățați și cîini mai bărbați" va găsi-o. Dacă n-ar ști baciul, că turma va rămîne pe loc, n-ar cere să fie înmormîntat „aici pe aproape, în strunga de oi, să fiu tot cu voi ; în dosul stînii, să-mi aud cînii". Mama va pune deci stăpînire pe averea fiului răposat și ciobanii vor fi uciși degeaba. Și asta se va întîmpla și în cazul cînd bătrîna

---

[5]) Aceste două rînduri de puncte înlocuiesc mijlocul volumului, al cărui început și sfîrșit îl formează studiul de față.

[6]) Dintr-un studiu publicat de d. Caracostea în „Convorbiri literare."

Gravură rupestră din peștera de la Cogul. (Nouă „bacchante" în jurul unui „Dionysos" de acum cîteva zeci de de mii de ani)

se va întîlni în altă parte cu miorița — și deci și cu turma, și cu cei doi păstori...

Oița bîrsană va spune bătrînei că fiul ei s-a însurat „cu o fată de craiu, pe o gură de raiu". Admițînd că fetele de craiu se găseau pe toate drumurile și că obicinuiau uneori să se mărite cu păstori, nenorocita mamă va întreba pe mioară : „care fată de craiu (că multe n-or fi fost pe aproape) și unde șade ; și de ce feciorul n-a dat pe la mamă-sa, să-i spuie că se-nsoară ; ori măcar n-a înștiințat-o ? Și va vedea că povestea-i minciună curată !

„J'indique, que la célèbre balade de «Miorița» n'est pas autre chose que le récit d'un drame de transhumance, la lutte entre des bergers d'origine diverse", zice d. Mario Roques în „Romania" (citat de d. Caracostea).

Așa ar fi, dacă d. Mario Roques ar putea răspunde obiecțiunilor mele... Dar nu se poate răspunde...

Luată așa cum se prezintă, povestea n-are nici un Dumnezeu... Ea capătă însă înțeles, dacă o privim prin prisma cultului semitic al pămîntului.

Nouă ciobani jertfesc pămîntului pe al zecelea.

Să ne aducem aminte, că-n gravura rupestră de la Cogul (nouă femei dansează în jurul unui „Dionysos" gol, al cărui organ sexual e excesiv de mare. Și în „sacrificiul de fundament", tipic semitic[7]), povestit în „Meșterul Manole", e vorba despre „nouă meșteri mari și cu Manole zece". Zece e numărul total al degetelor celor două mîini și baza numerației... În același timp însă, din vremuri străvechi, trei a rămas ca număr cu noroc și ca număr sfînt, în Europa, în Asia, în Africa și în America de Nord ; dar și nouă (de trei ori trei).

În cele mai multe variante, victima e un străin — ceea ce ne amintește legenda despre phrygianul[8]) Lityerses, care, dacă trecea un străin pe vremea secerișului, îi dădea să mănînce și să bea, apoi îl învelea într-un snop și-i tăia capul cu secera ; ori îl invita la o întrecere de secerat, și, dacă-l învingea, îl omora.

În alte variante se vorbește de victimă ca fiind slugă și orfan.

N-ați văzut ? N-ați auzit ? / De un băiat cam străinel, / Nu ține nimeni la el ! / Ei așa din gură o zis : / — N-am văzut, n-am auzit ! / Dar mioara seleaca, / Ea din ochi-mi lăcrăma / Și din gură așa o zis : / Latră cîine, l-ați mîncat, / Singură l-am îngropat.

Nu-i deloc probabil, dar nici nu-i cu totul exclus, ca vorba „l-ați mîncat" să fi avut originar un înțeles literal, referindu-se la obiceiul străvechi de a consuma carnea omului jertfit și de a da pămîntului oasele... Expresia „l-au mîncat fript" a rămas poate din acele timpuri... „Porhyre[9]) spune că-n vechime bassaridele (bacchantele) Thraciei nu se mulțumeau să jertfească oameni, că-i și mîncau". O slugă, un orfan, un străin fără apărare, puteau fi lesne sacrificați.

Cei nouă inși n-aveau a se teme de nimeni, întrucît îndeplineau o datorie religioasă.

Ce-o fi însemnînd „preveli mari ?" Nu cumva aceasta-i expresia primitivă, care a fost modernizată apoi în „veri primari ?" E vorba desigur despre o confrăție religioasă, de felul celor din „templele" inochentiste[10])... În popor

---

[7]) Obiceiul s-a propagat la toate popoarele. Pretutindenea a rămas vie pînă azi amintirea acestei tradițiuni. La reconstruirea podului Blackfriars-Bridge din Londra, în 1867, s-au găsit în temelia unui stîlp, la 15 picioare sub albia Thamisei, oase omenești. În anul 1890, Pall Mall Gazette a scris că în China se taie adesea capetele unor călători neatenți, capete care sînt apoi vîndute, cu zece lire sterline bucata, ministerului de lucrări publice, pentru a fi zidite în temelii de poduri.

[8]) Phrygienii erau foarte de aproape înrudiți cu Thracii.

[9]) Porphyrios, filosof grec (233—304 d. Ch.) care a scris mult despre religiune. Citat de S. Reinach.

[10]) Vezi, în numărul din Decembrie 1930 al „Vieții Românești", studiul meu : „Supraviețuiri din mysterele dionysiace la ereticii din Basarabia".

se spune indiferent : „vere" sau „frăţioare"... Nu dansează nouă bacchante paleolitice în jurul tînărului ce va fi jertfit ?...

Îndeplinirea sacrificiului „pe l'apus de soare" (şi azi, în Thessalia şi în Tracia, reprezentaţia de Epiphanis, cu simularea uciderii unui tînăr „mire"[11]), are loc seara) se explică prin credinţa celor vechi, că soarele, apunînd, se coboară în locaşul subpămîntean al morţilor... În mormintele aurignaciene, dar şi mai tîrziu, cadavrul e aşezat cu faţa spre Apus ; în cele nordice neolitice (ariene), din contra, cu faţa spre răsărit.

Plîngerea din altă variantă : „Ah, străin de mine, mult străin pe lume, nici un ajutor de la Dumnezeu şi stăpînul meu", n-ar avea nici un înţeles, dacă ar fi la mijloc o simplă crimă : străin sau nu, oricine poate fi ucis de răufăcători. Şi nu-i de admis ca stăpînul să tolereze asasinarea slugii, dacă ar avea putere s-o împiedice. E vorba, evident, de o sacrificare în văzul tuturor, căreia n-are cine să i se opuie : lipsesc rude, prieteni, şi lipseşte şi bunăvoinţa stăpînului... Ce alt motiv ar avea nouă inşi — fraţi ori veri primari, şi toţi criminali ?!... — să omoare o slugă orfană, ori să omoare pe cel care le-a dăruit o găleată cu bani ?!...

Mioara nu denunţă stăpînului complotul, fiindcă ştie că nimic în lume nu-i în stare să împiedice jertfa. Sfatul de a se apăra cu ajutorul cîinelui, e dat ca o mîngîiere.

Nici eroul nu se indignează : cum s-ar revolta el în contra credinţei strămoşeşti ?... Tocmai această înfiorătoare resignare mi-a sugerat acum 23 de ani ideea unui raport cu mysterele dionysiace (de origină tracă) : numai un mistic poate părăsi viaţa fără părere de rău...

Eroul reaminteşte doar ritul înmormîntării, exprimînd poate şi oarecari preferinţe personale... Îngroparea în dosul stînii va fi avut originar scopul de a asigura fecunditatea turmei[12]). „În cîmp de mohor" sugerează tristeţe şi va fi făcînd parte din rit.

În loc să fie plîns de „bacchante", ca Orpheu, ca Dionysos, ca Adonis, ca Osiris, ca Tammuz etc., păstorul e plîns de oiţe, „cu lacrimi de sînge". Ei ţine să fie bocit : aşa a văzut la reprezentaţiile mysterelor ; aşa a „apucat". În cultul semitic, zeul sacrificat e bocit cu disperare : preoţii, bacchantele, îşi smulg părul, îşi pun cenuşă pe cap. etc.

„S-a-nsurat c-o mîndră crăiasă, a lumii mireasă" — adică merge în Infern, să fie soţ zeiţei pămîntului şi a morţilor — ca Dionysos, ca Osiris, ca Tammuz, ca Attis, ca Orpheu, ca Izanagi etc., etc. Nu-i vorba deci de „o uimitoare adîncime sufletească", nici de „un orizont de gîndire neobicinuit de larg", ci de un myt, cu care ciobanul era familiarizat din copilărie.

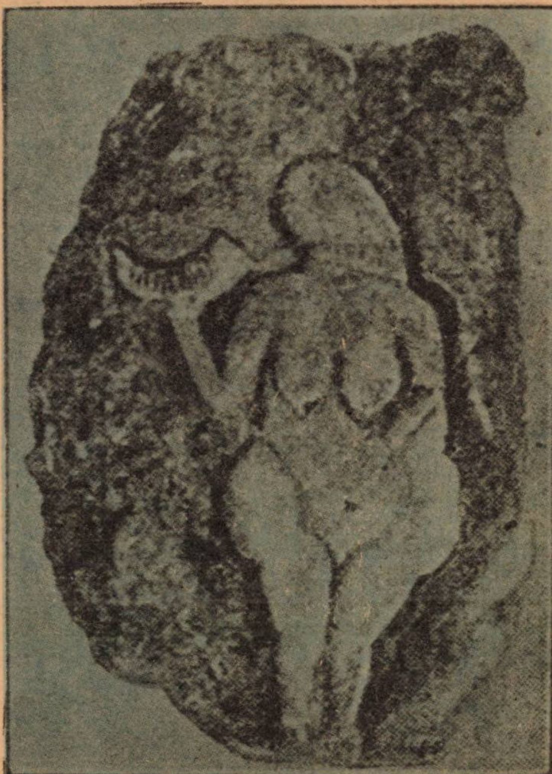
„De omor să nu le spui lor" — fiindcă nici nu este crimă, ci rit !...

„Să le spui curat" — adică să le spui adevărul, cum este : cum şi-l închipuia credinţa religioasă a victimei. Numai MIORIŢA, în ignoranţa ei, vorbise de „omor"...

În altă variantă, eroul vede „un leu cu smăoaie", care vin să-i răpească „sora. Ca s-o scape pe aceasta, el oferă în schimb o mare parte din turmă şi din cai ; dar nu izbuteşte. După aceea pune nouă veri primari să-i păzească turma, dar slugile se sfătuiesc să omoare pe stăpînul lor.

Se va întreba poate cetitorul : de unde ştie ţăranul român ce-i aceia leu ?...

Desigur, străini cari să arate pentru bani o atare dihanie, vor fi trecut prin ţările române, aşezate la porţile orientului ; şi-n vremea stăpînirii romane, vor fi fost pe la noi şi lupte de circ... Dar asta se petrecea la oraş... Mai interesant este că pe vremea lui Aristotel, leul trăia încă în Thracia, în Tessalia, în nordul Greciei; el a fost exterminat abia la sfîrşitul secolului al patrulea înainte de era noastră. „Smăoia cu leul" nu-i alta decît zeiţa pămîntului, pe care nu numai în Asia mică (Kybele), ci şi-n Creta, am văzut-o întovărăşită de lei, şi care pînă şi-n Mexic are ghiare de jaguar — tocmai din pricina „omophagiei" (a mîncării de oameni şi de animale vii legate de cultul ei[13]).

Relief din Laussel. (Zeiţa pămîntului din epoca aurignaceană)

---

[11]) Pe care mireasa-l boceşte şi care apoi invie. Toţi dansează de bucurie. Phallusul e purtat în faţa asistenţilor. Copilul care creşte şi cere o femeie, se numeşte Liknites, ca şi copilul Dionysos pomenit de Plutarch (C. Clemen).

[12]) În neolithic, omul de Aurignac a devenit şi agricultor, şi păstor de oi. El nu-i carnivor, ci vegetarian. De la oi, ia mai mult laptele şi lîna. Omul de Solutré (H. Alpinus) creşte boi ori cai. Acest păstor, fost vînător, a creat totemismul.

[13])Se ştie că, începînd de pe la 200 a. Ch. mysterele asiatice au căpătat adepţi în tot imperiul. În regiunile dunărene, cultul lui Sabazios, acel al Gybelei etc., au opus rezistenţă creştinismului pînă pe la finele secolului al patrulea d. Ch.

Va să zică, o îndoită tragedie : întîi e jertfită sora păstorului, pe urmă însuşi păstorul.

Resignarea ciobănelului se lămureşte uşor, cînd ne aducem aminte că imnurile atribuite lui Orpheu trădează un pesimism care neagă viaţa şi care vede mîntuirea în libertatea sufletului din lanţurile suferinţei. Credinţa într-o mai bună viaţă viitoare, dar şi o melancolie întunecată, se oglindesc în afirmarea lui Herodot, că thracii intonau cîntece de jale la naşterea unui copil, şi cîntece de veselie, la moarte. Zalmoxis ar fi fost, după unii, discipolul lui Pythagora (acesta, la rîndul său, era un adept al lui Orpheu, despre care se credea în antichitate că a întemeiat mysterele dionysiace), iar după alţii, un „Dionysos" jertfit şi devenit apoi zeul morţilor. El ar fi învăţat pe Thraci, că după moarte vor merge într-un loc unde vor avea din belşug toate cele bune. La fiecare cinci ani (originar în fiecare an), Geţii îi trimiteau un sol[14]). „Se zice că în regiunea Nigerului de jos jertfele omeneşti sînt încă frecvente şi că victimele, împăcate cu soarta lor, se însărcinează cu mesagii din partea celor vii către cei răposaţi[15]).

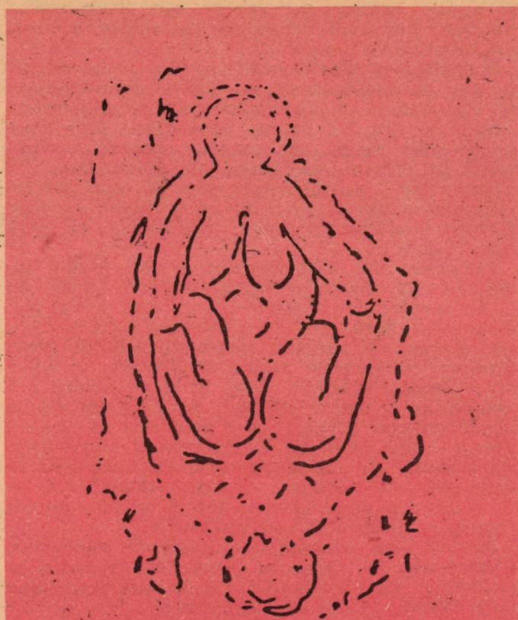
În vre-o patru variante lipseşte măicuţa bătrînă. Maica asta seamănă grozav cu Demeter rătăcind desperată în căutarea Persephonei, sub chipul unei femei bătrîne cu numele de Deo !... Ei, soarele — care noaptea umblă sub pămînt, adică în Infern — îi trădează, milostivindu-se, adăpostul fiicei... Într-o variantă oltenească a „Mioriţei", ce a fost dăunăzi recitată la radio, bătrîna, pribegind în căutarea fiului, ajunge tocmai la Dunăre ; şi întreabă apele, dacă n-au văzut pe feciorul ei. „Şi de l-am văzut, nu l-am cunoscut", răspunde fluviul. Mama se adresează apoi cetei, de la care află adevărul...

Trebuie să presupunem că măicuţa bătrînă va veni la stînă şi nu va putea afla ce s-a făcut fiul ei, iar în acest timp oile vor fi la păscut. După aceea, mioara o va întîlni pe cîmp.

„Tras printr-un inel" e păstorul nostru, întocmai ca zeii cretani ai vegetaţiei, al căror mijloc, nu numai că încape într-un inel, dar şi poartă un inel. Un om care urcă şi coboară dealuri e svelt.

Odobescu vede în maica bătrînă pe Venera rătăcind în căutarea amantului ei Adonis. (Nu mai ţin minte unde se află pasagiul). Nimeni n-a dat atenţie acestei vagi afirmări, asupra căreia, acum cîţiva ani, mi-a atras atenţia un şcolar.

Reprezentaţii de felul celor pe cari le-am

Relief din Laussel. (Zeiţa pămîntului împreunîndu-se cu soţul ei : zeul vegetaţiei şi al morţilor)

cunoscut în mysterele eleusine[16]), se vor fi dat şi la Daci. Şi povestitorul va fi văzut pe Demeter pribegind mîhnită în căutarea Persephonei...

Acţiunea „Mioriţei" se petrece „pe un picior de munte", adică pe o înălţime care trece de aceea a dealului şi nu e încă muntele înalt[17]). La Traci, dar şi la alte popoare, munţii erau sfinţi — între altele, tocmai din pricină că se îngropau morţii în crăpături şi prăpăstii.

În varianta culeasă în 1902 de M. Costăchescu, la Goeşti, comuna Lungari, judeţul Iaşi, şi publicată în 1923, „bătrîna mamă ca să afle ce s-a întîmplat cu feciorul ei, ameninţă pe ciobanii cei tari, cu ce poate şi ea, cu blestemul : de nu vor spune, se vor clătina ca frunza, se vor legăna ca iarba. Faţă de ameninţarea mamei, apare brutalitatea sigură de sine a ucigaşilor, cruzimea de a stărui să zugrăvească amănunţit locul fioros unde zace feciorul" : Noi că l-am văzut / Şi l-am cunoscut / Seara pe-nserat, / La dealul bărbat, / La drumul săpat, / La bradul plecat. / El e îngropat, / În ţărn-astupat, / La capăt de deal, / La muche de mal, / La vale adîncă, / La poteca strîmtă, / De vînt nebătută, / De ochi nevăzută.

„În această acumulare de note sumbre, amănuntele par tot atîtea lovituri date cu nepăsare sărmanei bătrîne. Iar la naiva ei încercare de a speria pe ciobani, stă răspunsul lor de înfricoşare :

Nu mai blestema, / Că vînt s-o porni, / PĂMÎNTUL TE-O TRÎNTI ; / Pînă-om alerga, / Mi te-o astupa.

---

[14]) Personalitatea lui Zalmoxis a dat loc la multe discuţiuni, în antichitate şi în zilele noastre. El ar fi fost, ba un „Dionysos" jertfit şi devenit zeul morţilor ; ba un discipol al lui Pythagora, profet şi preot, locuind ani de zile într-o peşteră ; ba numele unui dans şi al unui cîntec, care se cînta cu prilejul sacrificiului uman adus zeului. Pentru noi — după expunerile făcute în acest volum — soluţia enigmei e simplă şi evidentă : ca Dionysos, ca Orpheu, ca Pythagora, ca Osiris etc., Zalmoxis a fost un... Inochenţie ; adică, un preot şi profet al zeului vegetaţiei şi al morţilor, discipol al unui profet asemănător ; dar în acelaşi timp, întruparea însăşi a zeului, numele celui jertfit zeului şi numele cîntecului ce se cînta cu prilejul jertfei. Cu alte cuvinte, eroul „Mioriţei", a fost un Zalmoxis.

[15]) S. Reinach : „Orpheus".

[16]) Le-am descris pe larg în volum.

[17]) D. Caracostea, „Mioriţa".

Dar de ce, în final, această neobişnuită amenințare şi nu alta ? Încheierea aceasta nu este numai o sperietoare către bătrînă, ea arată şi uşurința, aproape batjocoritoare, cu care ucigaşii pot aluneca asupra crimei lor : speriind pe bătrînă cu moartea prin surpătură de pămînt, parcă fac să se întrevadă o eventuală descărcare de vină : aceasta putea fi şi soarta ciobanului, „la valea adîncă, la bradul plecat"[18]).

D. Caracostea (pentru care, dealtfel, am toată stima), neînțelegînd pasagiul (ca să-l priceapă, îi lipsea cheia), se căzneşte să-i dea un înțeles şi, evident, nu reuşeşte !

Adevărul este că ciobanii au conştiința împăcată : au adus o jertfă divinității. Poate c-ar fi cruțat durerea mamei, dacă nu s-ar fi temut de blestemul ei. În descrierea lor se întrezăresc şi amănunte rituale... Şi cînd bătrîna începe iar a blestema, păstorii o previn cu gravitate că va supăra zeița pămîntului, care o va îngropa şi pe dînsa. „În zadar vom alerga să te scăpăm : va fi prea tîrziu".

În vorba ciobanilor nu e nici urmă de duşmănie ori de remuşcare ! Ei şi-au făcut datoria către dumnezeire, potrivit datinelor strămoşeşti.

In mysterele dionysiace, pe cînd se purta în fața mulțimii phallosul de piele roşie, se cînta un Ithyphallikon, compus din versuri de o măsură specială, numită Ithyphallicus : „un fel de dimeter trochaic, cu o îndoită catalexis" :

— ∪ — ∪ / — ⏓

Cunoşti versul, cititorule ?...

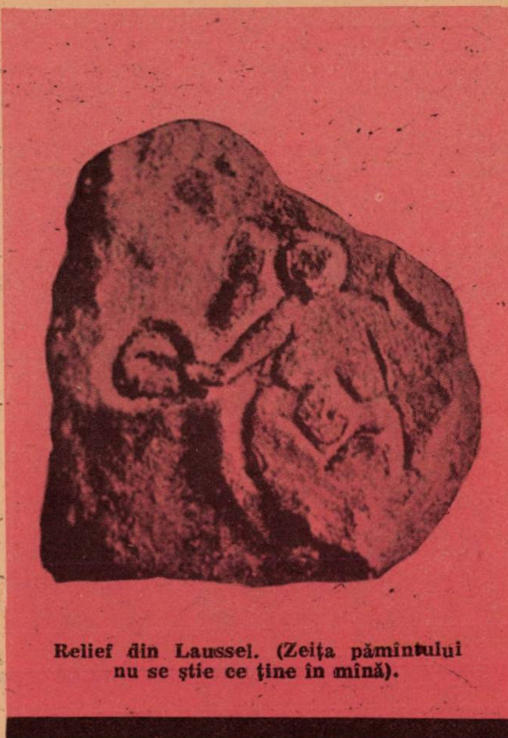
Iată vin în / cale (echivalez silabele lungi cu silabe accentuate)

Sè cobòr în / vàle	Mîndre şi cor/nùte,...
Mări sè vor/biră	etc.
Şi se sfătu/iră	Nègru vòdă / trèce
Pe la 'pus de / sòare	Cù tovarăşi / zèce
Ca să mi-l o/mòare	Cu Manòle / zèce
C'àre òi mai / multe	Càre-i şi în/trèce...

Cum la Grecii vechi, versul acesta fusese întrebuințat originar numai în cultul bacchic şi mysterele dionysiace fuseseră aduse din Tracia, e evident, că-n Ithyphallicus trebuie să vedem o măsură de vers a Thracilor şi a Geților, de la care au moştenit-o Românii. Dacă Geții utilizau acest vers numai în cîntece religioase, rămîne să stabilească specialiştii : să să cerceteze cît de des şi unde anume îl foloseşte azi poezia poporană. După cît îmi amintesc, nu-i întrebuințat şi în alte poezii decît în „Miorița" şi-n „Meşterul Manole".

Insemnătatea pe care a avut-o la noi religia semitică o arată statuetele steatopyge neolitice de la Cucuteni şi de lîngă Braşov, care, cum am văzut, reprezintă pe zeița pămîntului roditor şi hrănitor. E de mirare că în vremea noastră nu s-a găsit nicăieri în România vreo urmă a cultului chtonian... Cucuteni e atît de aproape de satele inochentiste...

Relief din Laussel. (Zeița pămîntului nu se ştie ce ține în mînă).

Acum 23 de ani, am atras, cel întîi, atenția asupra caracterului oriental al artei țăranului român, în care se oglindeşte sufletul oriental al Thracilor, aşa cum îl cunoaştem din antichitatea greacă.

„Şi dacă e vorba să intrăm şi noi în domeniul ipotezei, nu de Romani ne aminteşte această poemă („Miorița") ci de Thraci — acel popor mistic, pesimist, fantast, liric şi muzical, care a enervat cultura elină cu spiritul său exaltat... De Thraci ne aduce aminte şi melancolia adîncă, pătrunzătoare, nostalgică, a DOINEI şi atmosfera tragică, apăsătoare, mistică, a „Mioriței". (Vezi „Cercetări critice şi filosofice").

Cînd am scris aceste rînduri, nu mă întemeiam pe nici un fapt — pe nici un singur fapt... Nu cunoşteam decît vag mysterele antice, cînd am afirmat că-n „Miorița" se simte suflul mysterelor orphice... Dar această simplă afirmare cuprindea mai mult adevăr decît tot ce-au scris savanții noştri despre mărețul poem în trei sferturi de veac...

(Şi mai cuprindea şi altceva, mai însemnat : a) cheia psyhologiei poporului român, a cărui cultură — cum am arătat în volumul „Literatură şi ştiință" — este în întregime semitică ; b) cheia antropologiei sale, în care ocupă un loc însemnat elementul „arab", creatorul acestei culturi ; c) cheia sociologiei sale : avînd prea puține nevoi, țărănimea nu oferă debuşeul necesar unei industrii şi unei burghezii de sine stătătoare ; am evoluat deci, pînă acum, cam ca ruşii şi chinejii : de la feudalism la birocrație şi mică proprietate. Fi-vom în stare să ne rupem de Orient şi să ne alipim Occidentului ?... O doresc din adîncul sufletului !...).

D. Caracostea polemizează cu d. Ovid Densuşianu în privința metodei după care trebuieşte studiată „Miorița" !... În ştiință, ca şi în artă,

---

[18]) D. Caracostea, op. cit.

Inel egeean cu pecete, din Knossos (Zeița pămîntului, cu leii. Alături, soțul ei : „tras printr-un inel")

Inel egeean cu pecete, din Vaphio — Creta (Zeița și Zeul, dansind).

Gemmă din Creta (Zeița cu leul : „leul cu smăoaia").

intuițiunea e totul... Creatorul nu pornește la drum cu o anume metodă ; descoperirile și invențiile se fac singure în mintea lui — cu metodă cu tot.

Ceea ce m-a isbit odinioară în „Miorița", a fost calmul apăsător al narațiunii... Nici un cuvînt de imputare ucigașilor, nici o aluzie la cruzimea lor, nici o încercare de împotrivire, nici un regret de a părăsi viața... Peste tot, o atmosferă mistică, apăsătoare, tragică, pe care abia acum o înțeleg pe deplin ! E mult mai grozav să fii jertfit divinității, decît să fii ucis de tîlhari. În cazul din urmă, cît timp ești în viață, te aperi și speri, iar cînd ai fost străpuns, a încetat și suferința, fizică și morală... În cazul dintîi însă, știi că scăpare nu există : uciderea ta a fost fixată, ca o ceremonie, la un ceas anumit : „pe l'apus de soare" !... Mioara știe și dînsa că nenorocirea e fără leac: de aceea se vaită cu desnădejde și refuză să mănînce... Chinuit parcă de o presimțire, ciobanul o iscodește ; și cînd află osînda, se gîndește doar cum ar dori să fie înmormîntat : să rămîie între oi, să-și audă cîinii și fluierul ! Mișcătoare dragoste pentru felul de viață cu care s-a obișnuit !... Dar, fără îndoială, se simte aici și un rit străvechiu. Alegoria morții, durerea măicuței bătrîne, respiră simplicitatea calmă și măreață a artei antice...

. . . .

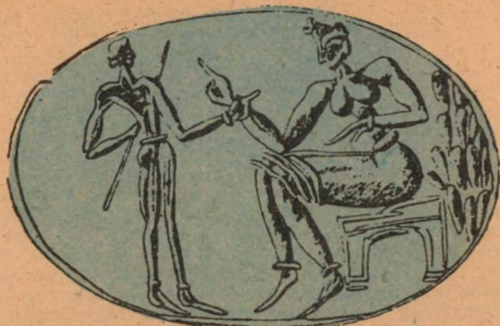
olumul meu despre „Miorița" și despre religiunea semitică era de mult isprăvit, cînd cetii, acum cîteva săptămîni, în „Adevărul Literar", următoarea nuveletă, în fața căreia stau și acum perplex.

AL-ISA
legendă
de A. I. Kuprin

u cîteva secole înaintea lui Hristos, trăia, chiar în centrul Industanului, un popor puternic, deși puțin numeros. Numele lui a dispărut din Istorie; Sfintele Vede nu pomenesc de el nici un rînd. Fachirii cei bătrîni însă, zeloși păzitori ai tradiției, povestesc că strămoșii acestui popor, oameni aspri și cutezători, veniseră din Extremul Occident și subjugaseră în scurtă vreme întregul Industan. Toți rajahii și prinții industani îi plăteau tribut ; sclavi prizonieri îi cultivau pămîntul. El nu cunoștea nici luxul, nici teama de moarte, deci era neînvins.

Acest popor puternic se închina unei ființe în viață, — unei femei, pe care o numea zeița morții. Pe zeița morții n-o văzuse nimeni niciodată, în afară de doi bătrîni preoți. Ei o alegeau în taină dintre cele mai frumoase fetițe care nu atinseseră încă vîrsta de patru ani, o educau și, grație unei minunate taine, cunoscute numai lor, aduceau frumusețea ei spre cea mai desăvîrșită perfecțiune. Cînd murea o

Inel cu pecete, din Mycene, (Zeul și Zeița, amîndoi „trași printr-un inel").

zeiță a morții, în locul ei preoții aduceau imediat alta. Dar despre acest lucru știau numai ei. Poporul credea că zeița nu moare niciodată și frumusețea ei e nepieritoare.

Odată la cinci ani, ea ieșea din templu într-un car uriaș, închis în toate părțile, tras de zece elefanți albi. Era întîmpinată de tot norodul, care cînta imnuri sfinte, cu facle aprinse în mîini. Entuziasmul poporului atingea nebunia. Tăiau capetele la sute de sclavi, mulți se flagelau cu bice, se înjunghiau cu pumnale sau se aruncau în delir sub carul zeiței, pentru a fi striviți de roți și de elefanți.

În una din aceste nopți, preoții și poporul delegau un bărbat pentru zeița morții. El era bărbatul ei numai douăsprezece ceasuri. A doua zi de dimineață era jertfit cu mare pompă, deoarece oricine vedea, fie și numai o dată, obrazul zeiței, era supus, după lege, unei morți imediate. Cu toate acestea, la fiecare cinci ani, doisprezece adolescenți se destinau îngrozitoarei zeițe. Îi așteptau încercări atît de grele însă, încît tradiția povestește că numai patru eroi au ajuns la marea cinste să moară ca bărbați ai zeiței morții...

Al-Isa era fiul unui rajah vestit. Încă de la cincisprezece ani, întrecea pe toți tinerii în bărbăție, putere și frumusețe. Chiar cea mai mîndră și cea mai renumită frumusețe a Indiei ar fi fost fericită să se numească soția lui. Dar Al-Isa se sortise zeiței morții. Legăturile de dragoste îi păreau un păcat. În întreaga lui viață, nu îndrăzni nici să cînte, nici să zîmbească. Războiul și exercițiile atletice erau singurele lui îndeletniciri.

Al-Isa trecea prin grele încercări. Dar lacrimile mamei și ale surorilor nu-l înduioșau cînd ieșea din măretul lui palat. Dacă întîlnea femei, el întorcea ochii, urmărind în depărtare o frumusețe mai desăvîrșită. Nimeni niciodată nu l-a văzut rîzînd sau stînd de vorbă...

De aceea curînd numele lui umplea de spaimă chiar pe vecinii cei mai războinici. Fără platoșă, numai într-o haină subțire, albă ca zăpada, el se avînta în luptă, acolo unde dușmanii erau mai numeroși. Trunchiuri tăiate de la umeri pînă la șolduri, capete, mîini și picioare deslipite de trup, arătau drumul pe unde trecuse. Întîlnirea cu el era moartea sigură și dușmanii fugeau dinaintea lui ca o turmă de oi, strigînd : „Al-Isa ! Al-Isa !".

Cînd nu era război, își petrecea timpul vînînd porci mistreți și tigri. Apa izvoarelor din pădure și o bucățică de pîine îi serveau drept hrană, iar șeaua, drept căpătîi.

În cele din urmă, în una din acele zile în care ieșea în carul ei zeița morții, crainicul anunță norodului numele lui Al-Isa.

Popor nenumărat se îngrămădise încă de dimineață în piața împrejmuită de ziduri din fața templului, unde-l așteptau pe Al-Isa ultimele încercări. Numele lui era pe toate buzele. Toți știau că însăși zeița morții, nevăzută de nimeni, privește în piață din tainica ei ascunzătoare.

Se măsură o întindere de două sute de coți, se bătu în pămînt un scut cu cinci semne, se împlîntă în fiecare semn o săgeată și i se dădu lui Al-Isa un arc uriaș... Și Al-Isa, în mijlocul răsunătoarelor strigăte ale mulțimii, sfărîmă cu săgețile lui cele cinci săgeți de pe scut.

Apoi îl înarmară pe Al-Isa cu un pumnal și dădură drumul în piață unui tigru de Bengal, flămînd și furios.

Al-Isa, de față cu tot norodul, luptînd cu ghiarele cele îngrozitoare, plin de sînge, înjunghiă gîtul furioasei fiare de pradă și puse piciorul pe trupul ei.

În urmă, norodul se dădu la o parte. I se aduse lui Al-Isa un armăsar nedomesticit. Sălbatic, negru, plin de foc, el nu purtase niciodată în spinarea lui vre-o sarcină degradatoare. Șase grăjdari îl țineau cu mare greutate. Necheza cu turbare, rotea împrejur ochii în flăcări și bătea din picioarele netede cum e catifeaua.

Al-Isa se duse liniștit spre el și-l apucă de gît. Grăjdarii o luară la fugă... De spaimă și de turbare, mulțimea se aruncă într-o parte. După o clipă, Al-Isa ședea pe cal. La început mîndrul animal tremura de mînie și de umilință. Nu trecu un minut, și cal și călăreț dispărură din ochii norodului. Abia după un ceas întreg

Vas din Hagia Triada reprezentînd o procesiune cu prilejul unei serbări a culesului. Bărbații poartă cîte-un phallus

Zeiță indiană a pămîntului, Druga (Parvati)

de așteptare înfrigurată, Al-Isa se arătă în depărtare pe armăsarul plin de noroi și de praf. Calul cel sălbatic se clătina de oboseală, dar îl asculta pe Al-Isa ca un mielușel.

Încercările lui Al-Isa se isprăviseră.

La miezul nopții, îl duseră în templu. Era înveșmîntat în haine scumpe, parfumat cu miresme din Orient. Îl lăsară singur. El auzi pe străzi urletele mulțimii devenind din ce în ce mai puternice și apropiindu-se de templu. Era zeița, care înconjura orașul în carul ei tras de elefanți albi.

Apoi intrară în templu cei doi preoți superiori, — bătrîni de o sută de ani, cu părul alb ca zăpada. Preoții căzură în genunchi în fața lui Al-Isa și-i sărutară picioarele. Îl luară de mînă și-l duseră la altar. Acolo, în mijlocul unui lux oriental orbitor, se afla un pat de aur... Vase de parfum exalau aromele Arabiei și ale Persiei... Felinare ciudate revărsau o lumină feerică... În colivii de aur, păsări sfinte, pestrițe, se legănau ; mătăsuri grele și armonioase îmbrăcau pereții...

Preoții se depărtară în tăcere, ascunzîndu-și fața în mîini. Al-Isa aștepta fericirea și, peste douăsprezece ceasuri — moartea cea dureroasă.

Undeva departe, îndărătul zidurilor, răsună un cor de femei, care cînta încet și dulce... Ușa masivă de fildeș se deschise... și înăuntru intră însăși zeița morții, în rochie lungă, albă, acoperită de văluri.

Al-Isa se repezi spre ea, dădu la o parte cu mîini tremurătoare vălul cel ușor care-i acoperea obrazul — și rămase împietrit de spaimă și uimire...

În fața lui stătea o bătrînică gîrbovită, sbîrcită, știrbă, cu ochii lăcrimoși, cu privirea stinsă.

(Din rusește de OLGA MONTA)

Cititorii „Adevărului literar" vor fi luat această nuveletă drept un produs al fanteziei scriitorului. S-au înșelat. Legenda, în toate amănuntele ei, corespunde cultului pămîntului roditor și hrănitor. Născocirea ei de către autor ar presupune cel puțin o cunoaștere amănunțită a religiunilor orientale. Zic „cel puțin", fiindcă, de fapt, n-ar fi deajuns nici atît. Povestirea se potrivește minunat cu religiunea semitică, așa cum am reconstituit-o eu, după lungi cercetări, și cu ajutorul gravurilor rupestre paleolithice, al unor rămășițe neolithice, al săpăturilor de la Gezer, al altor rituri, legende și informațiuni din timpurile istorice. În întregimea lui, cultul descris de Kuprin nu se găsește nicăieri. Se găsesc doar frînturi răslețe, pe care nu un scriitor s-ar pricepe să le închege într-un tot. În India chiar, o dată pe an, două chipuri, figurînd pe Shiva și pe Parvati, sînt căsătorite simbolic, iar după aceea, aruncate în apă și bocite de fete tinere[19]). Că odinioară un tînăr, reprezentînd pe zeu, se împreuna ritual cu preoteasa zeiței și era apoi jertfit, nu se mai știe. Scriitorii antichității afirmă, ce-i drept, că țapul sacrificat în mysterele dionysiace a luat locul unui om, numai grație îmblînzirii moravurilor. Însă S. Reinach susține, din contra, că Dionysos a fost la început un animal totemic și că mai tîrziu închipuirea oamenilor a împrumutat sacrificiului un caracter antropomorfic. (Dovedesc în volum, că din studiul academicianului francez : „Moartea lui Orpheu", nici un rînd nu-i adevărat)[20]). Ascetismul premergător jertfirii, și probele și întrecerile sportive, se găsesc sub altă formă la multe popoare, spre pildă, la vechii Mexicani. (Ele făceau parte și din mysterele eleusine). Înlocuirea pe ascuns a „zeiței", care trece ca nemuritoare, printr-un copil de patru ani, seamănă în totul cu „renașterea" unui Dalai-Lama. Autoflagelările mulțimii le cunoaștem din cultul phrygian al Kybelei.

Pe de altă parte însă, Kuprin nu pare să știe că „Zeița morții" era și a pămîntului roditor și hrănitor, și că nu de aceea era sacrificat tînărul după împreunare, „fiindcă nimeni n-avea voie să vadă obrazul preotesei", ci fiindcă trebuia să se însoare în infern cu zeița pămîntului — pe care preoteasa nu făcea decît s-o reprezinte — și să determine astfel belșugul recoltei. Tocmai de aceea preoții centenari cad în genunchi în

---

[19]) La sărbătoarea Mahavrala era obiceiul ca o pereche să se împreuneze într-un spațiu împrejmuit. La sărbătoarea Asvamedha, regina se culca lîngă calul jertfit și punea membrul lui lîngă organul ei, simulînd fecundarea. La sărbătoarea Purusamedha, un om era jertfit în împrejurări analoge.

[20]) Homer povestește despre Lycurg, că, în patria lui, Thracia, ar fi gonit pe Dionysos în mare ; de asemenea, Plato, despre Orpheu, că i s-au aruncat mădularele în mare ; Plutarch afirmă că în Orchomenos, la fiecare doi ani, o femeie era omorîtă de preotul lui Dionysos ; Pausanias referă că în Potniai, originar un preot al lui Dionysos era jertfit ; la Albani, pe partea de vest a mării Caspice — scrie Strabo — acela dintre heroduli care se entuziasma mai mult și rătăcea singur în pădure, era prins de preotul șef, legat c-un lanț sfînt, minunat îngrijit un an de zile și apoi sacrificat în Albania, încă în sec. al 6-lea d. Chr., un băiat era omorît în fiecare an, jupuit de piele, iar pielea, păstrată într-o ladă.

fața lui Al-Isa și-i sărută picioarele : el a devenit zeul vegetației și al morților[21]).

Termenul de cinci ani este tocmai cel pe care-l cunoaștem cu privire la solii trimiși lui Zalmoxis. Îl întîlnim, în legătură cu sacrificii umane, și la alte popoare. El ar fi înlocuit pe cel original — de un an — grație îmblînzirii moravurilor.

Numai într-un fel poate fi explicată legenda lui Al-Isa : dacă admitem că Kuprin a auzit-o în adevăr de la fachiri, păstrătorii unor tradiții ce sînt necunoscute religiunii oficiale[22]). Ca s-o fi născocit scriitorul rus, ar trebui să cunoască extraordinar de multe myturi ; dar această erudiție ar contrasta atunci cu ignorarea unor semnificații elementare.

Imaginea lui Anwander o interpretează în felul următor : „Zeița Durga (Parvati) ucigînd un demon și strivind cu piciorul pe un altul. Sculptură dravidiană, în lemn de Sandal, din Mysore".

În realitate, e vorba de cu totul altceva. Zeiței pămîntului i se jertfeau și oameni, și tauri (taurul lui Dionysos, taurobolium din cultul Kybelei etc.). Or, aceasta se va fi făcut și sub formă de lupte de tauri, în care murea, cînd gladiatorul, și cînd taurul. Vedem pe gladiator primind moartea, de bună voie, din mîna zeiței. Marea statuie de piatră a zeiței mexicane a pămîntului, Coatlicue, era reprezentată fără cap și fără mîini. Colier din inimi și din mîini de om, rochie din șerpi împletiți (șarpele e animal subpămîntean), un cap de mort ca ornament al centurii, și ghiare de jaguar în loc de picioare.

Autentică fiind, legenda confirmă în mod strălucit reconstrucția mea și e singura care explică în mod direct, iar nu prin vălul unor myturi, versurile din „Miorița" ;

Să le spui curat, / Că m-am însurat / C-o mîndră crăiasă / A lumii mireasă...

Tînărul care, ca Al-Isa, se însoară, odată la cinci ani, cu zeița morților, „mîndra crăiasă, a lumii mireasă", devine chiar prin aceasta zeul morților. (Hades și Persephona !). Or, scriitorii antichității consideră pe Zalmoxis ca zeul morților. Un Zalmoxis era „solul trimis zeului la fiecare cinci ani" — originar, în fiecare an.

Imi aduc aminte de un basm românesc, care m-aș mira să nu aibă legătură cu cultul pămîntului.

Ajunge voinicul pe „tărîmul celălalt" (unde se găsește de obiceiu „apa vie"... Ciudat : și Iștar, care se duce după Tammuz în Infern, găsește „apa vie", îl invie pe soțul ei și-l aduce înapoi, pe tărîmul cestălalt !...) și se pomenește în fața unui gard, pe care capete de om strigă : „cap ! cap !". Acolo locuiește o vrăjitoare, care-l tocmește — ca pe mulți alții, înaintea lui — să-i pască armăsarii. De-i va rătăci, îi va tăia capul ; iar de nu, îi va dărui unul din armăsari. Voinicul pornește cu caii, adoarme, caii se ascund, dar el îi găsește cu ajutorul țînțarilor, pe al căror „rege" îl ajutase mai înainte — nu mai țin minte în ce împrejurare... Asta se petrece de trei ori. Sfătuit de fata stăpînii, eroul învingător alege o mîrțoagă, în care vrăjitoarea băgase inimile armăsarilor... Urmează peripețiile cu peria, cu oglinda etc.

Că „vrăjitoarele" sînt zeități și preotese păgîne, rămase în amintirea poporului, e sigur. Poate că de aceea mănîncă copii — ca în mysterele dionysiace... E de notat că la multe popoare din vechime sacrificiile umane erau precedate de probe și întreceri : cel învins era jertfit. Herodot pomenește despre astfel de întreceri la moartea nobililor Thraci și Geți, cărora în orice caz li se jertfeau femeile lor favorite. Thracilor „iubitori de cai", scriitorii antichității le atribuie adesea sacrificii umane...

Voinicul va fi ajuns poate la neamuri mongolice, crescătoare de cai, dincolo de Nistru (Scyți !). „Regele țînțarilor" și alți regi de dobitoace, indică obiceiuri totemice, firești la mongoli. Va fi fost poate vorba, originar, de oameni din clanul țînțarilor...

„Miorița" este un splendid poem, compus pe tema variantei getice a ritului și mytului fundamental al religiunilor semitice. În creștinism, forma modernă și purificată a cultului pămîntului"[23]). Isus este înmormîntat simbolic în fiecare an. În mysterele dionysiace și în cele... zalmoxice, un tînăr, după ce lua asupra-și păcatele oamenilor, era odinioară realmente jertfit, și anume (în timpuri străvechi) : mîncat de viu, din dorința „inițiaților" de a se zeifica, iar scheletul era îngropat și trimis a fi mirele zeiței pămîntului. E de presupus că și la Geți, anualul Zalmoxis se va fi împreunat cu preoteasa zeiței... Numele acestei zeițe nu ne-a rămas ; ori e poate baba Dochia, care amintește pe Kamenaia Baba a Slavilor, cu cornul abundenței în mînă (ca Isis, și ca zeița aurignaciană de acum cîteva zeci de mii de ani...), ale cărei statui în piatră sînt atît de răspîndite în toată Rusia meridională.

Cînd mama tînărului „Zalmoxis" blesteamă pe ciobanii din „confrăție", care l-au jertfit, aceștia se indignează cu drept cuvînt de o atare nelegiuire și o amenință pe bătrînă :

Nu mai blestema,
Că vînt s-o porni,

Pămîntul te-o trînti.
Pîn-om alerga,
Mi te-o astupa.

[21]) Pe „foile de aur orphice", găsite în Italia de Sud, se spune despre mort : „din om ai devenit zeu". (C. Clemen).

[22]) Un cunoscut al meu, armean din Persia, care a făcut de curînd o călătorie în patrie, mi-a povestit despre un derviș, foarte inteligent și foarte învățat, care cunoaște temeinic mai multe limbi și mai multe religiuni, e abil medic empiric, locuiește într-o peșteră, doarme pe jos, e îmbrăcat vara cu o cămașă și iarna cu o piele de oaie și e bun prieten cu... Șahul Persiei.

[23]) La evrei, religia oficială, a arianului Iehova (Jupiter Tonans), dușmănea de moarte cultul pămîntului, cult care totuși s-a păstrat în popor (sectele hypsistarienilor și a sabbatiștilor) și a înrîurit adînc creștinismul primitiv, religia proletarilor... „Cu privire la viața și suferințele lui Hristos, mîntuitorul lumii, apostolul Pavel — care în Asia Mică făcuse parte din aceste secte evreești — întrebuințează nu numai expresiunile, ci și concepțiunile mysterelor dionysiace. Raporturile dintre creștinism și mystere s-au continuat în sectele gnostice și în școala alexandrină. Pe monumentele creștinismului primitiv, Isus era prezentat ca un nou Orpheu" (Clemens din Alexandria). În evanghelii, toți morții locuiesc încă sub pămînt.

«VESTIGII» EGIPTENE ÎN CARPAȚI?

Pămîntul fostei Dacii, al actualei Românii și al zonelor învecinate, cuprinde numeroase probe culturale extrem de vechi, ale unei complexe evoluții spirituale. Încercarea de a le descifra și a le clasa n-a fost niciodată făcută metodic, iar procesul științific nu este nici astăzi încheiat. Au fost mai multe obstacole care au îngreunat elucidarea științifică dorită. Între ele curentul latinist devenit curent latinoman a avut un efect în egală măsură pozitiv și negativ. Toate elementele culturale moștenite au fost la modelul latin și roman constrînse să intre în acest tipar, ca și cînd pe această zonă n-ar fi fost nici o altă formă de viață și de cultură înainte de romani. Desigur era o greșeală de atitudine, de optică, de metodă. Călușarilor li s-a acordat o origine romană, deși astăzi este limpede, conform cercetărilor de folclor și de etnologie comparată, că originea este anterioară ocupației romane. In **Forme străvechi de artă populară,** Traian Herseni trasează modelul originar al acestui joc și harta lui comparată, care trimite la o origine est-mediteraneeană cu mult mai veche decît contactul autohtonilor cu civilizația romană. Ideea că odată cu cotropirea și ocupația romană am fi importat totul de la ei începînd cu limba și terminînd cu obiceiurile este desigur excesivă și trebuie lepădată. Atrași de clarificarea enigmelor, scriitorii au înaintat adesea în teritoriul plin de obscurități al acestor probleme. Ce a fost înainte de romani ? Ce provine din această epocă ori din epocile anteromane ? Desigur că întrebările nu s-au pus în acest chip teoretic ci mult mai practic, plecînd de la detalii izbitoare, de la vestigii care nu intrau în tiparele consacrate. Mihail Sadoveanu este unul din prozatorii care a transferat chiar propriei sale creații aceste preocupări și perspective. În **Izvorul alb,** Ștefan este în egală măsură un practicant ortodox, dar și un închinător plin de respect la vechile religii ale autohtonilor, care-și au vechimea și prestigiul lor. Mai toți prietenii lui Mihail Sadoveanu au avut preocupări similare. Gr. T. Popa, prieten al lui I. I. Mironescu și Mihail Sadoveanu, se oprește în însemnările lui la un obicei foarte vechi din Moldova care trimite la egipteni. El dă cuvîntul unui cercetător englez consacrat, Thompson, dar faptul că amîndoi se referă la ceva concret, viu, trăit atunci sub ochii lor în Moldova, dă acestei mărturii un interes aparte. Gr. T. Popa nu este singurul care propune ca temă de meditație raportul vlaho-misiriac. Mai de mult Th. Speranția, din cercul de intelectuali grupați în jurul lui Hasdeu și al **Revistei noi,** a căutat și el, încurajat desigur de la dezinvoltura asociațiilor hașdeene, dovezile unor relații spirituale străvechi între Carpați și Egipt [1]). Paginile lor sînt cu atît mai interesante cu cît într-o recentă lucrare despre difuziunea culturii egiptene într-un perimetru destul de vast, autorul ei, Constantin Daneil [2]), ocolește pur și simplu această temă. Așa că intrînd în tema amintirilor lui Gr. T. Popa formulăm întrebarea : există vestigii egiptene la Carpați ?

[1]) Th. Speranția, **Miorița și Călușarii,** urme de la daci, și alte studii de folclor, Ed. Șfetea, 1915.

[2]) Constantin Daniel, **Arta egipteană și civilizațiile mediteraneene,** Ed. Meridiane, 1980.

GR. T. POPA

LA TAZLĂU

ind ne-am despărțit, la Iași, era plin de bucurie și-i scinteia în ochi plăcerea că se duce acasă.

— Mă duc la mine, la Tazlău, zicea Mironescu, și parcă tresărea ceva în sufletul lui ori de cite ori pronunța acest cuvînt.

Era de ajuns să spună „la mine", pentru a înțelege unde anume. De cite ori pleca acolo era vesel, chefos la vorbă și neastîmpărat ; de cite ori se întorcea era ursuz și trist. De rîndul acesta părea că și starea sănătății sale era mult mai bună, ceea ce ii permitea planuri.

— Să nu uiți că mi-ai promis că vii la Tazlău.

Făgăduia o zi de aleasă petrecere, acolo, în munți, cu prieteni și cu vin, la poala pădurii, unde avea să vie și „bădița Mihai" (așa-i spunea el lui Sadoveanu).

Și eu, și „bădița Mihai" n-am uitat făgăduiala dată lui Mironescu și chiar ne-am dus la Tazlău, dar nu la vin și la veselie, ci la petrecerea din urmă.

Tot drumul, printre curmături de deal, prin vadul piraielor, ori pe culmile împădurite, a fost trist, cu toată minunata frumusețe a unei naturi exuberante și întunecat de verde. Treceau grăbit pe alături case șindrilite, copaci groși pierduți departe spre înălțime, ciobănași pe lingă turmele lor, femei cu fote roș-aprinse și pîrâul, care șerpuia mereu. De cum am trecut Roznovul, oamenii au început a ieși iscoditori în pragul caselor, la auzul mașinei, și fără nici o vorbă se-nțelegea din căutătură că ei știu de ce sintem noi pe acolo și, tăcută, li se vedea părerea de rău pe față. Toată valea Tazlăului, pe care Mironescu a descris-o și a iubit-o, a răsunat îndată la chemarea morții pentru cel mai bun fiu al ei.

Satul tot era în haine de duminică și mai toți ochii intilniți erau umezi. O tăcere mare, o tăcere fără fund acoperea și văzduhul și pămintul. Oamenii se mișcau pe virfuri de degete. Steagul negru sta în poarta frumoasei case bătrinești, pe unde numai cite o rară boare de vînt mai clintea puțin cite o floare, cite o năframă sau fumul tămîiei din ceaunelul pus pe trepied de mesteacăn, în fața pragului.

Am aflat pe urmă toate amănuntele stingerii din viață și toate cite s-au petrecut de cind ne despărțisem. Planurile noastre fuseseră schimbate cu planurile veșniciei, și Mironescu sta acum întiia oară cu totul nemișcat, păstrind încă o înfățișare ironică, de parc-ar fi fost gata să spuie o jitie veselă, ori ar fi urmărit cu ochii închiși, dar scrutători pe sub pleoape, dacă se ține cum trebuie rînduiala morților, rînduială pe care o dictase el singur înainte de a se stinge.

Mironescu a fost, pînă la ultima suflare, un vînjos tradiționalist, un evlavios iubitor de tot ce este strămoșesc. În aprecierile superficiale, pe care obișnuiește lumea noastră să le facă, în scop de scoborire a omului, Mironescu era socotit ateu ! Într-o vreme era de ajuns să fi fost prieten cu vreun socialist, ori să fi scris la Viața românească pentru a primi asemenea titlu. Prietenul nostru însă, dacă n-a făcut prea multe

mătănii în viață, dacă a putut glumi cu fețele bisericești și a iubit trăirea deplină, n-a fost totuși niciodată lipsit de sentimentul religios. Ca orice ironic, a persiflat formele exagerate, a rîs de nepotriveli, dar nu a călcat pe esența încrederii în divin. El și-a iubit biserica satului cu sinceritate, mergînd ades la slujbe și contribuind la întreținerea ei. Desigur, nu-i prea plăcea să meargă la Mitropolie, și nu din pricina Mitropoliei, ci pentru falsitatea celor care intră în locașurile înaltelor biserici ; dar la bisericuța lui din Tazlău mergea cu sufletul larg deschis și sta la rînd cu ceilalți țărani, țăran în straie nemțești.

Ne-a impresionat pe toți bogatul ceremonial de înmormîntare, cu o mulțime de amănunte rituale, pe care în timpul desfășurării le simțeam, înfiorați, că vin din afundul vremurilor, păstrate de tradiția nezguduită a unui popor de străveche baștină. Întreg acest ceremonial a fost dictat de Mironescu fratelui și surorilor sale, pînă la ultima jumătate de ceas pe care o mai avea de trăit. Și-a reamintit cu extremă luciditate tot tipicul înmormîntărilor strămoșești, așa cum îl aflase el din copilărie, și a cerut să i se facă cinstea de a fi dus la mormînt și îngropat după toate regulile vechi. Iubirea lui de trecut a ținut pînă la momentul în care, în cele din urmă, închizînd ochii obosiți, a șoptit surorilor sale :

– De acum nu vă mai văd !...

După vrerea cea din urmă a lui Mironescu, sicriul, care a fost lucrat și împodobit de mîna fratelui său Onoriu, a fost pus pe un catafalc tras în car cu boi, boii avînd colaci în coarne, precum și năframe albe și negre. La colțurile catafalcului se așezase, pe un fel de pirostrii de mesteacăn, străchini, în care smirnă și tămîie ardeau mereu. Pe lîngă sicriu a cerut să meargă cei zece copilași, pe care îi hrănea el, cu ulcele împodobite cu cetină verde, în care să ardă iar tămîie. A vrut să i se facă tot prohodul și să i se întindă podurile după regulă. A mai dat în grijă surorilor lui să primească bucuros și să-i trateze cu atenție pe prietenii care-or mai veni prin locurile acele. Le-a spus să facă praznic mare și să dea oamenilor din sat pîrjoale și vin.

– Dar să fie vinul bun și rece ; să nu dați poșoarcă-ncălzită !...

După asta s-a întins liniștit pe patul lui de moarte. Celor care plîngeau le făcea observație că nu-s destul de tari. Fratelui, care încerca să-l convingă că se va însănătoși, îi spunea ironic:

– Ei, te-ai găsit și tu acu să-mi dai curaj ! Ce știi tu ? Ai văzut tu moartea ? Știi cum mor oamenii și i-ai văzut cum suferă ? Tu te pricepi la un singur lucru : la vin !...

Apoi s-a stins, putem spune, împăcat cu sine însuși. Un singur chin l-a ținut pînă la urmă : întîmplarea că nu era fata lui la Tazlău, s-o mai vadă o dată.

Și astfel s-a dus dintre noi un prieten ales, un pasionat al vremii trecute și un iubitor de simplicitate primitivă. Cu prilejul morții sale a ținut să reînvie obiceiurile străvechi, care s-au transmis pînă la noi venind ca un răsunet milenar, peste epoci și peste popoare. Cînd am văzut că sicriul e dus către mormînt în car cu boi, am tresărit, așa cum a tresărit celebrul antropolog și etnolog Grafton Elliot-Smith mai acum cîțiva ani. Lucram în laboratorul său cînd primul-ministru al nostru de pe atunci (Ion I. C. Brătianu) tocmai murise. Într-o revistă ilustrată se arătau scene de la înmormîntare și printre ele era și sicriul lui Ionel Brătianu dus pe un car cu boi. Elliot-Smith, văzînd fotografia, s-a minunat și m-a întrebat îndată :

– Este acesta un obicei constant la dumneavoastră ?

– Între țărani este acest obicei ; dacă sicriul nu-i dus pe umeri de oameni, atunci cele mai deseori sătenii îl pun în car cu boi.

– Este extrem de interesant, fiindcă se arată acolo astfel o influență egipteană. Egiptenii aveau obiceiul să conducă mortul către lăcașul definitiv în car cu boi. Mai mult, ei căutau anume animale, printre care boii țintați în frunte erau preferați. Dacă aveți în România astfel de înmormîntări, ar fi un indiciu de menținere a unor moravuri și obiceiuri în țara dumneavoastră cu mult mai vechi decît cele păstrate de la traci și de la romani.

Elliot-Smith atunci m-a iscodit mult, dar, spre rușinea mea, eu n-am putut da prea multe lămuriri. El era partizanul teoriei uniciste în ce privește nașterea culturii și credea deplin că cultura umană s-a născut în Egipt și de acolo s-a răspîndit pe diferite căi în lumea întreagă. Faptul acesta nu mai suferea în mintea lui nici o îndoială. Ceea ce îl interesa atunci mai ales erau căile de difuziune ale acestei culturi, asupra cărora avea numeroase ipoteze și fapte acumulate. Pe urmă a scris și o carte cu acest subiect (The Diffusion of culture). El bănuia, plecînd de la alte fapte, că una din căile acestea ar fi trecut și pe aici pe la noi. Păstrarea unui obicei din cele mai tenace (modul de tratare al morților), în forma sa egipteană pe meleagurile noastre îl întărea în credința că pe aici s-a exercitat odată o influență egipteană, care a trecut peste băștinașii acestui pămînt acum aproape șase mii de ani.

Îndepărtată vechime și lungă amintire !

Cînd l-am văzut pe Mironescu în carul cu boi, pe care chiar el îl ceruse, mi-am amintit de ideile lui Elliot-Smith. Desigur, vechimea obiceiurilor se arată mai ales cînd este vorba de actele mari din viața omului : naștere, nuntă, înmormîntare. Trecînd din secol în secol, deprinderile acestea se fixează în unele amănunte cu altă interpretare azi, dar pornite din străfundurile vremii. Și nu era om mai dorit să ție regula cea veche decît Mironescu. În el au răsunat, mai mult decît în alții, ecourile îndepărtate populare, și s-a simțit legat fără tăgadă de tot ce este ancestral în noi.

După împlinirea fără greș a dorințelor lui Mironescu, s-a lăsat încet și amurgul, schimbînd la fiecare trecere de nour lumina de pe vîrfurile de munți. În aerul curat ca apa de izvor pluteau poate vibrațiile spirituale ale prietenului nostru, care nu putea lipsi de la poftirea ce ne-o făcuse de a veni să-l vizităm.

MONEZILE ANTICE – EPISTOLE GRAVATE ÎN METAL?

Intre scriitorii de azi, poetul Ion Gheorghe se distinge prin plonjonul într-un univers arhaic, mitic și elocvent. Atît poezia lui din **Cavalerul trac,** cît și cea din **Noimele** sau **Megalitice** se hrănește din acest contact. Poetul a dat glas acestor preocupări și într-o carte de proză, intitulată fericit **Cultul zburătorului,** intemeiată totodată pe folclor și pe o sumă de statuete, de origine litigioasă, cărora autorul cărții le acordă statutul unor relicve lucrate de mîini omenești, moștenire a unei vechi culturi. Ipotezele cărții extrem de îndrăznețe, sînt ajutate de scriitura superioară a poetului, inspirată de registrul literaturii folclorice. Ion Gheorghe nu face parte dintre sceptici. El este un creator cu o credință puternică în revelarea pe cale intuitivă a aspectelor lumii arhaice. Paginile lui Ion Gheorghe vorbesc deci mai ales celor cîștigați de problematica pe care o ridică tipul lui de investigație și aspirațiile pe care le conține. Oferim mai jos o lungă fișă de lectură a unor monede dacice în care poetul, cu ajutorul inspirației și al fanteziei asociative, desfășurată consecvent, ne propune o descifrare cu surprinzătoare deschideri și mai ales concluzii. Ion Gheorghe „citește" aceste monezi ca pe niște „scrisori" pe care le-a conservat pămîntul și întîmplarea, un fel de mesaje aidoma cu cele pe care pămîntenii le gravează pe metal și le depun pe alte planete pentru ca alte ființe raționale să le descopere, să le dezlege și să înțeleagă din ele mesajul lor. Pentru Ion Gheorghe vechile monede nu sînt doar piese bune pentru schimburi comerciale, ci sugestive chivoturi culturale. Sînt ele într-adevăr epistole gravate în metal ?

ION GHEORGHE

ZALMOKSIS UN CONCEPT, O DOCTRINĂ

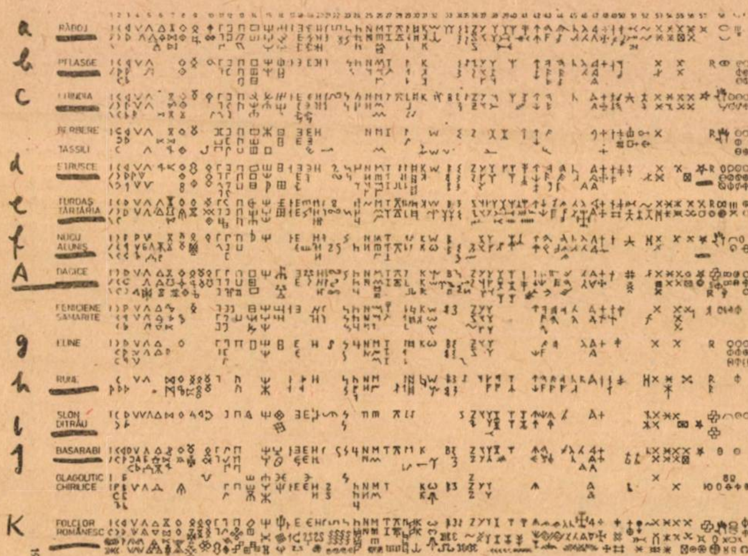

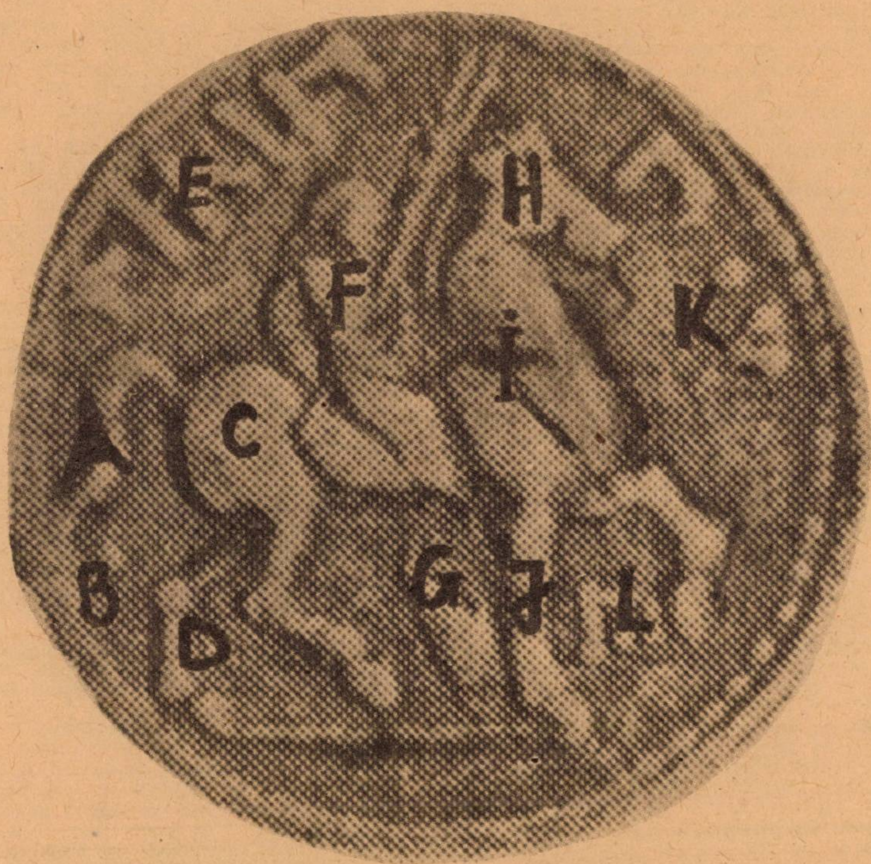
Diagrama vechilor scrieri, întocmită de către arhitect Silvia Păun

Doamna arhitect Silvia Păun îmi trimite, spre finele anului 1984, un studiu publicat în revista „Cîntarea României" nr. 9 — 1984 ; „Grafia semnelor răbojului, comparativ cu cea a unor scrieri vechi".

Între șase coloane de text, în care ne face onoarea să citeze contribuția noastră în materie (ce-a rezultat din cercetarea monedelor geto-dacice) domnia sa așează ca argument o pagină în 60 de coloane de semne, raportate la 16 scrieri deosebite.

A rezultat o tulburătoare diagramă ; o idee pe care ne-am dat și noi tinerețile în muncă grea și neluată în seamă sau ironizată, ni se impune ; **dacii au scris mai dintîi și de cînd lumea.** Sînt, în graficul doamnei arhitect, următoarele scrieri ale noastre ; răbojul, literele pelasge, semnele din peștera de la Chindia, literele etrusce, semnele de pe materialul ceramic de la Turdaș, cele de pe tabletele de la Tărtăria, cele din grotele buzoiene de la Nucu și Aluniș, semnele **zise dacice,** extrase din monede ; apoi litere eline, apoi rune, apoi semnele din inventariile arheologice de pe aria Ditrău-Slon, precum și cele de pe pereții de cretă ai lăcașelor de la Basarabi ; și nu în ultimul rînd, ci drept concluzie a muncii sale, doamna Silvia Păun așează pe trei coloane semnele de pe iile, cătrințele, și toate straiele țărănești, cele de pe obiectele, uneltele, sculele și casele noastre — așa zicînd — semnele din folclorul românesc. Se apropie de mine o carte și doamna arhitect mi-o îndeamnă. Întru aceasta am desprins eseul de față, în mare măsură descriptiv și demonstrativ și doar în titlu explicit. Obiectul inițiativei de-acum îl constituie o monedă dacică (nr. 3, planșa a II-a) aflată în cartea lui C. Preda — **Monedele geto-dacilor,** Editura Academiei R.S.R. — București, 1973. Am decupat moneda în patru zone aplicînd un sistem de lucru, asupra căruia nu dăm lămuriri, aici, întrucît n-au importanță.

Moneda nr. 3 pl. a II-a cu desemnarea zonelor descrise şi citite

I

Pasărea Sigma — o Helige-Glifă

● Zona A, pornind de la stînga, din spatele calului, împărţită în următoarele părţi:

1. Coada calului şi cîmpul grafic din preajmă. În mod normal, pare a fi acolo o Sigma greacă. Însă rotind semnul, supunîndu-l luminii, din toate cele patru laturi, cum altfel nu se poate atunci cînd vrem să fim drepţi cu cei de-atunci şi cu adevărul lor şi cel de totdeauna, băgăm de seamă că zisa literă este un soi de Ideogramă — o pasăre numai stilizată, un şoim cu un peşte în plisc; atît de măiastră-i lucrarea încît sesizăm fără efort penetul porumbac, însă o lungă creastă de pene te face să eziţi numirea exactă. Cine a căpătat experienţă rămîne să pătrundă cu ochiul, şi bagă de seamă că Sigma -pasărea-hieroglifă este alcătuită din litere latine şi greceşti, combinate, încît iată, aici începe imperiul stuporii.

Citim: „Egreta crestata cu şopîrla-n plisc, hîrete; bîrbui cu şarpe". Să stabilim de la început; dacii practicau un soi de tăinuire a limbii, a zeilor şi credinţei lor ca şi alte popoare vechi dar, cercetînd bine monedele strămoşilor, ni se impune convingerea că marii lor iniţiaţi descoperiseră un sistem de mesaje, de natură să se sustragă timpului istoric; singura dimensiune şi cheie a înţelegerii rămînînd situaţiile luminii; direcţia şi intensitatea ei.

11*

Adîncimea inciziei în metal, distanțele și proporțiile proprii, și anume vedere spectroscopică, de care s-a mai vorbit, constituie note ale scrierilor geto-dacice, care, ignorate, ne aruncă în ilogic, în nebunie necurată. Cu totul de uriașă importanță este ceea ce am numi viziunea și practica sinteticului, o știință și artă de-a face din lucru semn, iar semnul, de a-l umple de lucruri ; cunoscute erau înțelepților de-atunci practicile rebusistice, combinațiile magice de litere, anagrama, careurile, jocurile de cuvinte, între care caligrafierea de litere și glose răsturnate dus-întors avea argumente doctrinare — de natură să umilească semioticienii, semasiologii și toate capetele de azi... semanticoase. Am mai scris și-am vorbit mult despre faptul că dacii își alcătuiau mesajele de mare importanță, cum este scrisul pe monedă, încredințat mortului, trimisului la zeii strămoși, în două mari aspecte ; calul și călărețul pe o față a banului, și capul de rege-zeu pe fața cealaltă.

Prezența emisiunilor străine, grecești în speță, are un tîlc ciudat și istoric și filozofic înaintea celui economic ; dacii se considerau fondatorii familiilor regale primordiale și, prin moștenire hiperboreeană, a tuturor neamurilor primordiale, latine și grecești, înainte să fi auzit istoria de așa-zișii traci. Cine cercetează cu atenție capetele de pe banii din seria Filip, nu are dreptul să treacă peste situația ce se constată imediat ; că nu seamănă cap de rege cu alt cap de rege, că nu găsești doi călăreți pe caii lor, identici. Mari diferențe stilistice și de fond se observă. Tocmai aceste constatări ne-au impus ideea că monedele geto-dacice, o bună parte dintre ele, sînt tablete, codice, precum și scrie pe banul ce-l vom analiza aici. Am mai arătat cum orice monedă geto-dacică este o construcție de obiecte și simboluri avînd o logică aparte, și variație de text. În acest loc, vrem doar să strigăm iar în pustiu, auzind glasul doamnei arhitect Păun. Deci pornind citirea calului de la stînga și cercetînd Sigma aceea din care gravorul a închipuit coada sacrului animal, am descoperit o pasăre insignă. Ea se citește ;

Isis și Osiris, dar rugăm în acest loc să nu se tragă nici o concluzie asupra zeilor daci. Mai rugăm să nu se ia în glumă asociația numelui usi, cu cea de zicere o românului de-a izgoni păsările ; uși !

Aflăm o mentalitate a cuvîntului. Tot aici numesc aceste Majuscule sau Semne, Hieroglife și Rune alcătuite din litere grecești și latinești, cu numele lor de atunci, și pe care l-am făcut cunoscut într-un eseu publicat cu ani în urmă în „Flacăra". Numele lor este Helige-Glife, strigare exactă, folosind cuvîntul nordic, helige, sfînt, și de asemenea numirea greacă pentru scrierea egipteană. Se impune deci ideea că Helige-Glifele nu-s nici Rune și nici Hieroglife egiptene, ci o creație proprie și mai dintîi a preoților daci ; ele n-au corp sonor nici egiptean și nici viking „gotic", decît în locul și în cazul cînd numesc zeii nordici și pe cei egipteni, ca dimensiuni asumate și originare ale zeului suprem ZALMOKSIS — zeul Sumă, zeul Concept, zeul Doctrină.

Să descriem și să explicăm mai departe moneda.

II
Iată Helige-Glifele !

Decupînd marginea tabloului votiv ce-l formează moneda, cu pasărea egretă-uliu, cu șarpe în plisc sau cu bărbui (peștele cu același nume de azi) constatăm imaginea unei ghiare de pasăre (zona B). Aceasta este Helige-Glifa ghiara sau unghia. Ghe-Ara-Un-Ghia ; nume ale pămîntului.

Numele exact al Semnului mai viețuia în anchetele pe care le sintetizează Artur Gorovei în cartea Ouăle de paști — 1937, consacrată cercetării scrierii sau încondeierii. În tabelul acelor motive decorative aflăm ; semnul — gaia și semnul gheara găinii. La acestea aș adăuga numele de semn talpa gîștii, căci și ea se află între Helige-Glife.

Mergînd normal pe imaginea Calului (zona C), în zona spatelui, în crupa calului, cu piciorul drept, sesizăm următoarele ; în șold, un cap dublu, de bărbat, iar pe gambă, litere grecești și latinești, lungite în stilizare și desen. Citim, de la copită în sus : APOLON-ORANOS ; „Koreos Bocoleos Keres. Serv Seleni. Agresta Guru-Huru". Traducem fără greșeală ; Curier ceresc, servul Selenei, și-al zeiței Ceres merge la Apollon și Uranos, Gurul agrest, Huru.

...Huru, slujitor la datinile agrarii, cîmpenești, pentru Kore, Ceres și Selene, și în calitate de Guru al lor. Tot în această zonă citim ; „Aler zeo Apollo-Gebeleisis-Sore Deo". Deci Huru, alergător (coreos), curier al lui Apollo, merge la Gebeleisis-Sore-Deo, zeul Soare.

Numele celui trimis acolo, cu banul în mînă, pare să fie Huru, cum îl chema încă pe un țăran la noi în sat acum douăzeci de ani și-l cheamă și azi. Acesta este un document, nu-i o ipoteză ; alții vor veni să ne comenteze, să facă și teze și ipoteze.

(Zona D). Din spatele piciorului, cîmpul grafic de la genunchi ; cuprinde o serie de fibule și sîrme ; inventar de mormînt getic, obișnuit, alcătuind litere ; un grec Beta lipit de-un R latin, la care se adaugă un vechi ac de siguranță. Citim : Glie-Gibileisis, rimis ; să se dea acestea lui Gibileisis, să se remită lui Brum-Moș-Obîrsu Glie și lui Moș Brumus, genii obîrșiei.

Același corp imagistic grafic întors devine o mască de metal, de la fibulă în sus, cumulînd literele din cîmpul grafic ce-l cercetăm. Citim : „Brumus, Deani Bendis Zanu". Adică : Brumus este feciorul de zînă al Dianei Bendis. O genealogie pur și simplu.

III
FILIP — HILIK, FINIKS, HELIS, FILI — PII — Fii cei pii

● Zona E : a înscrisului. Aceasta este partea cea mai importantă a monedelor „de tip Filip", întrucît aici sînt așezați idolii cei mai importanți ai dacilor, încorporați în conceptul Zalmoksis-Gebeleisis. Pe acest loc s-a produs confuzia cea mai mare și cea mai rezistentă care susține că înscrisul Filip nu poate fi altceva decît numele regelui macedonean, întrucît și prin urmare monedele geto-dacilor nu-s decît còpii stîngace, barbare ale emisiu-

Helige Glifa Gheara, decupată din moneda nr. 3; Calul şi Călăreţul — o sumă de Helige Glife; zona grafică în care se află Codicele Elelor

nilor mai sus-zisului rege. Cercetînd cu atenţie, am constatat însă lucruri de natură să ne pună pe gînduri privitor la teza tirană a copierii şi stîngăciei şi barbariei din care ar fi decurs aceşti bani autohtoni. Mai întîi se constată că inscrisul nu rămîne fidel părintescului său „alfabet grec". O cît de fugară confruntare a acestuia din monedele nr. 1, şi 2, cu cel din monedele nr. 3, nr. 6, nr. 8, nr. 10, nr. 11, planşa I şi numerele ; 2, 4, 5, 7, 8, 10, din planşa a II-a, precum şi nr. : 5, 11, 12, din planşa a III-a, duce la constatarea că : alfabetul se schimbă, în sensul că literele greceşti sînt înlocuite de cele latine, ori sînt combinate cu acestea, iar în cazul monedei nr. 5, planşa a II-a, apare un alfabet necunoscut, de stil „gotic". Aceste toate diferenţe se pun, de obicei, pe seama neîndemînării şi a barbariei gravorilor de stanţe daci. Nedrepte strigătoare la nouă ceruri şi degeaba ! Iată ce se constată la inscrisul Filip de pe moneda ce-o analizăm. Absolut toate cele cinci + una suprapusă, plus încă alta în final, mai estompată, sînt alcătuite din măşti şi lucruri, obiecte, asamblate, alcătuind corpuri plastice în chip de un prim latinesc F, apoi un I tot latinesc, apoi un Labda, apoi iar un I latin şi, în capăt, un Gamma (Γ) exagerat. Aceasta însă la o privire fugară şi neavizată. Cercetînd acut, se observă, mai întîi sub înscris, o seamă de măşti, un idol copil, compus, avînd în cap o cheie precum îl consemnează un basm românesc, ce nici se miră, nici exaltă că un Făt s-a născut cu cheiţa în cap. Această cheie se alcătuieşte de către un grup de litere : „gotice" şi latine, dînd priveliştea unui pom cu trei ramuri în stînga şi cu una în dreapta. Acel copil cu cheiţa în cap este şi el un ansamblu cuprinzind : o mascoidă-cap de căluţ, un prunc de lemn stînd cu mîinile şi josul pe iarbă, lungind picioarele şi rîzînd. Respectivul cîmp imagistic-grafic se desfăşoară sub primele trei litere. Tot în acest loc menţionăm, de asemenea, că se află litere aruncate deasupra celor „titulare" 5 + 1 + 1, în stilul practicat mai tîrziu de către scriitorii cu alfabet glagolitic.

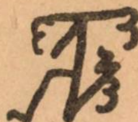
Apropiindu-ne acum de cele cinci „litere" din „Filip", iată ce se constată : — prima nu este un latinesc F, pentru că este compusă din literele :

de sus pînă în cîmpul din spatele Călăreţului. Aici se citeşte : L S F R, adică Luceafăr. Literele acelea latineşti şi greceşti, peste litere alcătuiesc o jumătate de faţă de zeu june desemnînd zeul LUSIFER, LUCEAFER.

— A doua literă nu-i, cum părea a fi, un I latinesc. Observînd acut, aflăm un trunchi de arbore cu două crenguţe spre dreapta : un pom, compus din literele A P L S, adică numele hiperboreean al lui Apollon-Aplis. O jumătate de faţă de om se cuprinde şi aici. Însă un lucru foarte ciudat, dar regulă generală în grafia monedelor geto-dace ; din ambele măşti înglobate de către cele două Helige-Glife, se alcătuieşte alt portret, şi încă dublu, ianic, şi el compus din literele „normale", grece şi latine. Citim şi aflăm ; L T R E : Lotre-Fiu-Epei. La acestea se adaugă literele din cîmpul grafic al primei Glife sacre ; şi ne obligă să mai citim : Getes Hermes-ZALMOKSES-GODAN.

Prin urmare Zalmoksis-Gebeleisis mai era şi Zalmoksis-Luceafăr şi Zalmoksis Lotre şi Zalmoksis Godan — al geţilor Hermes.

A treia dintre cele 5 + 1 + 1 Helige-Glife, este şi ea o sumă. Stilizată, are acest aspect :

La prima citire a literelor greceşti-latineşti, care o compun, iese inscrisul : „Pan-Atlas-Nat". Pan al neamului atlantic. La a doua citire luînd şi litera primă, cea azvîrlită asupra acelui „Labda" reiese: „GEPELEISI-PAN. Carpin-Fiu-Caprei". Din joncţiunea celei de-a treia Glife sacre, cu aceea de deasupra, se alcătuiesc două imagini : o faţă de om din lemn şi un cap de capră. Din nou citim : „Gîrnes Bîrn-Renu ORAN". Adică : Zalmoksis-Gebeleisis, PAN, zis Fiul Caprei şi Gîrneţ şi Miel de ren, fiul lui Uranus". Ne gîndim că bîrn este bîrnă, trunchi, descendenţă va să zică din geniu vegetal. Şi ne mai gîndim la Capra de Carnaval cea de lemn, adăugind, însă neamendind cele ce-am scris acum zece ani în cartea „Cultul zburătorului". Helige-Glifa a treia dă astfel la iveală o Mumă-Capră, ţinînd în poală un copil de lemn. În acest caz observaţiile ce le făcea Vasile Lovinescu într-un eseu din Almanahul Luceafărul ar primi oarecari completări şi delimitare.

● Glifa sacră, dintre a treia şi a patra, aceea de-am enumerat-o drept 5 + 1 şi despre care am spus că este aruncată asupra inscrisului. Corpul grafic dă la iveală un vultur cu piciorul lung, în stilul celui de pe paharul din tezaurul de la Hagighiol şi de pe obrăzarul coifului de la Peretu. Glifa este pusă acolo, precum în matematică cifra ce indcă ridicarea la putere. Şi din ea, joncţiunile la cele vecine alcătuiesc o mască de litere. Citim : „Borestenea Selene". Adică Selene-boreala-cea-de-lemn (căci sten stean nu-i piatră numai, este şi bu-ştean : buştean, lemn lămurit...

● Cea de-a cincea dintre Helige-Glifele inscrisului aşa zis Filip, este nicidecum un I latin, căci figurează o gambă, de femeie, de la genunchi, şi toată partea încălţată intr-un condur de basm. Să cercetăm din nou tabelul lui Artur Gorovei şi vom afla următoarele numiri de motive decorative : Bradul, Caprele, Cocoana în foişoı, Creangă, Codru, Codriceii, Crenguţe, Unghia Caprei. Dar de ce, vulturul cel cu gheara lungă (adică răpitoare) se numeşte aiurea condor aproape ca şi condurul Doamnei acesteia, care, spre deosebire de Hera cea albă de braţe, este Cutarea cea de picior preafrumoasa ?

Să citim, iertat ne fie, gamba Doamnei sacre : „Erota, Elesa. Zinile Ileana-Hera". Deci : „Regina Ielelor şi-a Zinelor dragostei". Dînsa a dansului, de picioare iutea şi preafrumoasa ca Hera, necum de picior-rupta ca Baba Gaia-Iaga !

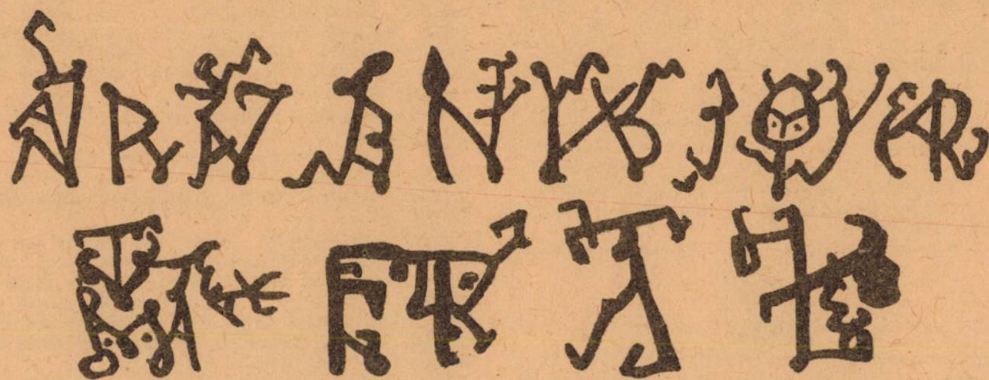
● Cea de-a şasea Glifă-Sacră. De la prima vedere se arată a nu fi grecul (Π) ajuns pe mina barbarilor gravori geţi, căci este un topor cu coada scurtă şi foarte lat în fier. Este o bardă-jumătate de cap de cal, deci un topor de ritual. Însă privind cu mai multă insistenţă, se bagă de seamă, în spaţiul dintre coadă, şi ea antropomorfă şi scrisă, o faţă de om : un ochi sub barda propriu-zisă iar altul dincolo între coada uneltei, şi piciorul zinei. Pe de altă parte, spre dreapta, alt cap de rege, bărbos, dac, tipic.

Ce stil este acesta, ce ideologie-l animă, desenind intr-un cap, trei : două din profil dreapta şi stînga, altul din faţă. Este capul „trismegistru", precum la zeii cei indieni, dar acolo unitatea se pierde în 1+1+1, pe cînd aici se realizează suma : 1+(1+1+1)) ! Citim şi cîmpul grafic ce înconjoară această mască triplă şi unitară, ca întreg : „IO OM ZALMOKSIS-ZAO-JOE. RA-ZOR-ZIOR." După acestea mai putem noi rămîne la ideea că Zalmoksis era numai zeu sau numai om divinizat, cînd vocala sacră indiană OM — invocă supremul divin Brahman ? Nu-i oare Zalmoksis un concept, doctrină cosmogonică şi de alte naturi ? Cum însă la Helige-Glifa a VI-a se asociază un cîmp grafic alcătuit de către ramura de patru ori înfurcată a steagului de curier sacru ce-l inalţă Călăreţul, sîntem obligaţi să citim : o Glifă-Sacră, Săgeată, stilizînd un om căzut intr-o lancie, ca un făt cu faţa în sus şi cu picioarele ridicate. Citim : „GHEBELEISIS-IANUS ION Ziarn-auguru". Tare adevărat pare a fi de-acum că înscrisul Filip consacră morţii cei zvîrliţi în lănci, din casta pileaţilor, trimişii la Zalmoksis. Deci traducem : IO-OM Zalmoksis-Gebeleisi Ianus-Ion zeul de zi-ntiiul de bine al Anului Nou". Acel Ion Sintion pe care-l găseşte Nicolae Densusianu în capul mesei la colinzi vechi. În final, toate aceste litere, rune, cîmpuri grafice — în joncţiuni, alcătuiesc, înglobînd tot înscrisul zis Filip, un steag-cap-de-lup, — cap de bour înfipt intr-o rudă, creangă în patru înfurcată, foarte noduroasă, şi pe care o duce Călăreţul, cu mîna stîngă, căci în dreapta ţine nu atît friul, cît un făt pe şaua, în faţă.

Pe capul de dihanie al sacrului prapor, acestea se citesc : „ZALMOKSIS-GHEBELEISIS-IANUS BOR-REX BELUS DEU-TERA GHETEA". Iată o inscripţie de concluzie, consemnînd dimensiunile conceptului Zalmoksis-Gebeleisis, ca Ianus cu cap de bour, nu numai de lup, deci Rege-Bour zeu al războiului al ţării Getia. De aceea am zis noi mai jos cap de dihanie, şi de aceea ziceau cronicarii despre bourul din stema moldavă, Hiară, intrucit iată, steagul de luptă al dacilor-geţilor era un cap plurimorf ; înglobind dimensiunile belice cît şi cele ale ardorii mistice pentru pămîntul patriei, categoric sacru.

Ajunşi aici, am mai trage o scurtă ochire prin tabelul de Semne al lui Artur Gorovei : Aripa hultanului, Baltagul (Barda !). Colţul lupului, Creangă, Crenguţe. Friul calului. Furca. Lanţ (ceea ce noi numim cîmpuri grafice), Maiul (acel topor şi cap de cal) stabilind odată pentru totdeauna că intr-ale lui Io Zalmoksis Totul şi Toate, se scriu şi se citesc toate cu totul. Şi iată cum din acel corp grafic zis Filip, nu mai rămîne în vigoare decit Fil-Ip : Fiul Iepei şi Fil-Lip = Fiul Lupului dacă vreţi. Fiul Lunii Iperboreeanul Iupileisis, o parolă marginală din multitudinile conceptului Zalmoksis.

Tulburătoarea ciudăţenie însă este aceasta : o sărbătoare, zisă băbească, deci păstrată de bătrînele satelor, se chema Filipi. În Tipologia Folclorului —— Muşlea-Bîrlea pag. 405 — aflăm „Se ţin Filipii de toamnă, la începutul postului Crăciunului, în două zile din săptămîna albă. În 10 noiembrie ţin şapte Filipi. La 21 al ace-

Un eşantion de alte Helige Glife; ele se scriu şi se citesc însă înlănţuite

leiaşi luni e Filip Al Şchiop. Se ţin ca chilipi. Îi ţin ca să nu le aducă pagube în vite, să li se păzească de lupi. La Filipi, leagă foarfecile cu aţă, crezînd că leagă gura lupului, să nu poată mînca vitele". Iată în acelaşi loc, precepte aşa-zicînd pitagoreice: „În aceste zile, nu se dă sare la vite, nu se dă foc altuia, nu se lasă să iasă ceva din casă sau curte, nu dă gunoiul din casă, şase zile, ci îl strîng după uşă. Femeile nu cos, nu torc, nu mătură, nu se piaptănă, nu se spală". Acestea nu sînt oprelişti puse de vreun sfînt Filip bizantin, — teroarea Filipilor avea victime şi lege în Zalmoksis-Capul de Lup, cel consacrat în monedele zise Filipi sau Helipi, Kilipi, ale slujitorilor fii ai Lupului, Fii cei pii într-un El, Pileaţii.

IV

ZALMOKSIS – Călăreţul trac, Dumnezeu – Călăreţ danubian

Zona F :

Aşa cum spuneam, pe reversul fiecărei monede geto-dacice se află Călăreţul danubian. Ne ocupăm de acest zeu-erou civilizator de ani de zile, am asimilat cartea lui C. Scorpan, şi pe-aceea a lui D. Tudor, am scris şi noi poemul iniţiatic purtînd titlul Călăreţul trac, iar astăzi el umblă şi stăpîneşte cele mai reuşite zone ale muncii noastre. S-au descoperit tablouri votive ale Călăreţului şi-n dreapta şi-n stînga Dunării şi cele mai recente studii încearcă să deducă mentalitatea religioasă, filozofică ce-o ilustrează acest zeu. Însă nimeni pînă la noi n-a încercat să asimileze călăreţii de pe monedele geto-dace, cu acei Eroi ctitori, din tablourile votive consacrate Călăreţului dunărean. Din această cauză nici nu se pot cunoaşte lucruri importante şi sigure despre aceste divinităţi-strămoşi. Dar nici tablourile votive n-au fost abordate cu cheia în care au fost alcătuite, compuse, ca nişte texte, ca adevărate construcţii doctrinare ce se află. Privind cu atenţie şi la diferite intensităţi de lumină, am băgat de seamă, de pildă, la unul dintre votive, pe care l-am montat pe coperta poemului nostru Cavalerul Trac, un fenomen care pe atunci ne-a tulburat. Anume, Călăreţul se prezintă ca o alcătuire din mai multe alte imagini. Am decupat şi am aşezat pe o planşă acele părţi alcătuitoare precum se vede (fig. 2) tot aşa am procedat şi cu o monedă (fig. 3).

Nu abuzăm, ci îndeplinim o regulă care mai tîrziu ni s-a formulat din trei izvoare : 1. Locul unde Lao-Tse zice despre Dao : „Cînd a început să se dividă, i s-a putut da un nume". 2. Împrejurarea aceea în care se face frîngerea pîinii, ca metaforă-concept a Iniţierii supreme. 3. Locul în care Mircea Eliade spune : Iniţierea înseamnă fragmentare.

Deci diviziunea, împărţirea (în-părţirea), fragmentarea, însemnînd descompunerea sumei în alcătuitoarele părţi, este Iniţiere. Planşele nr. 2 şi 3 practică Iniţierea pe zi albă! Procedeul nostru de lucru este şi exact-ştiinţific şi plăcut cerului şi pămîntului...

Iată şi Călăreţul din moneda în care încercăm să vă iniţiem întru Zalmoksis.

— Capul purtătorului ramurii înfurcate, cu lup-bour, este o Helige-Glifă

o sumă de litere greceşti şi latine ce se descompune în zicerea: „ZEV — PASAR-OSPE Г". Aceasta este parola sacră, deosebit de importantă, care într-o altă monedă este formulată : pasar fili ! adică, treci, fiule ! În cazul monedei ce-o desfăşurăm aici înţelesul parolei nu poate fi decît acesta : Treci, Oaspete al lui Zeus ! Mergi şi ospătează cu Zeus ! Cîtă subtilitate şi cîtă claritate în alcătuirea acestei a mortului epistole, ce este banul dacilor, să pui parola-cheie în chiar capul, în faţa, la gura Călăreţului purtător de solie ! Să-i umble vorba prin cap, şi să-i stea pe limbă ! Iată originea idiomatismului nostru lexical : o doctrină !

Zona pieptului, pîntecele, peste care se lasă braţul drept, cu frîul calului, se înglobează într-o Glifă sacră, din care descompunem : 1, faţa:

MARS, deci Marte ; 2, pieptul : BRNE ZRNU — MELU SEMEL. Cum traducem? Brîne a rămas în vorbirea actuală drept brîu şi brîne, legătură, dungă de vopsea care încinge casa, înconjurare cu ceva, dar şi în îndemnul la oi : bir !, haide, mergi! Parolă : Merge Mielul la Zîne, la Regina zînelor încinsă cu brîu, casta Selene, să se lege, cu ea! Reamintiţi-vă zicerea orfică : „Ied fiind, am căzut în lapte", şi creştineasca sintagmă despre cei ce pasă în sinul lui Avram şi ţărăneasca vorbă : „l-a apucat pe Dumnezeu de picior", şi nu ne veţi mai învinovăţi de exces fantezist. Că avem temei interpretînd astfel, iată, ne argumentează imaginea Helige-Glifei următoare

o Mumă cu un Făt în poală. Această Mumă-Rună nu-i decît mîna cu frîul a Călăreţului. Aici un cîmp de litere dau în vileag numele lui: Mel-Znel : BRIMUS. Deci iniţiatul merge la zine să se „lege" de şi cu preoteasa cea selenică să-l nască pe Brimu, despre care ne spune destule Mircea Eliade.

— În spatele Călăreţului, a rămas însă pelerina, nelipsită din nici un votiv ce i se consacră. Preotescul veşmînt se alcătuieşte din literele : GBOS, adică Ghebos ; scris cu un G latin alungit şi legat de-un cap de bou stilizat. Numele pelerinei trebuie să fi fost ghebă, de s-a păstrat numind o haină ţărănească, apoi epitetul zeului: ghebos, purtător de ghebă umflată de vînt, dar şi de gheb-cocoaşă, ca atribut al norocului, ca sugestie a movilei funerare, ca viziune primordială a pămîntului (Ghe) ieşind din ape, adică ridicîndu-şi spinarea în rotunzime. Tot în această zonă de idei şi semne, dăm de numele lui Gheb-Eleisis, care este un concept şi s-ar tălmăci drept situaţie a pămînteanului Ghebel : frumos, bălan, mergînd la Ele, înfiat de zeiţe ; şi deci în însul, cum ar zice Noica, a luat loc Zalmoksis-ca-Ghebeleisis !

● Zona şezutului, a ceea ce, pe ce stă Călăreţul, şi ceea ce este legat acolo de şaua calului. Se vede un burduf, în chip de ţap legat, înfăşurat în curele, care, întors, se arată chiar a fi un cap de om cu coif. Deci o Helige-Glifă de idee ; Citim : „Mied, zeama' Dea' NZRN", ceea ce în primă instanţă ar însemna : „miedul şi zeama, zeei mame MEDEEA DEAN', adică miedul să-l dea zeii Mamei Diana şi geniei Ele. Medeea" ; iar zeama, se dă Zîrnului, pruncului Acela, Brimu. Dar această parolă se mai poate diviza şi astfel : „Mi-ed, d'zea-ama-ma' deandean (Deani-Zrn), apropiindu-se ca înţeles de zicerea orfică : Mie, Iedul de zeauă, să-mi dea dragostea, Mama Diana!". În multe feluri se poate despărţi şi înţelege parola respectivă, şi în nici unul nu vom greşi. Trebuie să fi existat şi la daci un corp de iniţiaţi care să „exegeze" pe astfel de texte, dar basmele românilor constituie şi astăzi un scenariu de îndrumare care, pe timpuri, fixa cu exactitate încă de la frageda vîrstă, limitele şi latitudinile unei hermeneutici sacre şi ale alteia profane : pentru cei chemaţi, şi pentru cei nechemaţi.

În ceea ce priveşte invocarea Medeei ca divinitate — zînă strămoaşă a dacilor, nu trebuie să surprindă pe nimeni. Cercetările lui Muşu elucidează definitiv trecerea zeilor arhaici în personaje antice şi de mai încoa. Aici iată o probă că autorul cărţii Zei, eroi, personaje, are dreptate ştiinţifică !

— La răsturnarea (darea peste cap a Călăreţului) burduful-ţapul cap cu coif (legat-burduf), se arată un bîtlan. Pelicanul cel iubit al preacreştinilor. Pasărea din Călăreţ hrăneşte un soi de pui golaş, de barză, aşezat în zona în care ar fi şaua de pe cal.

● Deci analizăm zona şalelor şi-a picioarelor, pînă jos.

— Literele greceşti şi latineşti care compun Helige-Glifa din această zonă dau un înscris : „Adonis-Donis-Deonisos-Agnel-Zeos Dak Mior-Zior".

Deci aici se află Fătul cel numit cu trei nume purtînd trei înfăţişări şi încă două ; Adonis, Dionysos şi Donis (acest vas de lapte ţărănesc, de ce s-o fi numind el doniţă ?) apoi Miel. Toţi aceşti Feţi sînt înglobaţi de către Mielul Zeus al Dacilor, sub numele ianic (dublu) adică : Zalmoksis Mior-Zior.

În cîmpul grafic al acestei Helige-Glife, mai citim ; DAT-ME ZER BEO ! Este uluitor, dar adevăr curat : o parolă iniţiatică : „Mi s-a dat să beau băutura zeilor", ca şi : Ied fiind, am căzut în lapte ! de-ar suna mai exact : Sînt Ied şi mi se cade laptele !

Avem aici dreptul să mai răsfoim tabelul semnelor de pe ouăle scrise, al lui Gorovei Auziţi nume de Helige-Glife : Bolobocul cercuit, Brîul Maicii Domnului, Brîul popii, Butoiaşul, Cîmpul (grafic, n.n.), Cercelul Doamne Ciocul Berzei (dar ce zici de Ciocul din Căluş !), Ciomagul ciobanului, Crucea Mielulu Desaga Popii, Fedeleşul, Iarba Mielului, Mîn ciungă, Oala legată (cu mied şi zeamă şi ze iniţiatic !) Legătura ploştii, Picioarele cocos tîrcului !

V

ZALMOKSIS — Mag-Alb, Mag-Negru

● Zona de sub burta calului (G). Acolo se vede o jumătate de vas, fructieră, din cele zeci şi sute scoase din stratele arheologice. Este, însă, un vas antropomorf, alcătuind o mască de lut, de la gît pînă la frunte, în volum plastic de crater cu picior, în care pîlpîie un foc în două limbi (înflăcărate) ; cuvinte, am zice, anticipînd. La jumătatea de vas-mască, se adaugă o figură dublă ; o broască şi-o salamandră ! şi o mînă de om, cu degetele împletite alcătuind cunoscutul gest al binecuvîntării astăzi creştinească. Acestea : salamandra-broasca şi mîna se înglobează într-un cap de om. Sînt aici în total patru grupe de litere, deci patru Helige-Glife. Citim : 1 — ZALMOKSIS IO-Mag Alb : Aplis Zabelone, Mire Soru-si Lune. 2 — GEBELEISIS Argat Maguru-Pileat, Apulun ; Barbat Gibeli. 3 — Ginire Reginei Re-DAKIA, Reginere SIBINEI-IA, IADEŞA DINIA.

Aici aflăm deci ipostazele de preot-dublu ale lui Io Zalmoksis-Gebeleisis, marele concept, tradus pe pămînt în persoanele a doi oameni : un mag alb, similar brahmanului, şi preot zeului luminii, Aplis, şi Belonei, iar Lunii, mire de soră în Marele Hieros-Gamos. Acelaşi om, dar mai degrabă, aşa cum ne arată basmele românilor cu cei doi fraţi Afin-Dafin, Busuioc-Siminoc, Măr şi Păr, unul fiu al regelui şi-al reginei şi altul copil din flori al bazileului cu o slujitoare ; ni se impune ideea că al doilea oficiant sacru era argat — attys şi conducînd marile procesiuni ca şi Guru indian, pe

măgurile sacre, în cinstea lui Apulun, iar Selenei-Bedonei în Hieros-Gamos, bărbat, întruchipa, în dublul divin, pe Ghebeleisis, zeul pe pămînt. Tot acesta era, în Hieros Gamos, ginere al Rhee-Dakia, şi recăsătorit, în timpul unor anumite datini şi ritualuri cu Elele, Zînele, deci bărbat de-al doilea, Sibinei Ia, zisă Dinia, Doamna cea Dintii, Iadişa, adică mai marea peste Valkhirii — la germani. Geţii numeau aceste genii — lupoaice — capre-de-lemn, Iadişe, sau Dînse şi D'Alea : ELE.

Este logic să ne gîndim că dacii practicau, la anumite datini, orgii sacre, iniţiatice, saturnalii, bachanalii, licopodii şi alte, precum grecii, romanii şi germanii, dar trecute prin filiera doctrinelor indiene, egiptene şi păstrînd fondul gnoseologic hiperboreean. Să nu se creadă că era vorba de un amalgam şi-un haos de concepte şi dogme, gnose şi biserici vechi. Drept este să pornim de la viziunea lui Nicolae Densuşianu care fundamentează spiritualitatea carpat-danubian-pontică pe zestrea hiperboreeană. Monedele geto-dacc sînt singurele cărţi, şi încă de argint, care îl verifică şi-l confirmă pe genialul nedreptăţit, autor al Daciei preistorice.

VI

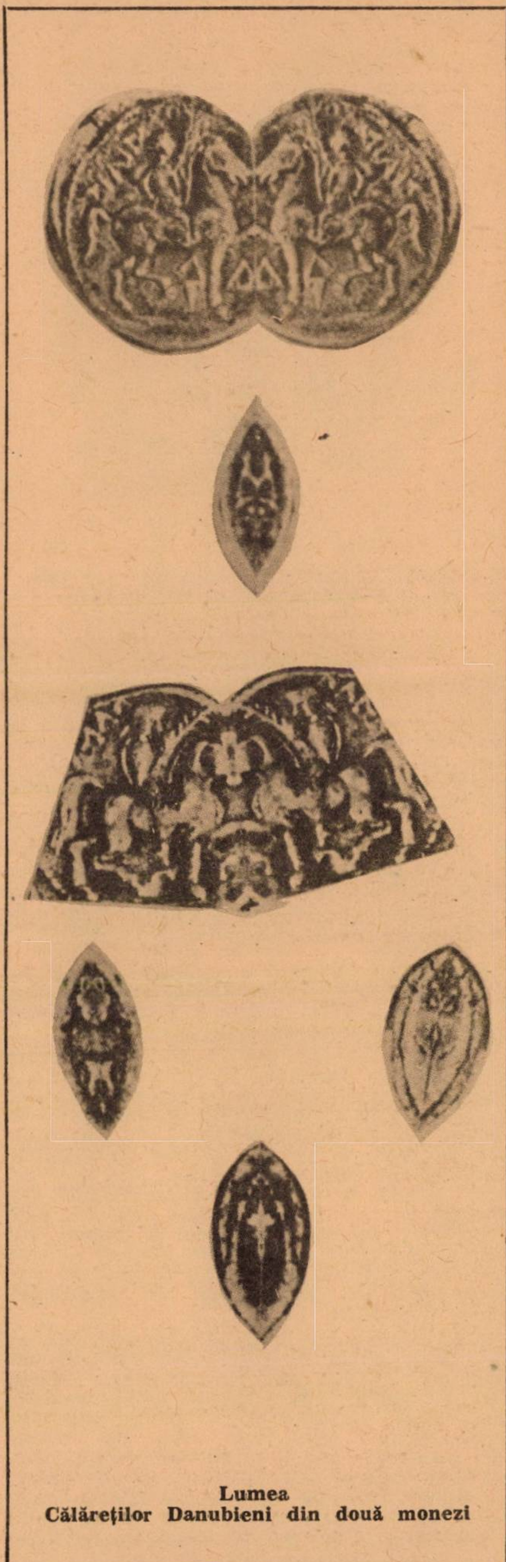
ZALMOKSIS – Mai mulţi

● Zona H. alcătuită din corpurile grafice ale capului de cal, pieptului şi picioarele din faţă :
— Capul calului este o statuetă Gînditor, identică aceleia de la Hamangia, însă răsturnată ; iar idolul avînd două feţe. Din literele latine şi greceşti se-alcătuieşte zicerea : „RER OR' DOMNE ERUV Pom Rae-Rem" Uluitor ! Într-adevăr un verset de colindă : Rer, regele sacru, Eruv, — păzitor al Pomului Raiului — Ţara Rem, al originii zeilor, ţărilor şi tuturor lucrurilor. Şi mai uluitor este că, aducînd statueta-cap de cal-Gînditor, în poziţie normală, şi deci impunîndu-ne citirea acestui înscris înapoi, de la dreapta la stînga, cu modificările de litere ce decurg, căpătăm acest nou text : „Merere a morsi rez en modru Rer." Ceea ce s-ar înţelege: „Merge-ar-ar la morţi, în pămînturile regilor obîrşiei, în lumea lui Rer." Iar unde vor găsi arheologii mărgea, lîngă urnă sau om mort, să ştie că aceea inseamnă cuvintele : mărge a : merge la : Şi acel : nu-i modru, nu-i bai, n-ai de ce să te temi, este un refren de cîntec-ritual, încă viguros în colindele noastre ! Mai răsucind capul calului-statuetă, apare în volumul imagistic al „Gînditorului", un bust de femeie, în stilul acelor obiecte descrise de noi în cartea Cultul zburătorului, în capitolul dedicat zînelor, mumelor.

Este o bătrînă zee, ţinînd în poală un cap de om, cu faţa în sus. În locul oricărei speculaţiuni şi nevrînd să forţăm argumentele, citim, literele ce desenează statueta : „BELONE GAEBELEISIS GENERE CORN BORREX" : Adică Belona a dat naştere lui Gebeleisis, din cornul Regelui Bour, Boreus. O genealogie !

● Zona gîtului calului. Aici se află depuse : un cap de urs, ca o mască mare, de tras pe cap, alipită la o faţă de bărbat purtînd coif. Literele greceşti-latineşti ce scriu (desenează) aceste ansamble imagistice, se citesc astfel : „EREBUS — Zarmorsis" — Erebus, geniul morţilor, într-unul Zarmorsis ! Şi aici începe să se elucideze tot mai mult conceptul pe care-l dezbatem. Să urmărim, însă.

Citim al doilea ansamblu de litere, din statueta cap de cal-Gînditor,-Mumă-cap de

Lumea
Călăreţilor Danubieni din două monezi

„Inițierea comportă fărîmițarea" — o altă monedă descompusă în Helige Glife

urs-cap de om cu coif : „PLUGUS-GAEMOLSIS Ortu Morsis" : Plugus, într-unul Gaemolsis — zis Ortul Morților. Și ne gîndim că Păstorul mioritic, este numit în baladă, ortoman. Oare vrînd să zică : trimis cu ortul, cu moneda sacră la zeii-strămoși, un Filu Zalmoksis, june sacrificat ?

● Zona pieptului calului (I). În față, un fier de plug tipic dacic, pe jumătate lipit la un vas — în chip de pește. Adevărat inventar funerar. Citim : „ARIDEOL K(G)LEOBOLUS". Geniul Oalei (urnei) cu arsura (scrumul) răposatului-incineratului dat de obol gliei — zis Kleobolus sau Gleobolus.

● Zona din interior, a pieptului calului. Se observă un cap de țap înglobînd un cap de lup și altul de mistreț. Citim : „Stykse GRUIUS GHETEU-ZYRMOKSES-LIKUS-GODAN.

„Gruius geniul Styxului, și geniul pămîntului getic Gheteu, într-unul Zyrmokses, Lupul zis Godan". Dacă amintim că în toponimia acestor locuri pline de gruiuri, vîrful Godeanu poate fi numele lui Zalmoksis-Godanus în dimensiunile de geniu și loc de odihnă al inițiaților geto-daci, nu forțăm cu nimic... Nici dacă ne duce gîndul la inscripția de pe colanul din tezaurul de la Pietroasa și mai punem o dată întrebarea : de cînd pînă unde se numea zeul suprem al goților : „GUTAN IOVI ?" — cînd iată, Zalmoksis al nostru, din Carpați, se numește IO-IOVI : Licus-Godan al pămîntului geților Dumnezeu.

● Zona piciorului drept (J), din față, care se termină în gheară de vultur, este alcătuită din litere latine și din rune așa-zise gotice. Înainte de-a citi Helige-Glifa : Piciorul calului menționăm această realitate asupra felului cum sînt scrise-desenate picioarele cailor din monedele geto-dace ; nici unul nu este identic celuilalt și în toate se află diferite și tot alte obiecte : fluiere pastorale, bîte, șerpi, statuete, fragmente de stîlpi de pridvor, fibule, arme, unelte ca : foarfeci, furci, rîjnițe, greble, măști, vase, trunchiuri uscate sau cu mlădițe, arcuri, săgeți, — fără să mai vorbim de literele latinești și grecești, etrusce și legate în desene și alungite, deformate după obligațiile stilistice, ale mesajului depus în această tabletă care este orice monedă getică, dacică. Savanții întru numismatică îngroapă însă totul în cuvinte care susțin stîngăcia și barbaria gravorilor locali, de n-au copiat ei „ad literam" drahmele și sesterții ! Să ne întoarcem și să citim piciorul drept al calului : „THORMOKSES-GHEBELEISIS-Borendiernis." Înțelegem : Zalmoksis-Thor-Ghebeleisis, zeul Bour, geniu al orînduielilor de iarnă dar și orînduitorul Eriniilor. Aici este locul să ne întrebăm ce este cu aceşti Zalmokși de la : Zarmoksis, Kalmolsis, Zarmorsis, Gaemalsis, Zirmorses, și chiar Thormolses — pînă la Gheboleisis ? Nu ne aflăm în fața celei mai extraordinare descoperiri, ce ne obligă la o revizuire totală a ceea ce știm noi mult, puțin, despre Zalmoksis ?

Ni se impune ideea că Zalmoksis era o sumă, un concept, a doctrină, și că numele sale multe, cunoscute în echivalențe cu zeii vecinilor, dar mai cu seamă cele necunoscute și locale, încorporează o experiență unică, primă și primordială într-un tot monoteist ! Dreptate eroică avea Nicolae Densușianu și tot dreptate științifică avea Pârvan. Monoteismul geto-dacilor este de origine hiperboreeană, și lua aspectul unei Sume a zeilor, a mitologiilor și-a doctrinelor celor mai vechi și strălucite, încorporate în Magul perpetuu, de la generație la generație, zis Zalmoksis și în zeul numit Io Cutare și Cutare tot Zalmoksis, în conceptul de asemenea Zalmoksis, ca Dumnezeu al Dumnezeilor, Alfa, Meta-Alfa, și Omega. Dacă vreți să fim și mai drepți — însuși Deceneu nu putea fi decît Zalmoksis-Gebeleisis, căci DEKAENEUS-DECENEUS, cum l-am găsit scris pe-o monedă „Filip", înseamnă Cel de zece ori înnoit, cel de zece ori numit.

VII

Codicele Elelor

Trecem la cercetarea ultimului fragment din monedă.

● În zona K : între capul praporului sacru purtat de către Călăreț și între genunchiul piciorului stîng, ridicat pe altar, al calului acestui Cavaler Danubian, se află de regulă trei litere grecești, însă tot de regulă, acestea sînt un soi de majuscule în jurul cărora se articulează fizionomii, măști și ansamble grafice, de citit. Bine le-am numit noi Helige-Glife. Însă nu trebuie să ignorăm posibilitatea de-a fi uneori citite ca litere grecești și latine. Astfel aceste trei semne plus piciorul îndoit al calului, plus semnul de la subsuoara dinainte a sacrului animal dau cuvîntul : CODCE. Și într-adevăr, ce este o monedă geto-dacică, analizată astfel, decît cu Codice, un tabel, o Tabula cuprinzînd numele strămoșilor mitici ai răposatului, căci putem zice despre daci și geți că ei n-aveau zei, cît aveau strămoși, fondatori, eroi civilizatori, veniți din ceruri, și de aceea li se trimiteau curieri, și de aceea se știau nemuritori și de aceea se plîngeau de naștere și se bucurau la moarte ! Mai era moneda dacică un codex la îndemîna și în mîna muritorului, ca dovadă a veridicității arbore-

Lumea ce se află într-un singur . Călăreț Danubian, pe-o monedă

lui genealogic şi mai era o tabelă cu parole şi tot soiul de ziceri ale celor care, iniţiindu-se pe pămînt, în cadrul a o mulţime de instituţii magice gnoseologice, obţineau dreptul de-a intra în lumea „drepţilor" dintre cei mai drepţi.

Cercetînd această zonă, din afara Călăreţului şi Calului, aflăm iată, scopul călătoriei ; căci ducere, călătorie undeva, la cineva, este un om călare : un vestitor, un colăcer, un trimis al cuiva la cineva este un om călare. Şi deci Zalmoksis preotul, omul, conceptul şi instituţiile, de-aceea trebuiau să ia chipul unui Călăreţ. Nici o altă religie, nici o altă doctrină, din afara spiritualităţii geto-dacice n-a ajuns la sinteza monoteistă a Unităţii ; Zalmolksis-Călăreţ şi Cap de rege. Bine, dar un joc de copii se numeşte chiar aşa : Cal de rege, Cal de prinţ şi pare o ciudăţenie jumătate de Capră tautologică. Dar suflînd praful vremii de pe formula acelui joc de copii de la ţară : Cal de rege, cal de prinţ, aflăm : Cap de rege, cal de prins, adică nu prizonier, ci june care s-a prins pe cuvînt, pe lege, din obligaţii religioase publice, să se dea zeului. Prins într-o înţelegere de gnoză iniţiatică era tot junele dac înainte de-a se fi aruncat în sus zeilor şi pătruns de ascuţişurile lăncillor ce erau simbolul pe pămînt al razelor de soare ! Şi iată, moneda ne arată zona de dincolo de cal, adică zona unde s-a trimis, şi-a ajuns : acolo unde se vede, în tablourile votive de Cavaler trac, altarul la care stă zeiţă preoteasă de rit belonic-cybelic.

Se vede în moneda — ce-o analizăm aici —, în spaţiul dintre genunchii din faţă, ai Calului, un soi de E însă adus în poziţie de „U". Un alt amănunt, — punctarea capetelor literei (Helige-Glifei) ne precizează că aici este zona E(Elelor), zona M(Mumelor)— Zona Strămoaşelor, genii feminine. Dar acelaşi „M" este sediul nominal şi deci Helige-Glifa Magului-negru, patron al lor şi bărbat al Pretotesei acestora. Numărind deci Helige Glifele de dincolo de Cal, sînt de aflat cinci capete a cîte patru feţe, şi rezultă cel puţin douăzeci de nume de strămoaşe-zeiţe ; fondatoare de ginţi geto-dace hiperboreene.

Cind lumina, care are un rol esenţial în abordarea scrierilor ce ne preocupă aici, atinge intensitatea la care au fost calculate să se facă văzute cele din monedă, între aceste Rune-portrete sau Helige-Glife, se evidenţiază patru zeiţe scrise cu litere greceşti, latineşti şi „gotice", alcătuind cîmpuri grafice de citit. Astfel prima Glifă sacră, înclinată, de la stînga la dreapta, se arată legată de toate celelalte trei şi citim : IOA (cu ultima literă dublă A ; adică Joia şi JOASE). Rezultatul exact ! Joia este o Die-Divă, ziuă-sfîntă sau Zie, zînă a zilei cu acelaşi nume şi se află în fruntea geniilor feminine numite Joase şi Joioase, vesele şi de jos, din lumea subterană, intermediară, populînd teritoriul cronin chtonic de pînă la Mume. Amintiţi-vă scenariul basmului românesc, unde sfintele : Lunea, Marţea, Miercurea sau Joia, Vinerea, Sîmbăta şi Duminica, în mod frecvent trei, îl găzduiesc şi-l ajută cum se cuvine, pe tînărul erou plecat să-şi treacă probele Iniţierii. Din broderia literelor grece şi latine la care se cuplează un cîmp de „rune gotice", aflăm numele geniilor zise ELE, Hadeise = hades-deise, zeiţe ale Hadesului, apoi Deise-Codise-zeiţe codoase, bogate în cozi, cosiţe : Herae-Gai, de la Hera şi de la Gaia, herai-găi, here-găi : Hekat-Erne, de la Hecate şi de la Erinii şi de la Terra : hecatere, hecaterinii apoi Higi-Eale, de la Higia : Elele higeice : tot aşa : Glei-Zbelese-Bîte-Sibine-Grasae şi Senes-Obîrse-Iane-Re, adică genii ale gliei, frumoase (Elese-belese) şi bîte, bătrîne sibine, graţii dar şi grase-frumoase şi iar bătrîne şi-ale obîrşiei, ianice : similare Rheei şi bătrînei Gaia. Ne oprim aici. Codicele Elelor pe care l-am alcătuit noi din monede şi din statuete este un carnet mare şi de două sute de pagini !

VIII

GEBELEISIS – GEEA – BELONA – ISIS : ANDROGINUL

● O situaţie specială în monede o are zona dintre genunchii din faţă ai calului. De cele mai multe ori, aici şade Zalmoksis (un cap de preot ianic) în ipostaza de fiu al Elelor zise Vete-Vetrane (bătrîne şi ale vetrei, sau bître, întreite bătrîne, şi în aceea de tată al Elelor, cele tinere : graţii şi belese. Aici se aşează deobicei capul Magului Alb ca preot şi bărbat al Mumei Elelor, de aceea semnul lui este „E" răsturnat : ꟽ — Mag. Citim şi aici cîmpul grafic şi aflăm numele altor Mume-ELE : Bendaine, de la Bendis şi Inia-Daina Diana : Benorne : de la Bendis şi de la Norne (aşa se explică acel cîmp runic-gotic) Consecinzene. Grasielli (de la graţii, şi ELE dar şi cele ce graţiază de greşeli ; Libergeeanele : de la Libera-Geea, toate ianice, Mam-Elese şi Sibele-Agre, însemnînd : ale zeiţei Bendis şi-ale Dianei Inia (Iniţiala) Fiice-Slujitoare ; ale Bendei Isisei benefice înfăţişări, Norne, dar şi nurori ale Bătrînelor, şi tot astfel, Frumoasele cele bogate în cosiţe şi-ale dragostei : miele-păstoriţe, stăpîne şi dezlănţuite în ritualurile zise Eleuşaimii, ţinînd de iniţierile arhaice eleusine şi tare avem noi dovezi că Eleusis vine de la ELE. Tot astfel Elele acestea sînt genii cybelice, agrarii şi orgial-afrodisiace, toate ţinînd de Zalmoksis numit de aceea şi Gibileisis sau Cybeleisis (Cybele+Isis), drept stăpîn al Lăcaşelor în pămînt, ale adoratoarelor Cybelei-Isis, în ianică sinteză conceptuală şi tălmăcitoare întru corespondenţa la mai noile culturi şi întru sorgintea hiperboree. În această zonă Magul Alb poartă mască de preoteasă şi mă gîndesc la superbele tanagre de la Callatis de nu sînt Doamnele acelea, variante greceşti ale Elelor geto-dacice, şi aflu acum şi rostul

Mai mulţi Călăreţi Danubieni din două monezi

acelor Hermafrodiţi din colecţiile : Herovanu, Slobozianu, Canarache.

● La urma urmelor Făt-Frumos ce este el, decît un Zalmoksis şi nu atît el în persoană şi în mesaj cît împreună cu toată Saga Lui ? Iată-l în Ţugunea, feciorul Mătuşii după G. Dem. Teodorescu : „A fost odată ca niciodată... Un Împărat Mare".

— îşi petrecea viaţa mai mult în vînat şi călărie — ca şi Cavalerul Trac în ipostaza de vînător şi heghemon (n.n.). Şi Eroul şi Călăreţul, Ţugunea şi fiu al Mătuşii, olog, adică lăsat acasă ca şi Cenuşotcă ; purtînd stigmatul suferinţei — întru cunoaştere — Erou ologit ! Plecînd touşi pentru a-şi desăvîrşi zodia, menirea şi doctrina : se luptă cu cei trei zei ai infernului zişi zmei dar fiind Semeni, de-ai lui Gebeleisis-Semenic, de-ai Smeoaicei Semele — EA, — aceia împerecheaţi omeneşte cu trei slujitoare — zise smeoaice. Se luptă El cu însăşi Marea Preoteasă Muma Zmeilor, şi biruie căci este Zalmoksis Făt-Frumos, adică june dac la Iniţiere. Şi de ce mai biruie ? Iată de ce : fiindcă Unu Zalmoksis-Ţugunea Fiul Mătuşii cu încă doi fraţi (părţi de fapt complementare) El îşi adună puterile, încorporîndu-şi următoarele forţe. Un arcaş, extraordinar ochitor — ipostaza zeului Marte:

— Un geniu care „şedea-n mijlocul holdelor, mînca arătura de la douăzeci şi nouă de pluguri şi mereu se văita că n-are ce mînca" : Plugus-Gaemolsis. Un Chebeleisis-plugar pe pămînt şi mag negru al lui Io Zalmoksis : un geniu care : „bea apa de la nouă scocuri de moară şi tot zicea că e fript de sete". Un Zârmorsis, în stare să bea şi Styxul ; un geniu care : „însărcinase nouăzeci şi nouă de muieri şi tot se văita că nu-şi mai găseşte nevastă" : Zalmoksis-Priap, Mutul din Căluş, în ipostaza ardorii reproductive a fiarelor şi omului : un Likus-Godanus al viilor ; un „rebegit şi jumătate, care sta-n mijlocul unui foc năprasnic de nouăzeci şi nouă de stînjeni de lemne, cu barba plină de brumă şi cu dinţii clănţănind, că moare de frig": Zalmoksis al rugului funerar, al frigului morţii şi al vegetaţiei adormind somnul iernii. O, şi expresia : „Rebegit pe jumătate, ca şi jumătate om — jumătate iepure şchiop !"

Precum Helige-Glifele noastre : chipuri. Unul din două, şi încă Unul. Fără aceste Puteri, Ţugunea Zalmoksis Fiul Mătuşii nu-şi poate împlini misiunea, întrucît el este El şi toate puterile. Un concept, o doctrină de viaţă, de legi, de obiceiuri, rituri, ritualuri, o sumă de fenomene şi instituţii. Însă cel mai exact a scris despre Zalmoksis tot un poet. Acela a fost Orpheu şi el îşi aminteşte aproape totul despre Dumnezeul părinţilor săi, în celebrul Imn dedicat lui Zeus : „Este începutul, este sfîrşit / El este capul, mijlocul / este bărbatul, este femeia tînără este adîncul pămîntului şi-al cerului înstelat." Este. Şi unde pleacă El, Io Zalmoksis Ţugunea, şi de ce-şi adună toate puterile ? Să-şi găsească „femeia tînără" care nu-i de aflat decît la capătul acestei eroice, cosmogonice, pedagogice (iniţatice) Saga precum se arată orice basm românesc. Însă despre Femeia tînără care este Zalmoksis, se află aproape totul în imaginea scrisă a femeilor-călăreţi, de pe o seamă de monede geto-dacice. Căci o monedă geto-dacică este o Saga consacrată strămoşului zeu, iar un basm românesc este o monedă geto-dacică şi deci un Codex doctrinar : întrucît şi basmul şi moneda sînt un Zalmoksis Io !

DAMIAN STĂNOIU ISTORIOGRAF?

AUTORUL de MONOGRAFII

Cele mai autorizate sinteze critice şi istorico-literare care vorbesc de opera literară a lui Damian Stănoiu, abia dacă pomenesc în treacăt şi de activitatea scriitoricească dinaintea nuvelelor şi romanelor. Se crede de altfel că trecerea lui Damian Stănoiu prin mănăstire ar fi fost scurtă şi nesemnificativă. **Dicţionarul literaturii române**, editat în anul 1979, deşi dă corect data călugăririi lui Damian Stănoiu, afirmă că el ar fi părăsit cinul monahal în 1927; adică cu cinci ani mai devreme decît a făcut-o în realitate. E adevărat că acest Dicţionar consemnează faptul că Damian Stănoiu „elaborează din însărcinarea superiorilor, monografii ale mănăstirilor din eparhia Bucureşti". (p. 337). Nu se citează însă titlurile acestor monografii, iar fraza pare preluată din **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**, a lui G. Călinescu, unde se afirmă că: „Intîiele sale publicaţii sînt nişte monografii mînăstireşti, făcute din ordinul superiorilor" urmînd citarea corectă a lor. (ed. II Bucureşti, 1982, p. 782). În tabelul cronologic pe care îl întocmeşte la ediţia Damian Stănoiu, **Necazurile părintelui Ghedeon** (Nuvele şi romane), 2 vol., Ed. Minerva, 1974 (colecţia „Biblioteca pentru toţi"), editorul Ion Nistor crede că „octogenarul stareţ Ghenadie", adică fostul Mitropolit Primat Ghenadie Petrescu, l-ar fi desemnat pe călugărul de atunci Damian Stănoiu să elaboreze aceste monografii. Adevărul este că Ghenadie Petrescu murise la 31 august 1918, dată consemnată de însuşi Damian Stănoiu în prima sa monografie, **Mănăstirea Căldăruşani**, (p. 61), care apare în anul 1924. Apoi, oricine deschide monografia **„Mînăstirea Căldăruşani** /de/ ieromonahul Damian Stănoiu", observă că este prefaţată de Mitropolitul Primat al României Dr. Miron Cristea, care mărturiseşte în prima pagină a prefeţei: „...am însărcinat pe cuviosul iremonah **Damian Stănoiu** (subl. ns.) a aduna toate datele şi a scrie istoricul tuturor mînăstirilor din Arhiepiscopia noastră". Prefaţa, semnată de înaltul chiriarh de atunci, este un adevărat **program** de impulsionare spiritual-culturală a vieţii monahale din epocă şi are însemnătate în sine. Patriarhul Miron Cristea a fost un om de mare cultură. A cultivat prietenia multor scriitori, pe unii chiar i-a ajutat, iar numele său îl găsim consemnat în pagini de corespondenţă, în jurnale intime sau în memorii privitoare la perioada interbelică. Foarte de curînd, şi avînd şi meritul de netăgăduit al intîietăţii, personalitatea Patriarhului Miron ne-a fost dezvăluită, sub latura de om de cultură, de I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, care a publicat masivul volum de documente şi scrieri intitulat **Pagini dintr-o arhivă inedită** (Bucureşti, 1984, Ed. Minerva), însoţit de un amplu şi substanţial studiu introductiv.

Alegîndu-l pe ieromonahul Damian Stănoiu pentru „ascultarea" de monograf mănăstiresc, chiriarhul a intuit în el sau a remarcat însuşiri pe care avea să le releve ulterior şi G. Călinescu în **Istoria...** sa, unde spune: „...Damian Stănoiu are o cultură literară superioară, din punctul său de vedere, oricărei alte erudiţii artistice şi anume cea întemeiată pe Biblie, pe Vieţile Sfinţilor, pe cărţile bisericeşti, în veche limbă arhaică, ce mai dăinuiesc prin mănăstiri". (op. cit. p. 780).

Damian Stănoiu şi-a făcut deci debutul scriitoricesc în spiritul literaturii noastre vechi prin publicarea unor versuri şi articole, semnate „monahul", respectiv, „ieromonahul" Damian Stănoiu, în revistele **Duminica ortodoxă, Apostolul, Glasul monahilor.** Acelaşi spirit poate fi recunoscut şi în placheta **Deşărtăciunea deşărtăciunilor** (1918). A venit în contact direct cu tiparul bisericesc în calitatea (bisericeşte: „ascultarea") de director al Tipografiei Mănăstirii Cernica, unde a fost rînduit în anul 1925. Aici a publicat monografii consacrate mănăstirilor **Căldăruşani** (120 de pagini), **Pasărea, Samurcăşeşti** (Cioro-

girla), **Țigănești** — fiecare cu cite 32 de pagini, toate apărute la Cernica în anul 1926, la care se adaugă și ghidul **Pentru vizitatorii mănăstirilor** tipărit în două ediții, la Mănăstirea Neamț. Toate acestea reprezintă latura, deloc neglijabilă, de scriitor bisericesc a lui Damian Stănoiu.

Negreșit, a fost o experiență care i-a folosit din plin prozatorului de mai tirziu, care avea să publice, între 1928—1949, nu mai puțin de 14 volume, inspirate și ele din viața monahală. Toți comentatorii săi sînt unanimi în aprecierea că aceasta reprezintă adevărata operă a lui Damian Stănoiu, că mai ales acolo pot fi găsite harul și îndeminarea sa de povestitor și creator de personaje, unele devenite memorabile. În acest sens vorbesc G. Călinescu, Eugen Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, Al. Piru etc. Mai mult, aceiași comentatori sînt, iarăși unanim, de acord că literatura lui Damian Stănoiu inspirată din viața laică este foarte slabă. Să-l cităm iarăși pe G. Călinescu : „Depășirea cercului mînăstiresc este totdeauna fatală scriitorului și literatura de acest soi e în afara oricărui interes. (...) Pretinsele romane cu bucureștence care dau camere mobilate, cu pensionari, cu jucători de cărți sînt reportaje de o veselie ieftină, silită și mai ales vulgară, dovedind incapacitatea de a descoperi viața sub superficia fenomenului diurn. Ieșit de sub mantia de velur a culturii bisericești, scriitorul devine cronicar vesel". (opt. cit. p. 782). Și, in sfirșit, trebuie reamintit că tot G. Călinescu, în același loc, spulberă definitiv anumite speculații făcute pe marginea **atitudinii** pe care Damian Stănoiu ar fi avut-o față de eroii săi călugări : „Este greșit să se creadă că povestirile lui Damian Stănoiu sînt numai satirice și lipsite de duhovnicie. (...) Călugării lui Damian Stănoiu nu sînt niște scelerați ipocriți asemeni lui Ser Ciaparello al lui Boccaccio, care simulează o credință pe care n-o are. Ei cred în Dumnezeu și în diavol, cu preocupare de viață veșnică și groază de infern".

Talentul de scriitor al lui Damian Stănoiu se vede deslușit încă din paginile monografiei **Căldărușanilor** (1924), adică înainte de debutul său în revistele literare ale vremii. Nesilit, necăutat, acest talent e grăitor. „Mulțime de tineri molizi, scrie Damian Stănoiu în prima sa monografie, împodobesc curtea mănăstirii și răspîndesc în aerul curat de pădure un ușor miros de rășină. Vara, ei slujesc de podoabă curții, de umbră călugărilor și vizitatorilor, care nu-și ascund mulțumirea : iar în timp de iarnă, cu verdeața lor ruginită, păstrează proaspătă amintirea zilelor calde și deșteaptă în suflete nostalgia primăverii. Apoi, șirurile de chilii proaspăt văruite ; biserica Sf. Dimitrie, un juvaier de pictură bogată ce stîrnește admirația chiar și a celor ce au văzut catedralele Apusului și bogatele biserici ale Rusiei ; clădirile din afara cetății par niște vile pe marginea mării ; arhondaricul cu două minunate terase spre lac ; — toate acestea alcătuiesc un tot a cărui armonie nu e cu mult stirbită de ruinele ce se văd si aici ca la multe alte mînăstiri". (op. cit. p. 12).

Monografia **Mănăstirii Căldărușani** nu este însă o simplă povestire depănată cu farmec literar. Autorul cercetează sistematic și pe îndelete istoria și structura așezămîntului. O face potrivit **tradiției** și potrivit **documentelor** consultate, atît în arhivele „chinoviei" cît și în cele centrale de stat și bisericești. Citează des pe Casian Cernicanul, autorul **Istoriilor Cernicăi** și Căldărușanilor și îl are la inimă ca pe un scriitor de valoare. Vorbește de posibilitatea existenței unei sihăstrii anterioare anului 1638, dar polemizează cumpănit și decent cu N. Iorga, care presupunea un ctitor premergător lui Matei Basarab. Azi știm că dreptatea era de partea lui Stănoiu.

Să nu uităm că scriitorul a fost un deschizător de drum, un „pionier" : la 1924 nu apăruse cartea preotului Dumitru Furtună despre Cernica și Căldărușani, nici monografia lui Atanasie Mironescu despre Cernica. Toți îl vor cita, se vor folosi de informațiile lui Stănoiu, pînă in zilele noastre. Astfel procedează Veniamin Nicolae, în monografia Căldărușanilor din 1973, și, respectiv, autorii scurtei, dar judicioasei monografii a Cernicăi, Roman Stanciu și Georgescu, tipărită în anul 1969 la Editura Meridiane.

Sub raport teologic și monahal, informația și punctele de vedere sînt corecte și limpezi : Damian Stănoiu relevă marele merit al starețului Gheorghe și îi închină un frumos și elogios capitol (**Un stareț mare**, pp. 34—38), numindu-l „cel mai mare stareț al Căldărușanilor". Vorbește de experiența paisiană a cuviosului Gheorghe, dar mai cu seamă de rolul său personal și insistă asupra operei de desăvîrșire **morală** și **culturală** a școlii monastice cernicane. Bibliografia citată de Stănoiu este, în mare parte, in vigoare și astăzi. Desigur, sînt și unele scăpări și erori, corectate ulterior, dar să nu uităm că monografia **Mănăstirii Căldărușani** este prima realizată nu numai cu un netăgăduit talent literar, dar și străbătută de un spirit pe care nu ezităm să-l numim **științific**. Să nu trecem, însă, peste caracterul instructiv al cărții : Damian Stănoiu scrie și pentru a-i îndruma pe vizitatorii mănăstirii, pentru a le insufla duh patriotic și de recunoștință pentru faptele și osirdia înaintașilor, pentru jertfele lor.

Documentele din anexe, bogate și bine alese, își au rolul lor ilustrativ, deopotrivă cu clișeele.

Monografia Căldărușanilor alcătuită de Damian Stănoiu este și cea mai cuprinzătoare : poate și fiindcă era o carte despre mănăstirea sa de metanie. Sistemul si-l va păstra și în monografiile mănăstirilor **Pasărea, Samurcășești, Țigănești**, dar cuprinsul lor este mult mai restrîns. Damian Stănoiu a prezentat ierarhic locul și rolul acestor mănăstiri ilfovene în istoria națională și în istoria Sfintei noastre Biserici ortodoxe românești.

Multe detalii ne rețin interesul : de pildă, acela că la Samurcășești, a stărețit monahia Sofia I. Eliade Rădulescu, fiica marelui cărturar. Ea fusese adusă acolo la vîrsta de 10 ani, în 1848, pentru a fi pusă la adăpost pentru vremea în care tatăl său avea să trăiască în exil. Îndrăgind viața de chinovie, a rămas la Ciorogîrla pînă la moarte (1909).

Ar mai fi și alte lucruri de desprins din opera de monograf mînăstiresc a lui Damian Stănoiu. Am voit numai să-i reținem aspectele generale. Pe de o parte, pentru a arăta că este vorba de activitate sistematică, conștiincioasă si cu har înfăptuită. Pe de alta, pentru a reaminti că publicistul și monograful mînăstiresc a premers nuvelistului si romancierului.

Materialul său este unul și același : **viața de mănăstire**, tratată întîi cu mijloacele obiective pe care le impune o monografie, și pe care autorul le-a respectat, iar ulterior cu mijloace specifice artei literare. Este limpede că de pe urma experienței monografice a lui Damian Stănoiu a cîștigat însesi proza acestuia, fiindcă începuturile scriitorului se află chiar în aceste preocupări, pe care am voit să le punem pe scurt în lumină.

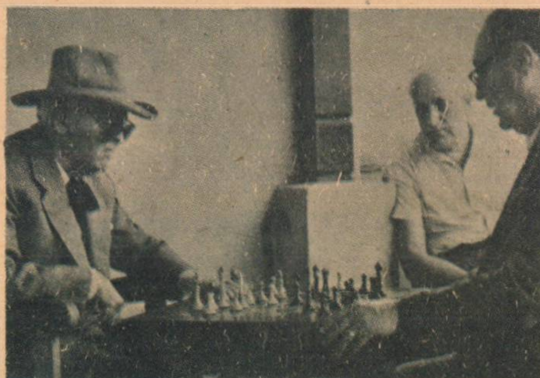
Calinic Argatu

UN MARTOR

M. Sadoveanu după o vînătoare de cocoşi de munte pe Valea Frumoasei ● ...şi în timpul unei „vînători" de lăcuste — viitoare momeală pentru păstrăvi ● M. Sadoveanu şi Ionel Pop, asistaţi de Demostene Botez, în faţa tablei de şah

DE VORBĂ CU IONEL POP

VALIZA CU FOTOGRAFII

Interviu de Sânziana Pop

Pîinea cea de toate zilele

— Aţi avut amabilitatea să-mi împrumutaţi monografia revistei „Carpaţii" pe care aţi înfiinţat-o şi redactat-o tocmai în anii aceia, de unul singur, la Cluj. Nume ilustre din ţară (Sadoveanu, Agîrbiceanu, Al. Brătescu-Voineşti) şi din alte ţări ale Europei au onorat-o cu colaborări permanente şi în ciuda faptului că avea un profil de nobilă specialitate — „revistă de cinegetică, pescuit şi kinezie" — s-a bucurat de un succes excepţional !

— Într-adevăr, revista aceasta a fost mult citită, apreciată. Colecţiile ei sînt căutate şi azi. Cauzele acestui succes sînt foarte simple şi pot fi provocate de orice editor :

a) Completa independenţă a revistei. A redat părerile cinstite, obiective ale colaboratorilor, chiar dacă adeseori nu erau adoptate de conducere. La tot cazul, n-a cedat vreunei influenţe străine.

AL ROMÂNIEI DE ALTĂDATĂ

b) A avut colaboratori buni.
c) N-a ciuntit articole și n-a limitat întinderea necesară unei expuneri.
d) A fost bine ilustrată.
e) A apărut cu regularitate.
f) N-a urmărit foloase materiale. A pus suflet în redactarea ei.

— Debutul Dv. timpuriu în publicistica literară și ziaristică nu l-a provocat și pe acela de scriitor. Ați apărut foarte tîrziu în volum. Ascunde acest gest o anume concepție despre literatură ?

— Fundalul acestui gest e foarte prozaic și lipsit de temelia vreunei „concepții despre literatură".

În cursul acestei convorbiri am amintit că încă de tînăr am început a scrie și publica și articole politice și reportaje, chiar și beletristică. Mai mult : am întemeiat și condus 15 ani o revistă care a avut succes. Dar toată această activitate era una de amator, departe de a-mi aduce vreun folos material. Trăiam din activitatea mea de avocat. S-a întîmplat ca, deodată, după război să pierd tot ceea ce am agonisit ca avocat vreo patruzeci de ani. Mai mult : n-am putut continua vechea profesie. De azi pe mîine am ajuns muritor de foame. Trebuia să îmi aleg degrabă o altă profesie din care să îmi scot pîinea cea de toate zilele. Atunci mi-am adus aminte un dicton latinesc care zicea cam așa : „Cîinii Dianei și poeții lui Apollo fac treabă mai bună cînd sînt flămînzi". Poet nu eram, în viața mea n-am scris o poezie, dar aveam oarecare îndemînare în mînuirea condeiului, iar flămînd mă găseam a fi fără nici o îndoială. Și astfel, cu multă sfială și cam pe ocolite m-am furișat pe ușa grădinilor sacre ale lui Apollo. Pesemne, am făcut oarecare „treabă bună", cît de modestă și am avut marea satisfacție de a fi primit membru al Uniunii Scriitorilor din R.S.R. Și a apărut al treilea și al patrulea și al... volum. Și de pe cartea de vizită am șters cuvîntul „avocat" și, cu multă bucurie, l-am înlocuit cu „scriitor".

— „După focul de armă", „Hoinărelile prin natură" și toate celelalte „Întîlniri așteptate sau nu cu oameni și animale", retipărite în ediții de masă, v-au adus o popularitate excepțională. În contextul acesta nu mi se pare deloc banal să vă întreb : la ce lucrați ? Fiindcă lucrați, stimate domnule Ionel Pop și anume — năpraznic ! De cît timp mă aflu în preajma Dv. vă găsesc mereu scriind cu rîvnă și fără de oboseală, aplecat, în fiecare dimineață, deasupra imortalei Dv. mașini de scris.

— La Cluj, se lucrează la un volum omagial cu prilejul împlinirii a o sută de ani de la nașterea lui Ion Agîrbiceanu. Am fost invitat să scriu cîteva pagini pentru acest volum, eu cunoscîndu-l de aproape pe Agîrbiceanu. Răspund cu plăcere acestei invitații, și eram spre terminarea lucrării...

— Nu-mi pare rău că v-am întrerupt !

— Vizita și convorbirea cu Dv. e un intermezzo plăcut care nu va întîrzia încheierea.

— Vă mulțumesc.

— Alăturea de mașina de scris, poate nu ați observat, „am pus pe moară" un dosar pîntecos. E manuscrisul unui volum care așteaptă ultima revizuire. Are și titlu (provizoriu), „Ursarii", după cel al primei povestiri. Dacă va apare vreodată tipărit, va fi cîntecul de lebădă, lucrare postumă.

Valiza cu fotografii

— Observată de pe Mercur (o planetă încă necercetată de sateliți), viața Dv. cuprinde două emisfere atît de deosebite, încît e foarte greu de înțeles cum de pot aparține aceluiași destin omenesc : pe de o parte — lupta, militantismul, acțiunile curajoase și temerare, mînia politică manifestă, patriotismul activ (ați fost secretar al Marii Uniri din 1918, secretar al Adunării Naționale din Alba Iulia și Sibiu, comisar guvernial pentru Ardealul eliberat), pe de alta — nirvana, starea vegetativă, latentă, somnolența în ascunzători vegetale sălbatice și luxuriante, muțenia fericită a vînătorului și pescarului preocupat doar ca reveria să nu se termine niciodată și drumeția în imperiul naturii primare să nu aibă sfîrșit !

— Mi se pare că aminteam moștenirea sufletească trasă din strămoșii mei, țărani „grăniceri" năsăudeni. Dar trebuie să vă rectific : eu nicicînd n-am făcut drumeție, adecă „turism". Hoinărelile mele, multe și pline de încîntări, aveau ca scop vînătoarea. Aș zice, că mai curînd aveau în vînătoarea propriu-zisă doar un pretext. Da, am vînat mult, și în tabloul meu vînătoresc sînt înscrise toate sălbăticiunile de seamă ale pămîntului nostru. Dar, rînd pe rînd a luat putere partea sufletească a excursiilor vînătorești : contactul cu natura, revenirea trecătoare la îndeletniciri de viață vechi, simple, plăcerea aventurilor. Fără vînătoare nu aș fi cunoscut atîtea peisaje de o frumusețe neîntrecută a țării noastre, atîția oameni ai pămîntului cu străvechi însușiri de noblețe și vioiciune a minții. Nu aș fi fost, poate, îndemnat să cunosc cît mai bine minunata faună care dă viață caleidoscopului de peisaj, de la stîncăriile munților care bat în bolta cerului, pînă la tainicele ascunzișuri ale Deltei noastre.

Am făcut și păcate în cursul excursiilor mele vînătorești și le-am mărturisit într-o recentă carte a mea. Vînătoarei am să-i mulțumesc cu multe din zilele senine ale vieții mele destul de învolburate, — multe cunoștințe și conștiința liniștitoare că bulgărul de țărînă ce sînt face parte pentru vecii vecilor din pămîntul acestei țări.

— Ați vînat în toți munții României. Mi-ați îngăduit să vă cercetez impresionanta arhivă de fotografii și zace atîta frumusețe acolo, încît

Margareta Hodoș Pop, soția scriitorului, în vremea studenției, la Geneva

s-ar putea întemeia, așezîndu-le una lingă alta, un adevărat paradis în imagini al vînătorilor și pescarilor.. Există, totuși, în memoria Dv. vreun loc, anume, către care să vă lăsați purtat ?

— Cînd în ceasuri de reverie închid ochii obosiți ai bătrinețelor și văd cu cei ai memoriei atit de clar imaginile din trecut, mă opresc cu drag la toate imaginile peisajelor în care am purtat o pușcă de vînător și o undiță de pescuit la păstrăvi și lipani. Îmi cereți să aleg pe cele preferate. Mă puneți în dilema mamei căreia i se cere să spună care din cei opt copii ai ei ii este mai drag. Ies din încurcătură arătind care erau terenurile de vînătoare mai însemnate, în care aveam dreptul puștii și al undiței.

Și totuși, poate și dintre acestea, călcindu-mi pe inimă, aleg citeva după criterii afective.

Și acum, la anevoioasă alegere!... Anevoioasă ? Nu.

Mi se pare firesc să mărturisesc că mai drag, mai legat de sufletul meu era, și ca teren de vînătoare, hotarul comunei sălăjene — Bădăcin. V-am arătat că acolo era — și mai este — una din rădăcinile ființei mele, leagăn și mormint al moșilor și strămoșilor din vița Mamei. Și ca teren de vînătoare era ca o bijuterie. Destul de mic, dar cuprinzînd o varietate mare de profile. Măgura înaltă a Șimleului își întindea aici hotarele apusene, pierzîndu-se apoi, în întinsul șesului, după ce se încingea cu un briu de livezi și vii. Toate frumusețile înălțimilor împădurite, a dumbrăvilor, a livezilor și apoi a șesului de sub plug erau aici parcă alese de pilduitoare. Anii lungi, de grijă, au făcut aci un mic parc zoologic, fără îngrădituri. Aici, căprioara n-a simțit arsura glonțului de moarte, într-un țugui era din vechime o cetate a viezurilor, de la care în zeci de ani, foarte puțină dajdie am luat. De dragul meu era iertată și cite o vulpe, care își ducea la pui cite o găină, cite o curcă, îndrăznind să intre pînă în curtea galițelor. Nu neg că am făcut vreun gol în puzderia de iepuri cind mai alegeam cite unul sau cind o dată pe an, invitam la vînătoare pe prietenii din Șimleu. Și acolo, între sălbăticiunile din paza lui era Aurel, paznicul, cu care am copilărit și încărunțit alăturea, hoinărind prin locuri de vis.

— N-am crezut niciodată că scriitorul are în Dv. și un la fel de mare povestitor ! Parcă spuneați un text învățat pe de rost : un cîntec vechi. Încă puțin, și la refrene am să vă ajut și eu...

— Mi-e dragă amintirea locurilor în care vînam în tinerețea mea. Uite și Blajul, între ogoare, petece de pădure foioasă, Cărbunarii, Meteheia, Cindela, Rediul, apoi cele întinse în care sălășluiau mistreții : La Furci, pădurile Mănărășii, ale Cenzii... Nu mai e sub soare nici unul dintre bunii mei tovarăși de pușcă de atunci.

Vatra pentru vinatul mare, mai ales cerbi și urși, era înspre Săcuime. Acolo erau Munții Sovatei, care după primul război mondial au fost goliți de vinat mare, treaba braconierilor săcui. Prin 1920 am alcătuit o mică tovărășie (eram doar cinci inși) și zece ani n-am făcut decit să vărsăm bănet și să facem pază fără a ne îngădui un foc de pușcă. Apoi, acolo a fost un adevărat rai vînătoresc. Cerbi, căpriori, urși. În păraiele Sebeș, Sovata și Juhod, puzderie de păstrăvi.

Împreună cu bunul meu prieten, avocatul sibian Ieronim Stoichiță, arendam munții comunelor Joseni, din Ciuc, Praid, din Mureș, munți întinși, învecinați cu ai Sovatei. Aici era principalul nostru teren de cerbi, de urși, cu vînat mult și ales. Dinspre Praid, sub muntele Bogdan, îl aveam paznic pe Lazăr Gagyi, la Joseni, la casa de pe culmea muntelui Bucin, lingă șosea, pe Ion Ducu, venit la noi din Novacii Gorjului și pe Constantin Dumitraș, venit de pe Valea Drăganului.

— Sună ca o întemeiere de lume!

— Buni și credincioși vînători! Dar mai apropiat de sufletele noastre era bătrînul Ion Căta, care pornind flăcău din Șugagul de pe rîul Sebeșului, după ani de aventuri care l-au purtat prin stepele rusești, și a ajuns și la Muntele Athos, s-a așezat paznic de vînătoare în cabana de la Creanga Albă și a băciuit acolo vreo douăzeci de ani, pînă ce vitejii lui Horthy l-au alungat, au aprins cabana, golind-o. Căta, bătrîn, s-a întors în satul său ca să moară acolo. În acest teritoriu de vînătoare erau citeva locuri care și-au păstrat numele românesc, al băștinașilor, cotropiți de puterea de maghiarizare a statului unguresc. Așa piscul de munte Seaca, așa celălalt, Frățileasa, muntele Bogdan, Pîrlitura.

În timpul cît am fost la Cluj, pînă la acel blăstămat Dictat de la Viena, vînam la mărunțiș într-un teren alcătuit din hotarul Cojocnei și altor vreo două comune învecinate. Era ușor de ajuns cu mașinile acolo, de la Cluj, dar altfel un teren greu de umblat, numai dealuri și văi. Iepurărie multă, vulpi ca nicăieri în împrejurimi. Prea plăcute erau vînătorile noastre dese, cu copiii, în păduricile Leghia, Poperdea, Tufa lui Berețki, apoi, în frînghia lungă de pădure de la Iuiul de cîmpie. Ne-am întovărășit cîțiva prieteni din Cluj. Am rămas pînă azi singur, în viață, dintre ei. Pe rînd, s-au dus, Aurel Socol, Valentin Poruțiu, Iani Pordea, Ștefan Boer, francezul Yves Auger, care 27 de ani a ilustrat catedra de literatură franceză a Universității românești din Cluj și care ca limbă și suflet a devenit mai român ca neaoșii români, a fost, apoi, elvețianul Alfred Pierre Chapuis, savant, mîna dreaptă a lui Emil Racoviță, subdirector al Institutului de speologie din Cluj. Au cerut să îi primim și trei intelectuali unguri din Cluj. Ne-au fost camarazi buni. Înainte cu doi ani a închis ochii Iuliu

Oros, fostul director al Societății de apeduct și canalizare din Cluj. Și dintre toți am rămas singur să îmi aduc aminte de zilele bune. Se cuvine să îmi aduc aminte de Ciplea, țăranul din Cojocna, care ne era un fel de paznic, apoi de Chechicheș, în camera rezervată pentru „domni" din crîșma lui de lîngă băile Cojocna, după zilele de vînătoare găseam totdeauna căldură bună, un vinișor plăcut, totdeauna o strachină mare cu tocană mult apreciată de ceata flămînzilor. Chechicheș ne primea bucuros, cu zîmbet care descoperea două șire de dinți îmbrăcați în aur. Se încingea o mică petrecere pînă ce Chapuis dădea semnalul de plecare căruia i se împotrivea totdeauna Silviu Dragomir, academician, profesor la Universitate și Yves Auger.

Ocol de soare și frumusețe

— Bănuiesc că nerăbdarea mi se citește pe față și știți de mult ce vreau să vă întreb!

— Din spațiul îngăduit și din răbdarea Dv., stimată doamnă Sânziana, puțin a mai rămas pentru ce s-ar cuveni să scriu despre așezarea noastră vînătorească de la Valea Frumoasei.

— În sfîrșit! Atîtea nume de oameni și niciodată acela pe care îl așteptam. Sînteți între foarte rarii tovarăși pe care Sadoveanu i-a avut lîngă sine, dar mărturiile Dv. n-au ieșit pe deplin de sub pecețile tainei. Sînteți zgîrcit la vorbă în legătură cu acest subiect!

— Poate e inutilă o vorbă lungă. Valea Frumoasei, prin scrierile lui Mihail Sadoveanu, a intrat în temeliile literaturii române, și voi fi adăugit și eu cîte ceva la cunoașterea ei. Și locurile și oamenii de acolo își au pomenirea în acele scrieri. Cele cîteva șire pe care am de gînd să le scriu aici vor fi doar de scurtă pomenire și de îndemn a citi și a reciti scrisul Maestrului.

— Pentru că acel paradis pămîntesc astăzi nu mai există poate că ar fi bine, înainte de toate, să spuneți cum... arăta.

— În vechimile mari, un cioban cu opinci în picioare, cu cioareci și cu șerpar peste cămașa pînă la genunchi, a pătruns cu oile pînă în depărtări de munte pe unde nu mai umblaseră. Răzbind prin strîmtori întunecate, pline de vuietul rîului, deodată a avut în față o lărgime împrejmuită de munții în cojoace de brădet, în care Sfîntul Soare își cobora toată bunătatea de lumină și de viață. Din depărtare venea de-alungul padinei în șerpuiri adormite un rîu-rîușor, răspunzînd în horbot de vălurele și în sclipiri argintii razelor soarelui de sus. A stat înmărmurit ciobanul în fața acestei minuni fără nume și puind stăpînire pe ea a trebuit să o treacă în catastihul nescris, străvechi al toponimiei românești. Cum i-ar fi putut spune altfel, decît i se spune simțămîntului care l-a copleșit cînd a dat ochii de acest enorm ocol de soare și frumusețe: „Frumoasa", „Valea Frumoasei". Mi se pare că nici în hărțile militare austriece, atît de exacte, și arătînd numirile reale, românești, nu e trecut numele acestui rîușor de munte, ci e cuprins în rîul Sebeșului. Dar în tezaurul toponimiilor autentice, ale populației românești, pentru rîul cu apă clară care coboară de la Cindrel și Piatra Albă pînă el ajunge la defileul de sub muntele Fata, s-a păstrat numele străvechi „Frumoasa" cu „Valea Frumoasei". De-acolo în jos e Valea Sebeșului.

Margareta Hodoș-Pop în costum bănățean

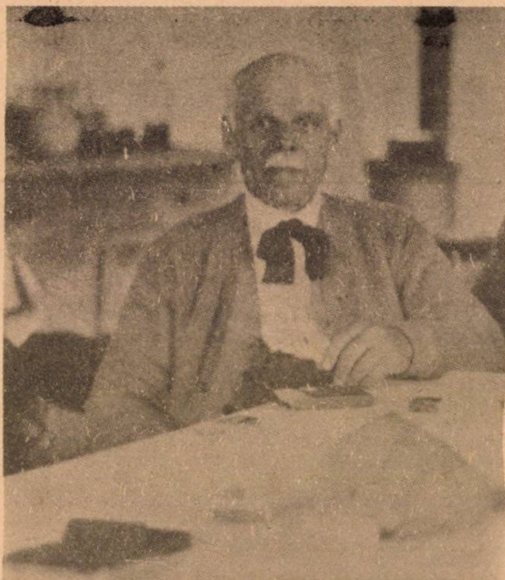
— Cum a ajuns Sadoveanu să vîneze și să pescuiască păstrăv și lostriță tocmai în Transilvania?

— S-a întîmplat că după ce, pînă în ziua eliberării din 1918, vastul bazin al Frumoasei (împrejmuit de munții Cindrelul, Vîrful lui Pătru Surianu și Fata) a fost terenul de vînătoare al grofului Samuil Teleki, devenit celebru prin expedițiile lui africane, în 1922 să fie arendat de avocatul sibian, și el mare vînător de cerbi și urși, Ieronim Stoichiță. După cîțiva ani am intrat și eu ca tovarăș în dreptul de acolo, am clădit împreună o căsuță, am pus legea protecției sălbăticiunilor. Pe rînd, eu am ridicat o casă încăpătoare, „Casa de la izvorul de argint", fratele lui Ieronim, doctorul Iosif, „casa cu soare". **Apoi a pășit pentru prima dată Sadoveanu pe Valea Frumoasei invitat și călăuzit de mine, să împuște un cocoș de munte.** A îndrăgit locul și și-a ridicat casa lui, de la Bradul Strîmb. Din teren de vînătoare s-a făcut, în aceeași măsură, un loc de odihnă pentru familiile și prietenii noștri. Neasemuit de plăcut și îmbelșugat în darurile muntelui, de la bunătățile spinilor de zmeură, mure, afin, ciuperci, la spinările și buturile de căprior, cînd erau reclamate de bucătăriile noastre. Sadoveanu i-a dat nume „Braniștea Domnului", adecă un loc ales și ocrotit de Dumnezeu, și a scris că acolo e „Raiul". Ani de zile, din primăvară și pînă toamna, primeam familii înrudite și prietene (ai mei mergeau în august). Loc de încîntare pentru toți. Cîte un cocoș de munte, cîte un căprior mai aduceau aminte că acolo e teren de vînătoare. Sălbăticiunile au simțit mîna ocrotitoare: căprioare, cerbi și ciute veneau să pască în pajiștile din fața caselor — în unele dimineți găseam între case urmele lui Moș Martin.

Din păcate, Valea Frumoasei nu mai este. Ea va rămîne în scrierile literaturii române.

— Şi în fotografii. În geamantanul pe care mi-aţi permis să-l trag de sub pat şi să-l cercetăm împreună se află un veritabil „tezaur“ de documente de istorie literară. În afara zecilor de fotografii cu Mihail Sadoveanu (mi-aţi declarat că aveţi cel puţin o mie de clişee virgine) alte imagini vă înfăţişează alături de Ion Agîrbiceanu şi Al. Brătescu-Voineşti. Aveţi şi un film, cu Mihail Sadoveanu, scene superbe, de petrecere pastorală în mijlocul familiilor.

— Scriitori-colaboratori la revista „Carpaţii“ pe care am editat-o la Cluj au fost mulţi, dar tovarăşi de excursii cinegetice doar trei : era Ion Agîrbiceanu, deşi el, fiind preot, nu purta puşcă şi nu vîna ucigînd. Dar a moştenit de la tatăl său, ţăran din Cenadea de lîngă Blaj, pasiunea vînătorească, dragostea de natură, plăcerea aventurilor vînătoreşti. Astfel, mai ales în vacanţele petrecute de amîndoi la Băile Sovata, foarte des mă însoţea în excursiile mele prin terenul de vînătoare de acolo şi lua parte din

Ioan Al. Brătescu-Voineşti la cabana „Curpăt“ din Valea Frumoasei

plin la plăcerea observării vieţii sălbăticiunilor. Era bogăţie de cerbi, de căpriori, erau urşi. În plimbările noastre totdeauna întîlneam animale, puteam observa îndelung scene din viaţa lor. Mută rămînea şi arma mea. Agîrbiceanu îmi mărturisea că se întorcea din asemenea excursie cu impresia că a avut parte de o aventură vînătorească.

Ion Al. Brătescu-Voineşti mi-a fost de cîteva ori oaspete la Valea Frumoasei. Cu undiţa. Era marele maestru al undiţarilor. Pescuitul la păstrăvi, cu musca artificială, l-a dus la perfecţiunea unei arte, neîntrecută nici de habotnicii englezi. Poate că nu îl interesa **cîţi** peşti prinde ci **cum** îi prinde, cu ce fineţe a uneltelor, cu ce perfecţiune a acţiunii. Totuşi, tolba lui era bogată. Îmi amintesc de un fenomen meteorologic care ne-a prins pe Frumoasa într-o zi de iulie. Zi însorită, fără pic de nor pe bolta clară. Pe la amiazi, de-odată, a început să... ningă. Frumos, liniştit, cu fulgi mari care se aşezau pe ierburi ca nişte fluturi albi cu viaţă de o clipă. Ninsoarea n-a durat mai mult de cinci minute lăsînd pe cei doi pescari uluiţi, neînţelegători.

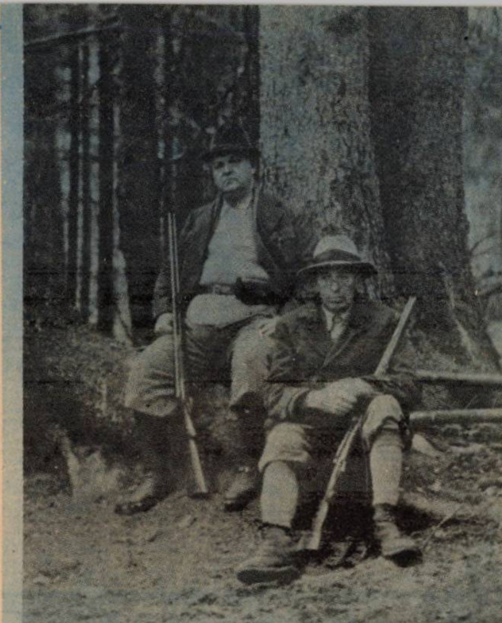
Am mai pescuit, mai des, cu Al. Brătescu-Voineşti, în... sala de şedinţe a parlamentului din Dealul Mitropoliei. El era secretar general al parlamentului, eu am fost mulţi ani deputat. În cîte o şedinţă plictisitoare, Al. Brătescu-Voineşti cobora între deputaţi, se aşeza lîngă mine şi... vorbeam despre pescuit. Întorceam pe toate laturile arta păstrăvitului, veneau amintiri, proiecte de viitor, excursii... Pescuiam...

— Pe cît de fireşti pentru cei ce le leagă şi, uneori, le şi poartă, prieteniile între scriitori devin, în perspectiva istoriei literare, adevărate comete magice luminoase, plutind pe cerul imaginaţiei cititorilor. Sînt aproape o sută de ani de la moartea lui Eminescu şi prietenia cu Creangă abia acum atinge apogeul interpretărilor critice, oferind şanse neaşteptate pentru înţelegerea „mai deplină“ a Poetului. În reprezentările amatorilor de literatură de astăzi, personalitatea Dv., şi aşa enigmatică (sînt foarte puţini cei ce ştiu cu adevărat cine sînteţi şi unde trăiţi), intră definitiv în legendă cînd e vorba despre prietenia cu Sadoveanu pe care, nu se ştie exact din ce pricină, o comunicaţi cu foarte mare discreţie şi, adeseori, circumspect. Vă gîndiţi ce se va întîmpla, de exemplu, cînd alţi norocoşi (în afară de mine) vor avea acces la valiza cu poze în tezaurul căreia vor descoperi, deodată un Sadoveanu care fuge prin iarbă, aleargă să prindă lăcuste, face baie în Frumoasa, se pozează cu păstrăvii înşiraţi ca limbile tăiate ale balaurului, adresind, pentru prima dată, posterităţii, un zîmbet incandescent ?

— Multe zile petrecute cu Sadoveanu la Valea Frumoasei, cu puşca şi, mai ales, cu undiţa, a făcut să mă apropiu şi să cunosc un Sadoveanu, cu totul altul decît scriitorul mare, cu vorba măsurată, academicianul cu ţinută solemnă. În aceste cîteva şire posibile nici nu pot face un portret cît de cît apropiat de realitate. Trebuie, deci, să vă trimet la o lectură : cu prilejul sărbătoririi centenarului de la naşterea Maestrului, mi s-a cerut să scriu despre Sadoveanu ca „vînător, pescar şi iubitor al naturei“. Lucrarea, destul de cuprinzătoare, a apărut în nr. 1/1981 al revistei „Ocrotirea naturii“ din Editura Academiei R.S.R.

Dar ca să nu rămînă pomenirea maestrului Sadoveanu mărginită la acest qvasi-refuz de răspuns, îndulcesc cu o amintire. (Foarte neinsemnată în mulţimea de aventuri pescăreşti trăite împreună, însă mie mi-e dragă. Nu prea ştiu de ce.)

Într-o zi de vară, cu cer limpede, pescuiam alăturea, în Frumoasa, tocmai în faţa casei de la Bradu Strîmb. Deodată, ne-a surprins bubuit de tunete, scăpărări de fulgere şi un ropot de ploaie, gata să înece pămîntul. Maestrul Sadoveanu s-a grăbit să ajungă la adăpostul casei. Eu m-am încăpăţînat şi am continuat să arunc musculiţele artificiale, fiindcă deodată cu ropotul de ploaie au început să sară păstrăvii ca nebunii. (Iată o pildă pentru toanele păstrăvilor). La fiecare lansare răspundea păstrăvul prins în cîrlig. Unul după altul, unul după altul. Sadoveanu ajunsese acasă şi împreună cu doamna Valeria şi cu fiica sa Teodora, înşiraţi în cerdac, petreceau din ochi isprăvile mele. Şi ca cel mai recunoscător public, la fiecare captură a mea, ropot de aplauze şi strigăte de „Bravo !“ cît îi ţinea puterea. Eu mă umflam în pene, aşa cum se cuvine unui actor aplaudat.

M. Sadoveanu și ing. Paul Ianoși la vînătoare de ierunci pe Muntele Șotu din Valea Frumoasei ● Sadoveanu într-o bulboană a Frumoasei

A trecut „boholtul" scurt (așa i se spune furtunii de vară pe Valea Frumoasei) și soarele a biruit. Maestrul Sadoveanu s-a grăbit să revină cu undița la apa miraculoasă, și... n-a mai sărit nici un pește, nici la cîrligul meu, nici la al lui. Din cerdac, publicul rămas acolo răsplătea acum cu hohote de rîs fiecare lansare a noastră, rămasă cu cîrligul gol.

Seara, la masa lungă din sufrageria casei de la Izvorul de argint, pustiam cu mare plăcere hilmul de păstrăvi, rasol cu unt, fierbinte, din castronul adus de măiastra bucătăreasă Berta, soția paznicului Pittini.

Și-am discutat pînă spre miez de noapte, încercînd să dezlegăm misterul acestei noi toane a păstrăvilor. Eram cinci buni camarazi, toți mari filosofi în știința pescuitului la păstrăv : era Sadoveanu, apoi generalul (pe atunci colonel) Dinu Rosetti Bălănescu, era Ieronim Stoichiță, primarul din anul acela al Republicei Braniștea Domnului, apoi inginerul Paul Janoși (Pali-Baci) și eroul zilei, cel care scrie aci, cu duioșie. Dar patima cea mare a maestrului Sadoveanu tot nu v-am spus-o : ciupercile ! Grozav îi plăcea să meargă după ciuperci. Erau multe și felurite pe la așezarea noastră de la Frumoasa. Mai totdeauna coșul lui Sadoveanu era plin de mănătărci borduhoase și cu pălăria pe-o ureche, de urechiușe galbene ca aurul și încrețite, de bureți usturoi. (Aceștia la masă premerg mîncările de ciuperci serioase. Sînt delicioase pălăriile lor fripte pe plită, după ce au fost umplute cu chișcătură de brînză, cu slănină).

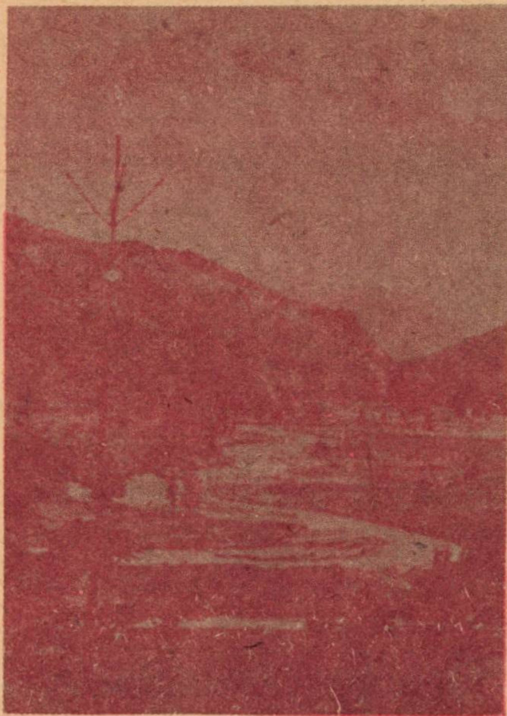
— Vorbiți atît de molipsitor de parcă sînt aievea și bucatele aromate și tihna plăcută din casă și, mai ales, neclintita frumusețe și liniște a plaiurilor din munți. Era mai multă liniște pe planetă în vremurile acelea, nu ?

— Puneți întrebări la care ar putea răspunde în volume întregi numai un om de știință specializat, dublat cu un mare artist, cu un poet. Nu ! Nu era mai multă liniște în lume nici în timpurile acelea, ieșisem din bulboana primului război mondial și gura altui vîrtej se căsca să ne-nghită.

Oprește-te clipă!

— Se împlinesc o sută de zile de cînd stau alături de dumneavoastră ascultîndu-vă ca sub vrajă în această încăpere luminată de soarele primăverii și de privirile atîtor celebri strămoși și am, tot mai certă, senzația că am ajuns împreună pe o culme de munte, sus, pe un vîrf din lanțul Munților Transilvaniei pe care atît de mult îi iubiți și de unde o priveliște încîntătoare ni se așterne în față : amplă, luminoasă, încărcată de soare și care este... chiar magnifica Dv. existență, cei 95 de ani de viață pe care îi veți sărbători în curînd. Există în memoria Dv. o asemenea priveliște „integratoare", o morală a existenței, un clar de destin ?

— Într-o glorioasă zi de toamnă mă aflam în uriașa căldare de stînci a Sîmbetei de Sus din Munții Făgărașului. Purtam carabina fără să am de gînd să trag din ea vreun foc. Venisem numai să fac cîteva tururi, să observ scene din viața caprelor negre, să mă încînt de frumusețea peisajelor. De obicei, în excursiile mele de aici, mă însoțea Oanea Boantă, din Viștișoara, care îmi era paznic de vînătoare dar și prieten. Într-o zi, Oanea avea o treabă care îl obliga să coboare numaidecît în sat. Rămas singur, am călcat porunca înțelepciunii vechi după care pe asemenea locuri pline de primejdii să nu umbli niciodată singur, și mi-am croit un itinerar pe locuri bine cunoscute de mine. Astfel, de la cabana din talpa căldării, am urcat pînă la coama Drăgușului, am luat-o pe această spinare îngustă în sus, la peretele care închidea spre sud căldarea, am luat-o la stînga, pe sub Răcorele, pe sub cele două Ferestre, și mi-am găsit loc de popas lung în vîrful unui țanc ce se ridica mai sus. Mi-am aflat fotoliul unei lespezi și, așezîndu-mă, mi-am șters de pe frunte broboana de transpirație a urcușului greu. Mi-am rotit ochii în jurul meu și, de odată, am simțit căldura unei mari mulțumiri.

„Iată-mă ajuns în culmea culmei, răsplată a voinței și a trudelor mele. Sînt singur în înălțimea aceasta — nici un alt om dintr-o jumătate de țară nu-i în clipa aceasta atît de înalt cum sînt eu. Cît cuprind cu ochii din meterezele de piatră a căldării Sîmbetei, nici o culme, nici un țanc nu e atît de înalt ca acesta pe care l-am biruit și îl stăpînesc. Va fi Negoiul, va fi Moldoveanul mai înalt, dar ei sînt departe, în spatele meu, nu-i iau în seamă".

„Ciudat !" Privite de jos, aste piscuri mi se păreau enorme, pereții de piatră, de sub ei, nemăsurat de prăpăstioși, abisurile fără fund. Acum, de aici, de deasupra lor nu mă mai impresionează, eu sînt mai sus, le domin pe toate. Brîul de pădure de molid, sub el cel al făgetului care închid dinspre vale căldarea Sîmbetei, nu-mi pot opri privirea. Dar aici stăpînesc depărtările, orizontul meu e larg. Pînă in ceața zării fără măsură văd întins, la picioarele mele, șesul Oltului, cu panglica de argint a rîului, cu sate ca buchete de flori pe un covor țesut în toate culorile toamnei. Icicolo, scînteiază în soare clopotnița ridicată deasupra acoperișurilor de țiglă roșie. Cine oare, afară de mine, are o asemenea priveliște ? A cui e plăcerea privirii acestui tablou decît a mea, singur a mea ?

„Atît sînt de înălțat încît mi se pare că dacă aș ridica mîna aș atinge mătasa albastră a bolții cerești".

„Iar colo, jos, în fundul căldării, niște furnici care se mișcă în jurul unei case, jucărie de copii. Umblă încoace și încolo, desigur în niște treburi prozaice ale vieții lor vulgare, pe cînd eu, ajuns în slava înălțimii...".

Ca și cînd căldura trufiei n-ar fi avut destul loc în mintea și inima mea, a izbucnit din pieptul meu un chiot de biruință. Stîncile mi l-au întors în glas de răsunet : „Ah ! Și pietrile seci mi se alătură și dau glas măreției mele !..."

Dar ce răsunet a fost acesta ? Atît de întîrziat ? O dată... Încă o dată... Înalt, sonor, sfîșietor al tăcerii încremenite...

„Kiiieeee... kiiieeee... kiiieee...

Sus, sus de tot, se scria în spirale fără urmă silueta unei păsări mari. Aripile lungi și late, terminate în raze desfăcute ca degetele unui uriaș, fără să bată, abia unduiau în ușoare mișcări de plutire, coada scurtă, lată, cîrmuia în desăvîrșire linia spiralelor. Capul, abia ieșit din linia umerilor, se mișca încet, în dreapta, în stînga, ca luînd în seamă". Kiiieee... kiiieee... își vestea măreția și bucuria vieții acvila de stînci.

Deodată, s-a prăbușit ceva în mine. Umilit de victoria celui ce s-a înălțat și mai sus, cu mult mai sus — rușinat de urîțenia orgoliului care a pus o clipă stăpînire pe mine, mi-am părăsit în mare grabă tronul mincinoasei mele măriri, am coborît în fugă pe unde om cu mintea întreagă nu înaintează decît cu pași pipăiți.

Cei de la cabană s-au mirat de omul care fără vreun motiv înțeles de ei îi îmbrățișează, le strînge mîna, cu bucuria celui ce a revenit acasă, la ai săi, după lungă înstrăinare în țări de răutăți. Apoi, în înserarea care se lăsa încet, m-am tras în singurătate lîngă trunchiul unui molid bătrîn din marginea de sus a pădurii și ca în atîtea dăți am sorbit din priveliștea ca o adiere de fericire. Lumea s-a restrîns pentru mine în ocolul împrejmuit de îngrăditura de piatră, în jur stîncile se ridicau gigantice încrețind, colo, sus, pînza viorie a cerului... — pârăuașul care se strecura prin bolovănișul mărunt își cînta în șoaptă străvechea și neîncetat noua sa arie. Din cabană străbăteau la mine frînturi din vorba oamenilor, împănate cu cîte un semn de veselie...

Deodată, a dispărut din sufletul meu simțămîntul de umilință, care m-a copleșit după înfrîngerea de sus — m-am știut parte măruntă, neînsemnată, însă parte a acestei măreții de lume, frate cu furnicile pe care le vedeam de colo de sus atît de mărunte și chiar ridicole.

M-am întors între oamenii din cabană cu senin în suflet și în gînd.

În mulții ani care au urmat după acea zi de răscruce, bucurîndu-mă de oarecare succes (în o viață lungă se mai învritează și cîte un succes), simțeam că îmi alunecă pasul spre mocirla îngîmfării. Dar atunci, totdeauna, auzeam venind din slava cerului un „kiiieee... kiiieee..." salvator.

Apoi, n-a mai venit, fiindcă nici pași de primejdie n-au mai fost.

1 martie — 1 iunie 1982

IMPREVIZIBILELE DEZVALUIRI ALE LUI TOMMASO BUSCETTA

A ÎNCEPUT NUMĂRĂTOAREA INVERSĂ?

NICOLAE NICOARĂ

Palermo, filtru total

alermo, capitala Siciliei. 29 spre 30 septembrie 1984.

Noapte de smoală. Străzile sînt, ca deobicei, pustii începînd încă de la orele inserării. Şi doar scirroco, vîntul cald ce bate dinspre Sahara traversînd Mediterana pentru a ajunge pe uscatul european, doar el deci, se furişează acum ca un cîine bătut, pe străzile şi uliţele din Palermo, în căutarea cuiva care să-l dezmierde.

Capitala Siciliei doarme. Sînt rari, tot mai rari oamenii care îşi plimbă paşii pe caldarîmurile încinse de soarele torid de peste zi. Suficienţi însă pentru a-şi da seama, pentru a simţi că în aer pluteşte ceva grav, că în noaptea asta se întîmplă ceva...

Oare ce poate însemna marele număr de maşini blindate ale poliţiei patrulînd pe străzi ? Şi ce misiune or fi avînd poliţiştii şi carabinierii ieşiţi înarmaţi, în număr mare, pe străzi ? Iată semne de întrebare la care tîrziii trecători pe străzile din Palermo nu-şi puteau răspunde.

Razie la Palermo...

Totul prevestea aşadar o acţiune de mare anvergură.

Măturătorii de străzi, care — prin natura meseriei — trebuie să rămînă mai mult timp pe arterele oraşului, au fost primii care au văzut carabinieri şi poliţişti ieşind din case cu cîte un individ flancat între ei, pe care îl azvîrleau apoi în dubele dinainte pregătite. Totul decurge în linişte. Arestaţii nu opun rezistenţă, ar fi şi zadarnică, domnii carabinieri şi poliţişti au ordine precise şi mandate de arestare nominale, pentru fiecare caz în parte.

Cetăţenii din Palermo, din Italia şi din întreaga lume aveau să afle a doua zi despre acţiunea de mare amploare desfăşurată în noaptea de 29 spre 30 septembrie 1984. Acelaşi lucru l-au putut afla şi telespectatorii români care au urmărit ultima ediţie a telejurnalului din 1 octombrie sau care au răsfoit paginile ziarelor din aceeaşi zi şi din cele următoare.

Autorităţile italiene au desfăşurat în noaptea cu pricina cea mai mare operaţiune antimafia din întreaga istorie a mafiei. Operaţiune de o mai mare amploare decît aceea din anii '20, cînd a fost demolată pur şi simplu din temelii criminala organizaţie.

Poliţia din Palermo se afla în posesia a 366 mandate de arestare, dintre care 148 cazuri fuseseră soluţionate încă înainte de declanşarea acţiunii din noaptea de 29 spre 30 septembrie. În noaptea respectivă poliţia şi carabinierii au reuşit să aresteze 53 boşi ai mafiei ! Într-o singură noapte mai mulţi decît în ultimele cîteva decenii !

Un succes extraordinar, fără egal în analele organelor de poliţie şi carabinierilor din Italia, un insucces fără egal în analele mafiei.

Pînă la ivirea zorilor celulele dinainte pregătite erau de acum pline, fiecare primindu-şi „chiriaşul" dinainte stabilit. Dimineaţa, arestaţii au fost urcaţi într-un avion militar special, păzit cu străşnicie, care a decolat spre Nordul Italiei pentru ca arestaţii să nu poată intra în legătură cu alţi mafioţi care să-i alerteze pe cei rămaşi în afara gratiilor. După cum se ştie, mafia acţionează cu precădere în regiunile din Sudul Italiei, în Nord avînd rădăcini destul de firave.

Vă puteți imagina un avion înțesat ochi cu căpetenii mafiote adunate pentru prima dată fără voia lor la cea mai mare ședință a... tăcerii, privindu-se încurcați și tîmpi, fără a-și putea răspunde la întrebarea pe care nici unul nu o rostea dar fiecare o avea în gînd : cine a vorbit ?

Mafia este o invenție italiană...

Dar mai înainte de a încerca să răspundem la această întrebare se cuvine să răspundem la o alta : ce este mafia ?

Unii scriu mafia cu M, probabil din deosebită considerație. Eu neavînd motive, deosebită stimă pentru ea și știind că este o bandă imensă de asasini și criminali, o voi scrie ca atare : mafia.

Originile ei se pierd în negura veacurilor. Așadar ar fi greșit să se afirme și să se creadă că mafia ar fi o creație a vremurilor moderne. Lingviștii nu au căzut încă de acord asupra originii cuvîntului care numește această organizație rău famată. Numele ei ar putea fi derivat de la cuvîntul maefil, care în limba arabilor-locuitori ai Siciliei secolului al IX-lea însemna legătură, unire, dar și de la cuvîntul toscan mafia care însemna sărăcie, mizerie...

Predecesorul mafiei moderne este campagnie d'armi, o mică armată particulară pe care feudalii medievali o foloseau pentru a-și păstra sau impune voința și autoritatea. Această armată funcționa ca o justiție primitivă. Dacă oamenii îl vedeau pe unul de al lor cu bratul tăiat, pentru toți era limpede că furase și campagnie d'armi îl pedepsise cu tăierea mîinii. Dacă însă constatau că unuia îi lipsea limba, diagnosticul era la fel de clar : împricinatul călcase omerta, legea de fier a tăcerii.

Expresia mafia a intrat în limba uzuală la începutul secolului al XVIII-lea. În perioada respectivă campagnie d'armi își avea organizația sa secretă care controla pășunile, animalele, plantațiile de pomi fructiferi, tîrgurile și porturile.

...Care însă a trecut și Atlanticul !

Din Italia, mafia a traversat Atlanticul prin intermediul emigranților italieni plecați în America să găsească la tot pasul ciini cu covrigi în coadă...

Se spune că legendarul șef al mafiei siciliene don Vito Cascio Fierro s-a deplasat în anul 1903 în Statele Unite pentru a-i ajuta pe compatrioții săi să pună pe picioare organizația teroristă ilegală „Mîna neagră". Fierro este una și aceeași persoană cu șeful mafiei siciliene care a pus la cale asasinarea polițistului newyorkez Giuseppe Pietrosino, trimis în anul 1909 de autoritățile americane pentru a da de firul legăturilor mafiei italiene cu filiala sa americană.

În momentul în care polițistul-detectiv american a pus piciorul pe pămîntul Siciliei, don Fierro se afla la o masă oferită în cinstea sa de unul dintre deputații din Sicilia în parlamentul de la Roma. Don Fierro s-a ridicat frumușel de la masă, s-a scuzat și promițînd că se va întoarce a părăsit locuința deputatului. Ce a făcut el pe parcursul celor două ceasuri cît a lipsit de la masă ? Nu prea multe, în orice caz, n-a uitat să-l împuște pe Giuseppe Pietrosino după care a revenit la reședința deputatului, aranjîndu-și cu calm fracul, manșetele cămășii și brăcinarul, ca și cînd — iertați-mă — ar fi fost să se preumble pentru sinea lui...

Au urmat apoi ani de grele încercări pentru mafie, mai ales în epoca dictatorului de tristă faimă, Benito Mussolini, care, pentru a-și consolida dictatura, s-a văzut nevoit să ia măsuri drastice împotriva ei. Iar oamenii lui nu s-au sfiit deloc și nu au ezitat, atunci cînd a fost cazul — și cazul a fost mai totdeauna — să apese pe trăgaci. Execuțiile fără judecată au slăbit mult mafia. Don Fierro a fost arestat și condamnat pentru trafic de arme, trafic de droguri și alte feluri de traficuri.

A făcut epocă ultimul său cuvînt rostit în fața tribunalului care-l judecase și-l condamnase : „Domnilor, întrucît nu ați fost capabili să-mi dovediți numeroasele crime pe care le-am făptuit, a trebuit să mă condamnați pentru cele pe care nici nu le-am visat" !

Oricît s-ar părea de ciudat, mafia italiană s-a pus din nou pe picioare cu... gura de oxigen oferită, în 1943, de serviciile americane de spionaj. Acestea au intrat în legătură cu boșii mafiei americane cărora le-a cerut să-i contacteze pe omologii lor italieni, în vederea facilitării debarcării armatelor aliate în Sicilia. În contrapartidă, serviciile americane de spionaj le-au promis mafioților sicilieni că-i vor sprijini să-și reocupe pozițiile deținute mai înainte într-o serie de orașe ale Siciliei.

Unul dintre oamenii de marcă ai mafiei siciliene a devenit mafiotul american de origine italiană Vito Genovese. În anul 1937 refugiindu-se în Italia el a scăpat de judecata tribunalului american.

Şi iar n-o să vă vină să credeţi, dar după debarcarea aliaţilor în Sicilia, don Vito Genovese a fost angajat ca traducător de limba italiană la Ambasada americană de la Roma ! Asta de ochii lumii pentru că, în realitate, el lucra de zor la organizarea pe scară largă a comerţului ilicit cu mărfurile furate din depozitele militare... americane ! În anul 1946 poliţia militară americană l-a arestat şi l-a trimis din nou în Statele Unite. Judecat, el s-a bucurat de martori de zile mari : foştii lucrători ai Ambasadei americane la Roma, care au depus cu mîna pe inimă cum că don Genovese a adus mari servicii americanilor ajutîndu-i — ca traducător — să se înţeleagă cu italienii. În plus, martorii care ar fi putut depune despre activitatea lui criminală dispăruseră ca prin farmec...

Şi astfel, don Vito Genovese ajunge, aureolat de merite pe care nu le-a avut niciodată, în fruntea clanului pe care pînă atunci îl condusese un alt mafiot celebru, Lucky Luciano. Acesta făcuse parte din rîndul boşilor mafioţi americano-italieni care înainte de debarcarea aliaţilor în Sicilia au colaborat strîns cu serviciile americane de spionaj. Pentru meritele cîştigate în această activitate, pedeapsa de 40 ani temniţă la care a fost condamnat în Statele Unite i-a fost comutată în deportare (unde credeţi ?) în... Italia ! Aici, cu ajutorul altora de teapa lui, a fondat o nouă organizaţie mafiotă, care însă nu se mai ocupa cu îndeletnicirile de modă veche : furtul de dobitoace sau şantaje nenorocite, ci cu comerţul cu droguri. Şi, legat de acesta, cu crima organizată pe străzile din Palermo,. din alte oraşe din Italia şi apoi dintr-o serie de alte ţări ale lumii tuturor posibilităţilor...

„Naşul" lui Mario Puzzo este un... „dulce"

-ar putea ca unii dintre cititorii almanahului estival „Luceafărul" să fi avut ocazia să citească romanul „Naşul" al scriitorului Mario Puzzo, sau să vadă filmul realizat după acest roman de regizorul american Francis Coppola, cu Marlon Brando în rolul titular. Eu am văzut filmul şi mi-am zis atunci că am înţeles ce înseamnă mafia.

Ei bine, mafia despre care înţelesesem cîte ceva din pelicula aceasta care i-a adus lui Coppola, Premiul Oscar, este doar o secvenţă din perioada romantică a acestei organizaţii a crimei sau, dacă vreţi, din epoca bunicului lui Mario Puzzo.

Dar nu este „Naşul" singurul film care abordează problematica atît de complexă a mafiei. Înaintea lui au existat şi alte pelicule, cum este „Frăţia" de pildă. Peliculă care însă a constituit o adevărată catastrofă atît din punct de vedere financiar, cît şi artistic. Printre altele, filmul acesta a constituit cea mai bună dovadă că, spre deosebire de Frank Sinatra, Kirk Douglas nu poate fi mafiot nici măcar în film !

Luciano Liggi, „naşul" mafiei din Corleone, aflat în închisoare de peste 10 ani, conduce întreaga activitate a clanului

Dar, cu toate acestea, el s-a încumetat s-o facă pe mafiotul. E drept, un mafiot de altă factură, unul foarte uman ! Dar cum credeţi că vrea el — mai bine zis realizatorii filmului care nu se ştie nici pînă azi de unde au luat banii necesari pentru a finanţa turnarea filmului ! — să convingă lumea că mafia este o organizaţie prin excelenţă umană ? Pupînd tot timpul copiii, în dreapta, în stînga şi pe unde mai ajungea !

Nu acelaşi lucru se poate spune despre Frank Sinatra, căruia un rol de „naş" i-ar veni ca turnat. De altfel, trebuie să vă spun că atunci cînd romanul „Naşul" se afla încă în manuscris, auzind că unul dintre eroii romanului — un mafiot — este cîntăreţ, avocaţii lui Frank Sinatra s-au adresat editorului cerîndu-i să le pună la dispoziţie manuscrisul pentru a fi siguri că nu există elemente care i-ar putea conduce pe cititori la concluzia că respectivul mafiot-cîntăreţ este chiar... Sinatra !

Şi chiar dacă l-ar fi recunoscut, n-ar fi fost sfîrşitul lumii lui... Sinatra pentru că însuşi „naşul" lui Mario Puzzo nu este decît un înger pe lîngă „naşii" de astăzi ai mafiei.

Şi încă o dovadă a faptului că mafia de ieri nu este tot una cu mafia de astăzi : mafia contemporană este o organizaţie a crimei organizate, a şantajului, a răpirilor de persoane ca societate pe acţiuni. Aşadar nu este întîmplător faptul că unii dintre realizatorii „Naşului" s-au temut să participe cu entuziasm vizibil la realizarea filmului de teamă de a nu avea de suferit de pe urma gestului lor. Se pare că cel mai tare s-a temut însuşi regizorul Francis Coppola care a refuzat să lucreze împreună cu Mario Puzzo la scenariul filmului pentru a nu apărea pe generic şi în calitate de coscenarist.

Cît cîştigă mafia italiană ?

e ce am specificat mafia italiană ? Pentru că există şi o mafie americană cu state de servicii aproape tot atît de vechi ca şi ale celei italiene. Dar mai există şi mafii de dată mai recentă cum este cazul celei braziliene, israeliene sau spaniole, care calcă cu paşi repezi pe urmele organizaţiilor de trist renume ale celor două mafii consacrate.

Dar despre acestea mai încolo, spre sfîrşitul reportajului nostru.

Aşadar cît cîştigă mafia italiană ?

Am în faţa ochilor un grafic publicat în revistele italiene „Panorama" şi „Europeo", care apar la Milano, şi „L'Espresso", care vede lumina tiparului la Roma. El ilustrează în imagini şi cifre cîştigurile nete anuale ale mafiei italiene provenite din principalele activităţi ale acestei organizaţii. Cifrele, prezentate în milioane lire italiene sînt următoarele : 7 500 milioane lire din comerţul cu droguri, 4 000 milioane lire din pariuri, 2 000 milioane din furturi şi spargeri, 1 000 milioane lire din jocuri de noroc, 1 000 milioane lire din contrabandă cu ţigări şi arme, 500 milioane lire din falsificările de bani, 250 milioane lire din răpiri de persoane.

Puse cap la cap, sumele respective dau nici mai mult nici mai puţin decît 16 500 milioane lire italiene.

Acestea sînt însă numai sumele obţinute de mafia, adică de organizaţia care acţionează în Sicilia. Aceasta împreună cu „surorile" sale camorra, care acţionează la Napoli, şi 'ndrangheta al cărei cîmp de activitate îl constituie regiunea Calabria, cîştigă anual sume de domeniul fantasticului. Potrivit datelor oficiale publicate în Italia mafia italiană cîştigă anual : 16 bilioane lire italiene de pe urma crimei organizate, 7,5 bilioane lire din comerţul cu droguri, 4 bilioane lire din pariuri, 2 bilioane lire din furturi, 1 bilion lire din jocurile de noroc, în timp ce contrabanda cu alcool, tutun şi alte mărfuri îi aduc anual în jurul a 1 bilion lire italiene. 750 miliarde lire provin din falsificări de bani, iar 250 miliarde lire din răpirile de persoane.

Pe aici a trecut mafia...

Mafia, puţină anatomie...

cazul, cred, să ne revenim din uimire şi să fim cu toţii de acord că sumele sînt de-a dreptul fantastice. Atît de fantastice, încît se naşte întrebarea : cum este posibil ca o organizaţie fie ea chiar mafia, să obţină asemenea cîştiguri care scapă pur şi simplu puterii noastre de înţelegere ? Cel puţin puterea mea de înţelegere este total depăşită...

Dacă însă vom pătrunde în modul de organizare şi de a acţiona ale mafiei vom constata că folosind metodele pe care le foloseşte, sumele nu sînt nici măcar atît de spectaculoase pe cît ar putea să fie.

Potrivit „naşului" care a vorbit, structura organizatorică a mafiei se aseamănă în bună măsură cu cea a unei piramide. Celula ei de bază o formează coschea adică familia sau clanul, a cărei sferă de activitate este strict delimitată. Şefii acestor clanuri pot fi numiţi sau aleşi. Aceşti capifamiglia se aseamănă foarte puţin cu potentaţii feudali sau cu „naşii" pe care ni-i înfăţişează Mario Puzzo în „Naşul" său. Don Tommaso, „naşul" care a vorbit, a declarat că astăzi în fruntea unei familii rar cînd se mai găseşte un „om de onoare" de şcoală veche şi oareşcari maniere. Astfel de oameni se află doar în fruntea a cel mult 10 la sută dintre clanuri.

A doua treaptă a piramidei o constituie, după afirmaţia aceluiaşi „naş", comisia pe fiecare provincie. Aceste organe, în fruntea cărora se află capo mandamento joacă un rol de coordonare şi intermediere între cosche. Un rol deosebit de activ îl juca pînă nu demult comisia din Palermo, dar în ultima perioadă comisia din Corleone a tranşat în favoarea ei rivalitatea cu cei din capitala Siciliei.

Vîrful piramidei îl reprezintă cupola, adică o comisie pe întreaga Sicilie formată din zece oameni. Acest organ suprem rezolvă conflictele dintre păr-

Văduvele... mafiei

„Omerta", sentință fără recurs...

țile componente ale mafiei și coordonează toate activitățile mafiei și în afara Siciliei. Mai bine zis se străduiește să coordoneze și aceste activități. În același timp, pronunță sentințele de condamnare la moarte împotriva polițiștilor, magistraților și oamenilor politici, precum și a mafioților care n-au fost cuminți...

Despre atmosfera care domnește în rîndurile mafiei stau mărturie cele peste 600 ucideri intermafiote, dacă se poate spune așa, comise pe parcursul a numai doi ani. Aceasta dovedește faptul că mafia nu dispune de organul capabil să atenueze conflictele intervenite între diferite clanuri care își rezolvă pe cale... particulară diferendele dintre ele. Această stare de lucruri a luat însă sfîrșit in anul 1983 cînd cei din Corleone au preluat conducerea în Sicilia, obținînd patru locuri în cupola.

ei care au căutat să-și explice care este elementul care a făcut din mafia o organizație care, în ciuda deselor lovituri primite, a supraviețuit și s-a întărit continuu au fost unanimi în a accepta că acest element este „omerta", legea care condamnă la moarte pe oricine... ciripește. Atit din cadrul organizației cît și din afara ei.

Cu alte cuvinte teroarea, mafia fiind astfel o organizație cu un profund caracter terorist și criminal.

Dar cine sînt cei care ar trebui să vorbească, dar tac de teama de a nu suferi pedeapsa celor care incalcă omerta ? De pildă soțiile celor uciși de mafia. În astfel de cazuri mafia recomandă — iar recomandarea este obligatorie ! — tăcere absolută, revolta nefiind în astfel de cazuri de dorit. Iată cîteva exemple :

26 ianuarie 1979. Mario Francese, cunoscut ziarist sicilian, a plecat în jurul ore 22,00 spre tipografie pentru a revedea șpaltul numărului care urma să apară a doua zi. Nu s-a mai întors, a fost ucis de mafia. Au rămas în urma lui o soție și patru copii minori. Una din „văduvele după mafia" cum au denumit-o ziarele. Femeia nu avea nici măcar idee pentru care motiv mafia îi ucisese soțul...

9 martie 1979. Michele Reina, secretar provincial al Partidului Democrat Creștin, a fost ucis seara la ora 22.00 pe cînd părăsea locuința unui prieten. O nouă victimă a mafiei. Au rămas după el o soție și doi copii mici. Nici ea nu știa pentru ce i-a fost ucis bărbatul.

21 iunie 1979. La orele opt dimineața B. Giuliano, șeful unei patrule a poliției, tocmai ieșea pe ușa unui bistrou, dar n-a mai apucat să ajungă în stradă pentru că a fost doborît de un glonte care i-a fost fatal. Tot mafia..

În aceeași zi și la aceeași oră a fost asasinat Cesare Terano, consilier local, fost deputat în parlament la propunerea și cu sprijinul Partidului Comunist Italian. Fusese, de asemenea, membru al unei comisii pentru lupta împotriva mafiei și acuzator public în multe procese intentate unor mafioți de calibru mai mic...

„Văduvele după mafia" sînt cunoscute nu numai în Sicilia, dar și în Italia și peste hotarele ei. Ele au îndoliat de fiecare dată peninsula. Există însă și altfel de „Văduve după mafia", ele sînt soțiile celor care au depus mărturie împotriva mafioților.

Interesant este faptul că în Sicilia mafia nu atacă, de regulă, femeile. În această parte a Italiei este conservată părerea că politica este inaccesibilă femeilor, că aceasta este treaba exclusivă a bărbaților. În felul acesta femeile rămîn oarecum în afara jocului de-a... moartea. Dar pot ele rămîne în afara acestui joc atita vreme cit soții și tații copiilor lor sînt uciși ?

„Mafia și mafioții au devenit simbolul forței fizice și psihice a epocii noastre, spunea Letizia Feronggi, învățătoare și membră a cîtorva organizații feministe. Ea este o organizație criminală care provoacă și menține starea de tensiune și nesiguranță care zdruncină încrederea oameni-

lor în stat şi în democraţie. Registrul crimelor mafiei este colosal, de la cazuri de jaf pînă la răpiri şi crime oribile... Este incredibil ca un stat modern, cu o administraţie perfect pusă la punct, este neputincios atunci cînd este vorba despre mafia", **a declarat ea în încheierea unui interviu publicat sub pseudonim în revista „Noi donne", care apare la Roma.**

Gigliola La Cascio este psiholog, autoare a mai multor studii despre „văduvele mafiei". De ce nu au siciliencele ai căror soţi au fost ucişi de mafia idee despre motivele uciderii acestora ? se întreabă ea. Aceasta se datorește unei moşteniri a trecutului, care cere ca femeile să nu se amestece în treburile bărbaţilor. Legat de aceasta, mafia ştie foarte bine că nici o femeie nu va depune mărturie împotriva mafiei, în primul rînd pentru că ele nu cunosc motivul pentru care soţul a fost ucis. În cazul însă în care una dintre ele ar vorbi, atunci intervine omerta, care nu iartă pe nimeni...

S-au întîmplat însă şi cazuri de femei care i-au văzut şi apoi recunoscut pe asasinii bărbaţilor lor, pe care i-au denunţat la poliţie. Arestaţi şi condamnaţi, mafioţii respectivi au refuzat să creadă că o femeie din Sicilia i-a putut denunţa. Aşa este cazul Serafinei Bataglio din Palermo, căreia mafia i-a ucis soţul şi doi copii...

Un „naş" spăşit nevoie mare...

Poliţia italiană îl căuta demult pe Tommaso Buscetta zis don Tommaso, după cum îi ziceau membrii familiei sale. Acest mafiot de marcă, cunoscut între prieteni drept don Masino, şi-a început activitatea în cadrul mafiei siciliene prin anii '50 ca traficant de droguri, iar mai tîrziu a trecut la comerţul pe scară mare cu droguri. La jumătatea anilor '60 însă, cînd în Sicilia a început să-i cam ardă pămîntul sub picioare, el a plecat repede la New York. Se-nţelege că nu cu mîna goală. Iar buzunarele pline şi conturile mari la diferite bănci i-au permis lui don Masino să-şi construiască o reţea de pizzerii. Şi bine-nţeles, să-şi cumpere o nevastă...

Toate îi mergeau din plin pînă în anul 1970 cînd poliţia a început să se intereseze de cîştigurile lui. Ca urmare a fost arestat la New York sub acuzaţia de comerţ şi afaceri ilicite cu stupefiante. Este însă eliberat contra unei cauţiuni de 75 000 dolari.

Drumul lui don Masino sau don Tommaso se continuă apoi în Brazilia, ţară imensă cît un continent, care i-a oferit toate condiţiile pentru a-şi construi un adevărat imperiu al drogurilor. Mai întîi şi-a construit o reţea de magazine, o staţie de taxiuri dispunînd de 250 maşini şi 220 avioane mici care oficial serveau ca autotaxiuri şi aerotaxiuri, dar care, în realitate, se specializaseră în traficul de cocaină şi alte stupefiante.

Traficul cu droguri l-a condus în anul 1972 în faţa poliţiei braziliene şi, de aici, la închisoare pentru că poliţia descoperise la ferma lui din Amazonia, la care lucrau peste 6 000 persoane, 55 kg. heroină în stare pură. Este predat autorităţilor italiene care îl condamnă la 20 ani temniţă.

Condamnarea urma să fie executată la închisoarea „Ucciardone" din Palermo unde, don Masino pentru prieteni — don Tommaso pentru restul mafioţilor, a devenit în scurt timp o personalitate de vază, respectată. Atît de respectată şi de importantă, încît era chemat să rezolve disputele dintre puşcăriaşi, să împartă recompense şi pedepse, să spună dacă cutare sau cutare merita să fie sprijinit să... evadeze !

Dar adevărata sa putere don Tommaso şi-a demonstrat-o în aprilie 1975 cînd şi-a căsătorit fiica din prima căsătorie, Felicia. Celebrarea cununiei s-a oficiat în paraclisul închisorii după ce porţile acesteia s-au deschis larg pentru invitaţii de onoare ai bossului mafiot îmbrăcat într-un impecabil costum bleumarin, pentru a cărui confecţionare unul dintre cei mai mari croitori din Palermo l-a vizitat de cîteva ori la celula acestuia. Celulă e un fel de a zice. Ea era atît de luxoasă, încît atunci cînd croitorul a venit pentru a-i lua măsura şi-a cerut scuze cum că ar fi greşit... destinaţia !

După nuntă don Tomasso a fost transferat la închisoarea „Nuove" din Torino. Aici s-a purtat atît de cuminte, a fost atît de cumsecade, atît de ascultător, încît bunul director al închisorii — un tip foarte sensibil — s-a emoţionat pînă la lacrimi de cumsecădenia deţinutului său pe care-l vedea spăşit pînă la sfîrşitul zilelor sale, drept pentru care i-a permis fără nici o răsplată — oare, fie vorba între noi, cît o fi primit ? — să-şi ispăşească pedeapsa în afara... închisorii ! Fără ca vreo instanţă judecătorească să fi pronunţat o sentinţă de punere condiţionată în libertate pe cauţiune...

Aşa se face că într-o bună zi a anului 1979 prea cumintele, preaascultătorul, preaspăşitul don n-a mai trecut pe la închisoare pentru a-şi sorbi cafeluţa şi păhărelul cu whisky în compania dezinteresatului director al lui „Nouve". În timp ce se afla în afara închisorii „naşul" şi-a făcut operaţie estetică şi a corzilor vocale, şi-a procurat acte false după care a dat fuguta pînă la Rio de Janeiro via Zürich.

Ajuns aici el şi-a luat o nouă nevastă fără ca în prealabil să fi divorţat de cealaltă. Iar pe cealaltă o luase nedivorţat de prima nevastă...

„Naşul" Tommaso Buscetta — omul care a vorbit — în momentul sosirii la Roma, după extrădare de către autorităţile braziliene

Generalul Carlo Alberto Dalla Chiesa

Războiul clanurilor siciliene

a începutul anilor '80 în Sicilia s-a declanșat un adevărat război între clanurile mafiote. În principal între cele din Catania și Corleone. Aliații săi din Sicilia au pierdut poziția de frunte în conducerea mafiei, iar don Tommaso a rămas în afara comisiei celor zece al cărui membru fusese. Victime au căzut nu numai membrii „famigliei" sale, dar chiar și cei ai familiei lui. La începutul lunii septembrie 1982 i-au dispărut doi dintre frați : Antonio și Benedatto, fără ca cineva să le fi descoperit măcar cadavrele. Ceva mai tîrziu i-a urmat și Vincenzo și Benny, unul frate, altul nepot.

Dar lista nu s-a oprit aici. I-a urmat ginerele său Giuseppe Genova, împușcat în plină zi, împreună cu cei doi copii ai săi, la pizzeria „New York Place" din centrul orașului Palermo, în fața Feliciei, soția sa și mama copiilor, aceeași Felicia care în urmă cu cîțiva ani se căsătorise la închisoarea „Ucciardone".

Pentru a veni în sprijinul greu încercatului său clan, don Tommaso a revenit în anul 1982 în Sicilia cu intenția de a intermedia o înțelegere între cei care s-ar mai fi putut eventual înțelege.

Concilierea a fost programată pentru seara zilei de 30 noiembrie.

Despre cele discutate atunci, acolo, nu a mai avut însă cine să depună mărturie în afara lui don Tommaso, singurul supraviețuitor al... concilierii. Ceilalți doisprezece boși ai clanurilor rivale au murit cu toții ca urmare a otrăvii pe care amabila lor gazdă le-o pusese în mîncare...

Cît de repede și pașnic a rezolvat don Tommaso problema ! Fără o picătură de sînge ! Fără nici un glonte ! Numai că masacrul nu i-a adus ceea ce căuta și dorea. De aceea nu i-a rămas altceva de făcut decît să se întoarcă din nou în Brazilia. Un an mai tîrziu însă, în octombrie 1983, poliția braziliană l-a arestat la cererea expresă a autorităților italiene, cu intenția de a-l extrăda. Speriat de ceea ce urma să se întîmple cu el, don Tommaso a încercat să se sinucidă în închisoare, cu stricnină.

Tentativa de sinucidere odată eșuată, „nașul" s-a hotărît să „ciripească".

Un eveniment : „Nașul"... ciripește

u vă sînt dușman", acestea au fost primele cuvinte pe care don Tommaso le-a rostit întru întîmpinarea lui Vincenzo Geraci, adjunctul procurorului din Palermo, sosit la Rio de Janeiro pentru a-i lua mafiotului un prim interogatoriu. Cu toate acestea oamenii procuraturii italiene au fost sceptici și au exclus posibilitatea ca un „naș" de talia lui Buscetta să încalce omerta...

După ce însă i s-au dat asigurările că restului membrilor familiei sale — aici „familia" apare în sensul uzual al cuvîntului — li se va asigura deplina securitate, don Tommaso a frînt legea de fier a tăcerii, a morții, dacă vreți.

Depozițiile lui au clarificat dedesubturile a o serie întreagă de crime care, pe parcursul ultimelor decenii au prefăcut orașul Palermo într-un adevărat cîmp de luptă, iar Sicilia un ținut însîngerat. În cursul ultimilor cinci ani în Sicilia au fost asasinați trei judecători, cinci polițiști și un ziarist, care s-au purtat... ireverențios față de mafia.

În septembrie 1982 a fost asasinat, împreună cu soția sa, prefectul de Palermo, generalul Carlo Dalla Chiesa, cel care reușite ca în scurt timp să dea lovituri grele grupării teroriste „Brigăzile Roșii".

Ajunși aici facem o mică paranteză pentru a sublinia faptul că tot mai mulți oameni politici, tot mai mulți oameni simpli acuză oficialitățile de la Roma că fac prea puțin pentru a stăvili valul de crime care se comit la Palermo, în întreaga Sicilie. Sînt semnificative în acest sens cuvintele rostite de arhiepiscopul de Palermo, Salvatore Pappalardo, la funeraliile generalului Dalla Chiesa : „În timp ce orașul nostru zace sub o teroare cruntă, Roma prosperă. Sărmane Palermo...".

La fel de... sărmani vor fi de acum încolo și asasinii generalului Dalla Chiesa întrucît Buscetta a făcut dezvăluiri complete în legătură cu împrejurările și asasinii care au curmat viața acestui brav luptător împotriva mafiei, a terorismului în ansamblul lui.

Să fugi din Palermo pentru a muri la... Napoli

e înşeală cei care îşi imaginează că mafia acţionează numai în Sicilia, la Palermo cu precădere. În realitate ea este o caracatiţă care şi-a întins tentaculele asupra întregii Italii, trecînd demult, după cum am mai spus, şi Atlanticul.

Napoli este oraşul în care, după Palermo, mafia este la ea acasă. Cu singura deosebire că aici ea se numeşte camorra. Ca şi în Sicilia, şi aici a existat o bună perioadă o luptă sîngeroasă pentru supremaţie între diferite clanuri. În această luptă au fost angajate mai multe clanuri, însumînd aproximativ 5 000 membri. Cel mai numeros dintre ele, numărînd peste 2 000 suflete, este Nouva camorra, organizaţie în fruntea căreia se află Raffaele Cutola.

Clanul lui Cutola desfăşoară în linii generale toate activităţile din repertoriul mafiei şi a fost preocupat de eliminarea clanurilor conduse de Michele Zaza (contrabandă), Luigi Giuliano (droguri) şi Antonio Bordelino (droguri şi răpiri de persoane). Dar mai presus de toate era în joc cucerirea pieţei crimei organizate, care aduce camorrei miliarde de lire italiene anual.

La Napoli pentru o crimă se plăteşte un milion de lire italiene, pentru o mutilare 600 000 lire, pentru aruncarea unei bombe în faţa unei case sau persoane între 200 000 şi 400 000 lire italiene

Raffaele Cutola a intrat în acest război cu toţi oamenii săi. Lupta a fost şi este aprigă, numai în primele patru luni ale anului 1984 s-au ucis reciproc, plătindu-şi conturi mai vechi sau mai noi, 160 mafioţi, faţă de 157 cîţi s-au omorît în tot cursul anului precedent. Şeful poliţiei locale, Antonio Ammaturo, declara cu prilejul bilanţului victimelor: „Dar acesta nu este nici de departe sfîrşitul. Mafioţii se vor măcelări între ei încă un număr bun de ani, n-aş putea spune cîţi anume, după care situaţia se va linişti pentru o vreme...".

Raffaele Cutola conduce şi din închisoare „Nueva Camorra organizzata"...

Clanurile mafiote au ajuns foarte puternice la Napoli pentru că s-a ignorat nepermis de lungă vreme existenţa crimei organizate în acest oraş, în care măsurile întreprinse împotriva lumii interlope nu au fost cele mai drastice şi mai hotărîte. Din această cauză la Napoli domneşte o teroare generală, după cum ne asigură ziarele italiene „Panorama" şi „Epoca". Se tem judecătorii, se tem carabinierii, se tem oamenii de afaceri, care plătesc camorrei fără să crîcnească. Se tem directorii ziarelor. Aceştia din urmă, de pildă, se tem să publice fotografia sorei lui Cutola — Rosetta Cutola — cea care în perioada cît fratele ei se află după gratii este responsabilă cu executarea ordinelor acestuia.

La Napoli toată lumea se teme de vendetta lui Cutola, din care cauză oamenii lui taie şi spînzură. Spînzură este un fel de a zice, camorriştii n-au timp de umblat după... funie şi săpun, ei rezolvă totul prin simpla apăsare pe trăgaci...

În oraşul canţonetelor domneşte părerea generală că Napoli nu se află sub sărutul focului, cum foarte frumos zice titlul unei operete a lui Lopez, ci sub sărutul focurilor de armă. Şi, pentru a merge mai departe, vom spune: sub sărutul focurilor de arme trase de oamenii lui Cutola!

De fapt, trebuie spus că nu este pentru prima dată cînd Napoli se află sub tentaculele camorrei. Aşa, de exemplu, în perioada care a trecut de la alungarea Bourbonilor şi pînă la venirea lui Garibaldi, poliţia napolitană a fost condusă de şeful camorrei, Tore Crescenzo. Dar parcă nici atunci şi nici altădată oraşul nu a fost controlat atît de ferm de camorra ca astăzi, sub clanul Cutola.

Miliarde de lire din şantaj

lo, şefu' e acolo? întrebă glasul de la celălalt capăt al firului.

— La aparat, veni repede răspunsul omului de afaceri, al şefului adică.

— Bună ziua, avem nevoie de o mică amabilitate din partea dv., se auzi glasul necunoscutului.

— Vă stau la dispoziţie, răspunse cel chemat.

— A-ntiia... N-ar fi vorba decît de vreo 400 milioane. Faceţi o bocceluţă, o să vină cineva după ei.

După care individul a închis.

„Mi s-au tăiat picioarele pur şi simplu, povesteşte mai tîrziu unor prieteni omul de afaceri în cauză, care se ocupă cu cumpărarea-vînzarea aparatelor electrice. Cînd au venit după bani m-am prefăcut că n-au vorbit cu mine, dar a fost deajuns ca în faţa magazinului să explodeze o bombă pentru ca eu să revin la sentimente mai bune. Am fost sunat din nou, tipul întrebîndu-mă de data asta dacă mi-a plăcut explozia. I-am răspuns că nu pot da mai mult

de 20 milioane. Pe care le-am şi dat.

Naiv ce sînt, am crezut că odată plăta făcută am terminat cu ei. Mai bine zis că ei au terminat cu mine. De atunci mă sună cu regularitate...".

Acesta este doar unul dintre cazuri. La Napoli nu există comerciant care să nu fi fost somat să plătească şi care să nu fi plătit fie cu bani gheaţă, fie în produse. Potrivit părerii lui Roberto Conforti, şeful carabinierilor napolitani, şantajul şi crima reprezintă principalele activităţi ale clanului lui Cutola.

Războiul pe care Raffaele Cutola l-a declanşat împotriva clanurilor rivale este dur şi neiertător. Dar şi costisitor. Este nevoie de finanţe, dar şi de un aparat tehnic şi de informaţii. Pe care Cutola — născut în anul 1943 la Ottaviano — are cu vîrf şi îndesat de unde plăti, dacă stăm să ne gîndim că numai din şantaj Nuova camorra organizzata obţine anual peste 100 miliarde lire italiene.

Raffaele conduce din închisoare

n fiecare dimineaţă între orele nouă şi zece Raffaele Cutola primeşte în celula în care se află, pe care o stăpîneşte, zic unii şi eu mă alătur părerii lor, un pachet cu ziare. Vreo 20 de cotidiene şi diferite periodice care apar la Roma şi în întreaga Italie. Pe care şeful camorrei le citeşte pe îndelete. Cam vreo două ceasuri durează pînă cînd Raffaele le parcurge cu privirea lui ageră, fără a se opri asupra paginilor de modă sau a rubricii de obiecte pierdute şi găsite, după cum cred că bănuiesc şi cititorii.

Poate trebuie să repetăm că Raffaele Cutola nu locuieşte în hotelul de lux „Excelsior" din Napoli, nici în vreo reşedinţă somptuoasă de pe malul mării. El este pur şi simplu deţinut într-o superînchisoare din Ascoli Piceno, suprapăzită şi supraelegantă.

După ce termină lectura gazetelor Raffaele triază şi citeşte corespondenţa şi începe, în faţa unei ceşti cu cafea, să se ocupe de treburile camorrei. Adică hotărăşte pe care camorrist să-l premieze pentru nu ştiu ce faptă, pe care să-l pedepsească; împarte de asemenea cadouri prietenilor dintre care mulţi nu sînt mafioţi dar ocupă funcţii importante prin te miri care instituţii de stat. Printre altele mai stabileşte şi cine ar cam trebui să mai moară...

Nimeni nu ştie însă cum ies ordinele sale în afara închisorii. Ceea ce ştiu însă toţi napolitanii este faptul că în anul 1983 au murit în oraşul lor, în urma sentinţelor de condamnare la moarte pronunţate de Raffaele Cutola în închisoare, 50 de camorrişti şi necamorrişti, aceştia din urmă fiind cei care nu au dat curs şantajului.

În satul Ottaviano în care s-a născut, Cutola conduce la propriu activitatea judecătoriei, veghează asupra oamenilor şi evenimentelor şi influenţează în sensul dorit de el rezultatele alegerilor. Toate acestea în pofida faptului că se află după gratii de mai mulţi ani şi mai are de ispăşit încă vreo cincisprezece. El a intrat la „mititica" pe cînd avea numai 22 de ani pentru că a omorît un consătean.

Cariera lui Cutola a început în anul 1979 cînd a fost condamnat pentru evadarea din închisoare. Înainte însă de a fi prins, el a reuşit să-şi facă o reclamă teribilă la radio, televiziune şi în presă fără ca poliţia să-i poată prinde urma. Aceasta a influenţat mult opinia publică, care a început să vadă în el un supraom. Sora sa, Rosetta, care acum se ascunde de poliţie, şi care este mîna dreaptă a fratelui ei — mă întreb oare ce or fi simţit părinţii lor ştiindu-se că au adus pe lume două odrasle care nu au altă îndeletnicire decît să ucidă sau să jefuiască copiii aduşi pe lume de alţi părinţi — Rosetta deci, a avut un rol deosebit de important în popularizarea personalităţii lui Raffaele.

Nici nu-i de mirare de aceea că Raffaele este foarte conştient de forţa pe care o are şi pe care o exercită nu numai asupra cetăţenilor de rînd, dar şi asupra autorităţilor. Nu întîmplător deviza lui este: „Locul meu este imediat în dreapta lui Dumnezeu!".

Un mafiot cu suflet de... poet ?

a Napoli un pachet de ţigări „Marlboro" de contrabandă costă între 800 şi 900 lire. Cam cît o sticlă de vin ieftin, judecînd după preţurile de acum vreo trei ani cînd, la Veneţia fiind, am cumpărat o sticlă de 2 kg cu vin straşnic, contra a 1 000 lire italiene. Tot pentru comparaţie voi aminti că la Veneţia o plimbare de o jumătate de ceas cu vaporetto pe Canal Grande costă — costa adică — 600 lire, iar un album turistic despre Veneţia, album de dimensiunile unei cărţi obişnuite, costa 2 500—3 000 lire italiene.

Dar şi la acest preţ pachetul de „Malboro" este cu cea 100 lire mai scump decît acelaşi pachet cumpărat de la debit. Şi totuşi, ţigările de contrabandă, deşi mai scumpe, se vînd mai bine decît cele din tutungerii. Şi asta pentru că nu o dată s-a întîmplat ca oamenii lui Cutola să telefoneze cutărui sau cutărui... fumător „rugîndu-l" în modul cel mai ferm cu putinţă să cumpere atîtea sau atîtea cartuşe cu „Marlboro" din cutare sau cutare loc.

Fapt este că la fiecare cartuş de ţigări de contrabandă Raffaele Cutola cîştigă, fără să fi ridicat un deget măcar, 30 000 lire...

Unii fumători au încercat să-i convingă pe ai lui Cutola că s-ar fi lăsat de fumat, dar trucul n-a ţinut. Însuşi Gaetano Orlando, unul dintre boşii napolitani, autor şi el al unui număr de crime, s-a văzut nevoit să recunoască că „Raffaele Cutola este atît de puternic încît nu poate fi învins de nimeni şi de nimic".

În această situaţie, politicienilor, potentaţilor din Napoli nu le rămîne altceva de făcut decît să caute prietenia lui Cutola, dacă altceva nu-i pot face. Dacă ar vrea cumva să-i facă...

„În spatele lui Cutola se află un senator din Torre del Greco, spunea Antonia Galluci, primul camorrist care şi-a trădat organizaţia. Acest senator este o persoană influentă, care îi oferă lui Cutola toate informaţiile de care are nevoie..."

Cu banii pe care îi are Cutola cumpără pe cine vrea și cînd vrea. Arma lui principală rămîne însă asasinatul. Asasinatul oribil cum a fost și cel în care și-a pierdut viața Antonio Cuomo, fost colaborator al lui Cutola. Acesta a fost ucis în ziua de 28 ianuarie 1980 în închisoarea din Poggioreale. O lună mai tîrziu a fost ucisă soția lui, Carla Campi, pe cînd se îndrepta spre tribunal pentru a depune ca martor împotriva asasinilor soțului ei. A fost secerată de o rafală de armă automată în timp ce pășea gînditoare spre tribunal ținîndu-și în brațe pruncul de numai trei luni...

Antonio și Carla au murit din ordinul lui Cutola.

Puternicul șef al camorrei și-a recunoscut indirect vina într-o poezie pe care el a alcătuit-o pentru copilul victimelor sale :

„Moartea i-a răpit mai întîi tatăl
pe urmă mama.
Vor trece ani mulți pînă cînd
va înțelege cruzimea destinului
său de copil părăsit,
de martor unic, nevinovat
al asprei crime a camorrei.
Trădătorii nu se iartă...
Din păcate, părinții lui
au fost maeștri neîntrecuți ai trădării
și ai umblatului cu vorba.
Cînd va crește băiat mare,
sănătos și frumos,
el va uita de toate astea
și viața îi va fi frumoasă..."

Doamne, cîtă sensibilitate și la Cutola ăsta, unul dintre cei mai odioși criminali pe care camorra, mafia în general, i-a dat pe întregul parcurs al existenței sale...

Pippo Torre, boss mafiot, ucis la Milano...

Descindere la Milano

Ajunși aici ne vom întoarce puțin la subcapitolul pe care l-am intitulat „Cît cîștigă mafia italiană?". O vom face nu de dragul vreunei hachițe, ci pentru că vrem să subliniem un lucru cît se poate de interesant : mafia, camorra napolitană și 'ndrangheta calabreză au rădăcini adînc înfipte în toate sferele vieții economice, politice și sociale italiene.

Lupta împotriva acestor organizații criminale și teroriste era pînă nu demult foarte dificilă întrucît organele de cercetare nu aveau aproape nici o posibilitate de a urmări circulația „banilor murdari", cum sînt botezați banii proveniți din crime, șantaj, trafic de droguri etc.

Acum mafioților le este opusă o lege, aprobată sub presiunea opiniei publice italiene, în baza căreia organele de stat au dreptul să cerceteze proveniența averilor persoanelor suspecte. În felul acesta organele poliției economice au acum posibilitatea să urmărească pînă și conturile din bancă ale acestor persoane. Această lege a fost adoptată în anul 1983 după ce mafia l-a ucis la Palermo pe generalul Carlo Alberto Dalla Chiesa. Acest general obținuse succese remarcabile în lupta împotriva terorismului și de aceea a fost trimis în Sicilia cu misiunea de a dezlega misterul structurii mafiei și a o distruge.

Se pare însă, după cum au afirmat la vremea respectivă ziarele italiene, că Dalla Chiesa și-a luat prea în serios misiunea, din care cauză mafia a pronunțat împotriva lui sentința de condamnare la moarte.

Începuturile, deși timide, au scos la iveală lucruri interesante. De pildă, un anume Antonio Virgilio dispunea la Milano de trei hoteluri luxoase: „Napoleon", „Cristal" și „Bristol". Asta în pofida faptului că el venise la Milano de undeva din Sudul Italiei avînd într-un buzunar o gaură iar în celălalt nimic. După numai cîțiva ani însă el a ajuns un om foarte bogat, hotelurile lui devenind adevărate cloști vrăjite, cum aduceau stăpînului ouă de... aur.

Organele poliției economice au stabilit că în ultimele cîteva luni el a depus la diferite bănci peste 50 miliarde lire italiene. Era limpede ca lumina zilei că veniturile de pe urma celor trei hoteluri nu aveau cum să se ridice la această sumă extraordinară, chiar dacă este dată în lire italiene. Chiar dacă un pat s-ar fi vîndut la zece persoane în același timp...

Care era deci proveniența banilor ?

Mai întîi să vedem de unde proveneau finanțele lui Luigi Monti, un individ care cu numai cîțiva ani în urmă trecea din casă în casă oferind spre vînzare aspiratoare. La foarte scurt timp după aceea el a

Reggio di Calabria

făcut însă o întoarcere de o sută optzeci de grade și a devenit președintele unei societăți producătoare de aparatură electrotehnică și președintele unei foarte puternice și influente firme pentru reclame.

Ascensiunea amețitoare a lui Virgilio și Monti li s-a părut unora de domeniul fantasticului. Aceștia, cei care se mirau adică, nu aveau însă de unde ști că numele celor doi figurau pe mandatele de arestare semnate de prefectul șef al orașului Milano...

Drept pentru care poliția a făcut o descindere de amploare în orașul pe care mulți îl știu a fi doar așezarea în care își are sediul celebra formație „Internaționale". Fila calendarului arăta noaptea de 14 spre 15 februarie 1983. În plasa poliției s-au prins treizeci și opt de „pești" de calibru, între care și Virgilio și Monti, în timp ce alți douăzeci și trei au reușit să găsească „ochiul" prin care să scape din încercuire.

Captura poliției din Milano nu a fost însă de natură să decapiteze mafia din această importantă citadelă a industriei italiene. Ce înseamnă treizeci și opt de mafioți cînd Milano numără peste 3 500 astfel de specimene ? Dar cîți sînt ei în Sicilia, la Roma, la Napoli, în întreaga Italie ? Dacă socotim numai „peștii" de la o anumită greutate în sus, numărul lor se ridică la peste 10 000 după datele de care dispune poliția italiană. Se poate deci imagina cît timp ar necesita... pescuirea tuturor. Și cît de dificile ar fi cercetările, dacă ne gîndim că ele ar atinge numele și interesele multor oameni influenți, după afirmația ziariștilor Lina Coleti și Franco Bordieri de la „Europeo".

În Calabria, „'ndrangheta"

alabria, ținutul așezat chiar în șpițul cismei italiene, își dispută cu Sicilia întîietatea pentru cea mai săracă regiune a Italiei. Se pare că provinciile Cosenza, Catanzaro și Reggio Calabria, cu cele două milioane de locuitori ai lor, se distanțează tot mai clar pe treapta rezervată locului întîi în această dispută deloc de invidiat.

Acum, aici, trăiesc cei mai săraci și obidiți oameni din peninsula italiană. Cîteva date vor fi edificatoare în acest sens. Din cele două milioane de locuitori ai Calabriei o jumătate de milion nu au terminat cursurile școlii primare, 270 000 nu știu să scrie și să citească, cifră care reprezintă un record absolut pentru Italia. În celelalte provincii procentul de analfabeți este de 0,3—0,7 la sută. De asemenea, Calabria este regiunea cu cel mai scăzut venit anual pe cap de locuitor din întreaga Italie.

Dar nu toți locuitorii Calabriei sînt săraci. Unii sînt chiar milionari. Miliardari, alții. Dar și peste unii și peste alții stăpînă atotputernică este mafia calabreză, 'ndrangheta, cum se numește ea pe plan local. Ea este stăpînă peste viața fiecăruia și peste viețile tuturor...

De fapt, 'ndrangheta răspunde de toate : de răpirile de persoane, de împușcăturile mortale sau de punere în gardă, de furturi și jafuri, de cine poate fi și cine nu poate fi proprietar de magazin, de cine poate și cine nu poate să-și construiască o casă, de cine poate și cine nu mai poate să trăiască...

Și de încă alte foarte multe răspunde 'ndrangheta în Calabria. Ea își asumă responsabilități de guvern al Calabriei, chiar dacă această parte de Italie dispune de guvernul său legal cu sediul la Reggio di Calabria. Mulți calabrezi consideră 'ndrangheta drept organul de decizie și administrativ al regiunii, aceasta datorită incapacității organelor locale de a conduce viața economică și socială...

Giovanni Falcone și-a asumat toate riscurile

on Tommaso a avut șansa să pice pe mîna judecătorului de instrucție Giovanni Falcone, un ins intransigent, animat de cele mai bune sentimente și gînduri de a vedea cît mai repede mafia pusă cu botul pe labe. Am spus „a avut șansa" pentru că don Tommaso dorea să spună cît mai multe lucruri despre mafia, dar s-ar fi putut ca el să dea peste

Scenă cotidiană în Calabria

un judecător de instrucție care să nu fi avut interesul să le audă. Sau să le audă, dar să-i intre pe o ureche și să-i iasă pe cealaltă, fără a le consemna așa cum cere legea și bunul simț...

Fostul boss mafiot a povestit tot ce știa. O adevărată saga, începînd cu asasinarea ziaristului Mauro de Mauro în anul 1969, trecînd peste asasinarea carabinierilor, magistraților, comisarilor de poliție, asasinate culminînd, așa cum am văzut, cu cea a prefectului Dalla Chiesa și a judecătorului Rocco Chinnici, în august 1983.

Giovanni Falcone este hotărît să meargă pînă la capăt cu elucidarea tuturor aspectelor legate de organizația crimei organizate. Cel puțin așa a declarat el la preluarea acestei sarcini deosebit de grele. Și nu avem motive să credem că nu va face precum a declarat.

Dar v-ați asumat toate riscurile, domnule Falcone? Nu cumva v-ați luat și dv. prea în serios misiunea?

Dacă ar avea talent literar, don Tommaso ar putea scrie un roman senzațional după care eventual să se realizeze și un serial pe lîngă care „Marco Polo" sau „Dallas Ewing Oil Company" să rămînă niște biete pelicule mai mult decît preromantice. Dar nu numai talent i-ar trebui lui don Tommaso, cît mai ales timp. El are acum 71 de ani și este primul bos mafiot italian care a dat poliției numele șefilor mafiei și ale autorilor a peste o sută de crime, a dezvăluit legăturile organizației cu lumea economică și politică, legăturile internaționale ale mafiei, realizînd astfel un tablou mult mai complex decît cel oferit în anii '60 de un alt mafiot, e drept nu de rangul lui, care a... „ciripit". Este vorba despre Joe Valachi, membru de marcă al Cosei Nostra.

Datele oferite de Buscetta conduc, așa cum era de așteptat, în Statele Unite, unde mafia întreține relații de strînsă colaborare cu aripa siciliană a Cosei Nostra. Materialul demascator obținut de la Tommaso Buscetta a fost transmis Interpolului, F.B.I.-ului, precum și Agenției americane de luptă împotriva traficului de stupefiante. Drept urmare, au căzut în miinile F.B.I.-ului un număr însemnat de conducători ai Cosei Nostra din New York, Los Angeles, Chicago, Illinois și din alte orașe americane.

Procurorul Giovanni Falcone

În zilele de 2 și 3 octombrie 1984 în capitala americană a avut loc o reuniune comună a conducerilor polițiilor italiană și americană unde au fost dezbătute acțiunile concrete de luptă împotriva crimei organizate. Cu această ocazie, Oscar Luigi Scalfaro, ministrul italian de interne în guvernul premierului Bettino Craxi, aflat la Washington în fruntea delegației italiene participantă la prima reuniune a Comitetului de colaborare Italia — S.U.A. pentru combaterea traficului de stupefiante și a criminalității, și William Franch Smith, ministrul american al justiției, au analizat printre altele și problema creării unor grupuri comune italo-americane speciale de anchetă și intensificarea luptei împotriva mafiei prin depistarea sistematică a modului de reciclare a „banilor negri" proveniți din droguri și crime.

Cu această ocazie procurorul american Rudolph Giuliani a declarat: „A venit timpul ca organele de justiție ale celor două țări să acționeze și să continue lupta la fel de bine organizat, pe cît de bine acționează lumea crimei organizate."

Autoritățile italiene și americane au decis să intensifice acțiunile împotriva traficului de stupefiante pentru a reduce cît de cît numărul persoanelor care cad, în fiecare an, pradă consumului de droguri. Două exemple vor fi edificatoare, sperăm, asupra pericolului în continuă creștere pe care consumul de droguri îl reprezintă pentru sănătatea și viața oamenilor, a tineretului în special.

Primul: șapte țări latino-americane au cerut Națiunilor Unite să convoace o conferință internațională asupra drogurilor, în cadrul căreia traficul ilegal de stupefiante să fie declarat o crimă împotriva umanității.

Al doilea: Walter Mondale, candidat democrat la funcția de președinte al Statelor Unite la alegerile din noiembrie 1984, a promis în cadrul campaniei electorale din toamna anului trecut că dacă va fi ales președinte va reduce sau suprima total ajutorul economic și militar acordat de Statele Unite țărilor producătoare de droguri: „Voi fi necruțător față de țările care vor continua să producă droguri-

le care ne ucid și ne schilodesc copiii".

Walter Mondale a arătat că o serie de țări și-au dublat producția de cocaină în ultimii trei ani. De asemenea, el a precizat că nu va ezita să folosească marina militară pentru a intercepta vasele traficanților de droguri în marea deschisă, adică in afara apelor teritoriale aparținînd statelor. Potrivit datelor furnizate de Walter Mondale, în S.U.A. se introduc anual circa 10 tone heroină, 80 tone cocaină și 15 000 tone marijuana, a căror vînzare asigură traficanților — in special Cosei Nostra — peste 100 miliarde dolari venituri ilicite!

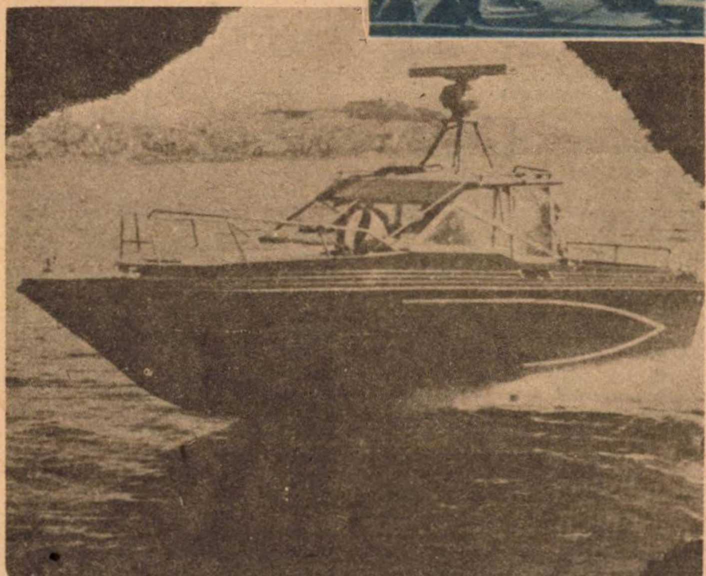
Numai că datele comunicate de Walter Mondale sînt departe de a fi cele adevărate. Mult mai demne de crezare sînt cele furnizate de însuși Buscetta, care a declarat că mafia americană obține anual — numai din comerțul cu droguri — peste 120 miliarde dolari. Dar parcă în America există numai Cosa Nostra? Nicidecum, la aceasta se adaugă alte peste 48 miliarde dolari obținute de mafie din crime, răpiri de persoane, șantaje, jocuri de noroc, prostituție. În total, vreo 170 miliarde dolari. Altfel spus cam a patra parte din sumele care au fost cheltuite pe plan mondial, pe parcursul întregului an 1984 pentru înarmări.

Scrutînd depărtările ● Ambarcațiuni ale marinei italiene gata să intervină împotriva traficanților mafioți de droguri ● La bordul lor mitralierele sînt gata să intre în acțiune ● Urmărirea a început...

O acțiune de extrădare în care este extrădat... extrădatul !

Am văzut că don Tommaso a fost extrădat din Brazilia către Italia unde a spus cam tot ce știa. Și știa, nu glumă ! După care Statele Unite au cerut extrădarea acestuia în... Statele Unite.

În felul acesta don Tommaso Buscetta este primul deținut italian extrădat către Statele Unite în cadrul noului tratat de exdrădare realizat de cele două țări.

Don Tommaso a și fost inculpat la New York. Sosirea ,nașului pocăit" la New York a fost extrem de discretă întrucît mafia — atît cea italiană cît și cea americană — au pus pe capul lui un premiu fabulos. Desigur în scopul prevenirii altor dezvăluiri care ar putea aduce mafiei mari prejudicii. Nu știu de ce, nu am elemente concrete, dar tare sînt sigur că don Tommaso n-a spus totul. Sînt sigur că are într-unul din buzunarele pantalonilor vărgați o bombă cu efec întîrziat, care va exploda tocmai atunci cînd nimeni nu se așteaptă ca ea să mai explodeze...

La New York, după ce a declarat că nu ar avea nici o legătură cu traficul de heroină în S.U.A. începînd încă din anul 1973, don Tommaso a fost condus într-un loc sigur, păzit cu străşnicie. Buscetta va fi interogat asupra activităților mafiei americane și a legăturilor acesteia cu mafia siciliană.

Autoritățile americane apreciază că „nașul pocăit" poate oferi informații prețioase legate de traficul de stupefiante în Statele Unite, dar mai ales în legătură cu asasinarea, în anul 1979, a lui Carmine Galante, unul dintre foștii patroni ai mafiei americane.

Dezvăluirile lui Buscetta au permis autorităților italiene și americane să înțeleagă mai bine legăturile mafiei americane cu cea italiană, siciliană mai bine spus. Imaginea pe care polițiile celor două țări și-o pot face acum despre aceste legături este însă în vădită contradicție cu imaginea îndeobște acceptată, că mafia ar fi o centrală care are două

filiale : una în Sicilia, cealaltă în Statele Unite.

Potrivit mărturisirilor sumare ale lui don Tommaso reiese că, dimpotrivă, există o adevărată rețea de grupări mafiote atît în Sicilia cît și în Statele Unite, dar că există și alte mafii cum sînt cea braziliană, israeliană, spaniolă. Toate acestea sînt unite reciproc prin interese economice și prin legături de rudenie. Pînă la dezvăluirile lui Buscetta autoritățile americane credeau că în Statele Unite acționează două mari clanuri total independente, care se urăsc de moarte și între care nu poate exista împăcare. Primul dintre acestea, organizația Cosa Nostra ar fi formată din vechile familii de mafioți care și-au început activitatea încă în anii prohibiției și care apoi a alunecat spre lumea jocurilor de noroc, a prostituției, șantajului și — mai tîrziu — a drogurilor. Cel de-al doilea clan ar fi alcătuit din filialele pe care mafia siciliană le-a format în ultimii ani pe teritoriul Statelor Unite. Aceste filiale ar colabora cu mafia americană, cu Cosa Nostra adică, dar nu primește ordine de la aceasta.

Cam asta se credea pînă nu demult.

Ce a spus însă Buscetta ?

El nu a negat existența acestor organizații, a precizat doar că cele două grupări colaborează de minune și își fac reciproc servicii deosebite.

Cosa Nostra are însă o filozofie deosebită. Bazîndu-se pe experiența bătrînei doamne, mafia italiană, liderii acestei organizații teroriste au ajuns la concluzia că este mult mai comod, mai eficient și mai... legal ! să cumperi oameni politici, judecători și polițiști decît să apeși pe trăgaciul pistolului...

Tinerii ăștia nu știu decît să împuște, să împuște și iar să împuște...

Mafia americană este astăzi o forță, dar ea trece printr-o perioadă de criză. Începînd cu anii '60, capifamiglia au probleme din ce în ce mai mari, din ce în ce mai serioase cu recrutarea noilor cadre de mafioți care să asigure organizației vitalitatea de care acum are nevoie mai mult ca oricînd. În această situație, salvarea mafiei americane vine din Sicilia, de unde organizația-mamă îi trimite oamenii de care Cosa Nostra are nevoie. „Cosanostriștii" astfel recrutați sînt însă cu mult mai brutali decît adepții americani ai terorii. Ei sînt cei care au introdus și veghează la păstrarea disciplinei de fier în rîndurile mafiei americane.

Și mai este încă un motiv pentru care boșii Cosei Nostra sînt bucuroși să primească „recruți" din Mediterana : de la aceștia ei primesc sume mai mari decît de la oamenii lor direcți.

Arma aceasta este însă cu două tăișuri, odată cu pătrunderea tinerilor mafioți sicilieni în rîndurile mafiei americane gradul de violență a crescut mult, fapt care l-a obligat pe un capifamiglia să declare înciudat : „Ah, generația asta

Carmine Galante, căpetenia „Cosei Nostra" din New York, asasinat în anul 1979 în condiții neelucidate pînă astăzi

tînără ! Nu știe decît să împuște, să împuște și iar să împuște !".

În urmă cu zece ani mafia siciliană s-a specializat în exportul heroinei în Statele Unite. Pînă nu demult poziții importante în acest sector deținea Turcia care exporta heroina în Franța, unde ea era prefăcută în heroină pură, formă sub care lua apoi drumul peste Ocean. Distrugerea „filierei franceze" la începutul anilor '70, precum și interdicția cultivării în Turcia a plantelor din care se extrag droguri au făcut ca acțiunile mafiei să crească considerabil.

Golul astfel rămas, l-a umplut mafia.

Buscetta n-a făcut altceva decît să confirme poliției ceea ce ea bănuia demult : faptul că distrugerea „filierei franceze" a făcut ca principalul port european pentru traficul cu stupefiante să se mute de la Marsilia la Palermo. La New York heroina ajunge după două zile de la data plecării ei din Palermo. Ea ajunge aici prin cele mai diferite metode și mijloace. Un exemplu recent : în anul 1984 agenți ai F.B.I. au controlat un transport de dale din ceramică pe care o firmă din Milano le trimisese clientului său din Buffallo. În găurile dalelor au fost descoperite 20 kilograme heroină. Pe care vameșii nu au luat-o, lăsînd dalele să ajungă la destinație. Și numai după aceea au făcut o percheziție amănunțită la locuința primitorului unde au găsit, printre altele : arme, 150 000 dolari S.U.A. bani gheață și alte 10 kilograme heroină.

Ministrul american al justiției, William Franch Smith, vorbind la o conferință de presă pe tema luptei antimafia...

O deviză : „Cedați locul tinerilor !“

m preluat această sentință dintr-o declarație a lui Francis M. Mullen, adjunct al directorului Agenției Federale de Investiții a S.U.A. — F.B.I. — care spunea : „Mafia este ca o hidră, îndată ce îi tai un cap îi crește altul la loc. N-o vom putea lichida niciodată complet, așa că trebuie să ne mulțumim cu gîndul de a-i limita cît mai mult posibil acțiunile.“

Domnul Mullen este din categoria acelor polițiști nici prea optimiști din fire, nici prea pesimiști. Ani buni la rînd el a urmărit gangsteri, traficanți de droguri, borfași de cele mai diferite calibre așa încît își dă perfect de bine seama de situație și s-a obișnuit să privească lucrurile în mod realist.

În fața amploarei din ce în ce mai mari pe care a luat-o mafia americană, poliția federală are de făcut față unor momente din ce în ce mai fierbinți. Chiar dacă Cosa Nostra se află într-o epocă de tranziție, de predare a ștafetei între generații. Pleacă mafioții bătrîni iar locul lor este luat de tineri. Mafioți și ei pînă în măduva oaselor...

Poate nicăieri nu este mai evident conflictul dintre generații ca în cazul mafiei. Aici conflictele se „rezolvă“ însă radical și rapid. În locul reprezentanților generațiilor vorbesc colturile. Iar cele mînuite de tineri au mai totdeauna cîștig de cauză. Iată de ce poliția federală este de părere că noul val al mafiei se află în spatele atentatelor care au dus la asasinarea, în iulie 1979, a șefului mafiei newyorkeze, Carmine Galante și a celui din Philadephia, Angelo Bruno. Acesta din urmă a fost găsit ciuruit de nu mai puțin de paisprezece gloanțe, într-un sac de plastic plin cu bancnote de cîte douăzeci dolari...

„Cedați locul tinerilor !“ aceasta este acum lozinca la modă în cadrul mafiei americane. Este aceasta o cerință de care mai vîrstnicii mafioți trebuie să țină seama dacă vor să nu împărtășească soarta lui Carmine Galante și dacă vor ca organizația lor să dăinuiască.

Așa cum a dăinuit și pînă acum, supraviețuind multor generații de polițiști...

„Nevăstuica“ — denunțătorul ideal

oliția americană a obținut totuși succese notabile în lupta împotriva mafiei care bîntuie în țară. „Nași“ cum sînt : Franck Tieri din New York, Nicola Civella din Kansas City, Joseph Romano din Tunson, un număr însemnat de mafioți din „famiglia“ Mickey Mouse — oare ce ar spune Walt Disney dacă ar putea auzi numele celui mai îndrăgit erou al său purtat acum de o grupare de criminali, traficanți și teroriști ? — au fost arestați și condamnați. Acest mare succes al poliției federale este în bună măsură datorat unui fost mafiot — Jimmy Frantinato zis și „Nevăstuica“.

Porecla aceasta și-a luat-o singur în anii copilăriei sale pline de griji, petrecută la Cleveland. El nu a tăinuit nimic privitor la activitatea sa în cadrul mafiei începînd cu perioada cînd fura din magazine pînă a ajuns în rîndurile Cosei Nostra. Lucru care s-a petrecut în anul 1948 în apropiere de marele oraș californian Los Angeles.

...În sala mare în care fusese el introdus, în jurul unei mese rotunde — altfel decît „mesele rotunde“ din presă — stăteau 30 de indivizi. Pe masă, în fața locului pe care urma să-l ocupe el, se găsea un pistol și un pumnal. Toți cei de față se țineau de mîini iar unul dintre ei i-a vorbit în dialect sicilian pe care Jimmy nu-l înțelegea. I-a spus legile mafiei. Printre acestea figura și legea tăcerii... Potrivit tradiției Jimmy s-a înțepat cu pumnalul în piept apoi a fost îmbrățișat pe rînd de toți cei prezenți, devenind astfel fratele lor de sînge. Altfel spus, membru al Cosei Nostra.

Din seara aceea Jimmy-Nevăstuica a lucrat 30 de ani pentru mafia. Istețimea și succesele lui l-au catapultat pînă în rîndurile de sus ale organizației.

Prima misiune pe care Nevăstuica a primit-o în Cosa Nostra a fost lichidarea fizică a lui Mickey Cohen, șeful sindicatului financiar advers. Nu i-a fost greu, i-a amplasat în birou o încărcătură explozivă care l-a pulverizat pur și simplu pe Cohen. După aceea a primit misiunea de a-l lichida